

407.

Na osnovu člana 6 Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službeni list CG“, br. 56/09, 34/14, 1/15, 30/17 i 59/21), člana 35 Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi („Službeni list CG“, br. 56/09 i 47/15) i čl. 12 i 20 Zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu („Službeni list CG“, broj 152/22), Vlada Crne Gore, na sjednici od 24. februara 2023. godine, donijela je

UREDBU
O USLOVIMA, NAČINU I DINAMICI SPROVOĐENJA MJERA AGRARNE POLITIKE
ZA 2023. GODINU – AGROBUDŽET

Član 1

Ovom uredbom utvrđuju se uslovi, način i dinamika sprovođenja mjera agrarne politike za tržišno-cjenovnu politiku, politiku ruralnog razvoja, poslove od javnog interesa, socijalne transfere pojedincima, mjere u oblasti bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarnih poslova i mjere u oblasti ribarstva (u daljem tekstu: Agrobudžet).

Član 2

Izrazi koji se u ovoj uredbi koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Sredstva predviđena Agrobudžetom opredijeljena su u ukupnom iznosu od 66.092.516,90€, i to: organu državne uprave nadležnom za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu (u daljem tekstu: Ministarstvo) i organu uprave nadležnom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (u daljem tekstu: Organ uprave) u Budžetu Crne Gore za 2023. godinu (u daljem tekstu: Budžet) u ukupnom iznosu od 44.725.016,90€, iz donacija u iznosu od 11.487.500,00€ i iz kreditnih sredstava u iznosu od 9.880.000,00€.

I. Sredstva predviđena u Budžetu u ukupnom iznosu od 44.725.016,90€ odnose se na:

1) razvoj poljoprivrede, ruralni razvoj i ribarstvo	42.429.016,90€;
2) sprovođenje mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje	400.000,00€;
3) sprovođenje mjera zdravstvene zaštite životinja	1.700.000,00€;
4) sprovođenje fitosanitarnih mjera	196.000,00€;

1. Sredstva za razvoj poljoprivrede, ruralni razvoj i ribarstvo

Sredstva za razvoj poljoprivrede, ruralni razvoj i ribarstvo opredijeljena su Ministarstvu u okviru opštih prihoda Budžeta funkcionalna klasifikacija 41101 – Program 16 002 – Poljoprivreda, Potprogram 16 002 001 – Podrška poljoprivredi, Potprogram 16 002 006 – Podrška ruralnom razvoju, Potprogram 16 002 007 i Program 16 004 – Ribarstvo.

a) Program 16 002 – Poljoprivreda

1.1.1 pozicija 4147 – konsultantske usluge, projekti i studije u iznosu od	200.000,00€;
1.1.2 pozicija 4181 – subvencije za proizvodnju i pružanje usluga u iznosu od	14.147.050,20€;
1.1.3 pozicija 4318 – ostali transferi pojedincima – staračke naknade u iznosu od	7.452.800,00€;

b) Potprogram 16 002 006 – Ruralni razvoj

1.2.1 pozicija 4181 – subvencije za proizvodnju i pružanje usluga u iznosu od	3.800.000,00€;
1.2.2 pozicija 4412 – izdaci za lokalnu infrastrukturu u iznosu od	4.250.000,00€;

c) Potprogram 16 002 007 – Agencija za plaćanje

1.3.1 pozicija 4181 – subvencije za proizvodnju i pružanje usluga u iznosu od 11.529.166,70€

d) Program 2532 – Ribarstvo

1.4.1 pozicija 4181 – subvencije za proizvodnju i pružanje usluga u iznosu od 1.050.000,00€

UKUPNO 1 (a+b+c+d): 42.429.016,90€

2. *Sredstva za sprovođenje mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje*

Sredstva za mjere bezbjednosti hrane i hrane za životinje u iznosu od 400.000,00€ opredijeljena su Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (funkcionalna klasifikacija 41107) na Programu Poljoprivreda (programski kod 16 002), Potprogram Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi (programski kod 16 002 005), Aktivnost Monitoring bezbjednosti hrane (programski kod 16 002 005 002), na poziciji 414-9 iznosu od 400.000,00€, koja će se realizovati u skladu sa Programom mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2023. godinu.

3. *Sredstva za sprovođenje mjera zdravstvene zaštite životinja*

Sredstva za zdravstvenu zaštitu životinja u iznosu od 1.700.000,00€ opredijeljena su Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (funkcionalna klasifikacija 41107), Program Poljoprivreda (16 002), Aktivnost Zdravstvena zaštita životinja (16 002 005 003), na poziciji 418-1 – Subvencije za proizvodnju i pružanje usluga u iznosu od 1.700.000,00€, koja će se realizovati u skladu sa Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja za 2023. godinu.

4. *Sredstva za sprovođenje fitosanitarnih mjera*

Sredstva za fitosanitarne mjere u iznosu od 196.000,00€ opredijeljena su Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (funkcionalna klasifikacija 41107) – Program Poljoprivreda (16 002), Potprogram Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarni poslovi (programski kod 16 002 005), Aktivnost Upravljanje i administracija Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (programski kod 16 002 005 001), ekonomska klasa 413-2 Materijal za zdravstvenu zaštitu za potrebe sprovođenja Programa fitosanitarnih mjera, iznos 6.000,00€ i Aktivnost Program fitosanitarnih mjera (programski kod 16 002 005 004) na poziciji 4149 – Ostale usluge u iznosu od 190.000,00€ koja će se realizovati u skladu sa Programom fitosanitarnih mjera za 2023. godinu.

UKUPNO I (1+2+3+4): 44.725.016,90€

Sredstva utvrđena ovom uredbom mogu biti uvećana iz sredstava podrške EU i to kroz IPARD II program za razvoj poljoprivrede i ruralnih područja za period 2014-2020, kao i iz kredita Svjetske Banke „Drugi projekat institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede u Crnoj Gori“ (MIDAS 2) i kredita Međunarodnog fonda za razvoj poljoprivrede – IFAD u skladu sa članom 10 Zakona o budžetu Crne Gore za 2023. godinu, i izvršavaće se u visini njihovog ostvarenja:

II. Donacije

– IPARD II Program 11.487.500,00€;

UKUPNO II - Donacije: 11.487.500,00€

III. Kreditna sredstva

– Drugi institucionalni razvoj i jačanje poljoprivrede Crne Gore (MIDAS 2) 9.600.000,00€
– Projekat IFAD 280.000,00€

UKUPNO III – Kreditna sredstva: 9.880.000,00€

UKUPNO
66.092.516,90€

AGROBUDŽET

(I+II+III):

Član 4

Za izvršenje Agrobudžeta, odgovorno je Ministarstvo i Organ uprave odnosno službe određene za realizaciju programa i lica određena za praćenje programa.

Sprovođenje mjera agrarne politike utvrđenih ovom uredbom, vršiće službenici Ministarstva, koje rješenjem odredi ministar i službenici Organa uprave koje rješenjem odredi direktor.

Obaveze prema korisnicima programa izvršavaće se po dinamici utvrđenoj budžetskim planom potrošnje, koji odobrava organ državne uprave nadležan za poslove finansija.

Troškovi iskazani po programima predstavljaju projektovane vrijednosti.

Ministarstvo i Organ uprave mogu u toku izvršenja Agrobudžeta vršiti izmjene namjene korišćenja sredstava i preusmjeravati ih sa jednog programa na drugi do visine ukupnih sredstava.

Član 5

Uslovi, način i dinamika sprovođenja mjera agrarne politike za 2023. godinu dati su u Prilogu 1 koji čini sastavni dio ove uredbe.

Član 6

Ova uredba stupa na snagu danom objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 07- 307/23-867/2
Podgorica, 24. februara 2023. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
dr **Dritan Abazović**, s.r.

USLOVI, NAČIN I DINAMIKA SPROVOĐENJA MJERA AGRARNE POLITIKE ZA 2023. GODINU (AGROBUDŽET)

Prikaz agrobudžeta po mjerama i linijama

A) POLJOPRIVREDA

Šifra	Eko n. klas.	Naziv programa	ekonomska klasifikacija									
			4147				4181		4412	4318	4149	4132
			Iznos	tekući	donacije	kredit	Nacionalni budžet	IPA				
1		MJERE TRŽIŠNO-CJENOVNE POLITIKE										
		<i>Direktna plaćanja</i>										
1.1.1	4181	Direktna plaćanja u stočarskoj proizvodnji	6,595,000.00				6,595,000.00					
1.1.2	4181	Podrška razvoju tržišne proizvodnje mlijeka	3,492,050.20				3,492,050.20					
1.1.3	4181	Podrška preradi mlijeka na gazdinstvu	2,000,000.00				2,000,000.00					
1.1.4	4181	Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji	3,800,000.00				3,800,000.00					
1.1.5	4181	Direktna plaćanja za mladog poljoprivrednika	100,000.00				100,000.00					
1.1.6	4181	Proizvodno vezana plaćanja u biljnoj proizvodnji	1,390,000.00				1,390,000.00					
UKUPNO DIREKTNNA PLAĆANJA (1.1.)			17,377,050.20				17,377,050.20					
1.2		MJERE ZAJEDNIČKE ORGANIZACIJE TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA										
1.2.1	4181	Program unapređivanja pčelarstva	335,000.00				335,000.00					
1.2.2	4181	Program besplatne distribucije voća, povrća, mlijeka i mlječnih proizvoda u školama (školske šeme)	300,000.00				300,000.00					
1.2.3	4181	Mjere posebne podrške za vino	100,000.00				100,000.00					
UKUPNO MJERE ZAJEDNIČKE ORGANIZACIJE TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA (1.2)			735,000.00				735,000.00					
1.3		MJERE ZA STABILIZACIJU TRŽIŠTA										
1.3.1	4181	Program intervencija na tržištu	250,000.00				250,000.00					
1.3.2	4181	Upravljanje rizicima u poljoprivredi	300,000.00				300,000.00					
UKUPNO MJERE ZA STABILIZACIJU TRŽIŠTA (1.3)			550,000.00				550,000.00					
UKUPNO MJERE TRŽIŠNO-CJENOVNE POLITIKE (1.1+1.2+1.3)			18,662,050.20				18,662,050.20					
2		MJERE RURALNOG RAZVOJA										
2.1		Osovina 1: Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane										
2.1.1	4147	MIDAS 2 – Komponenta 1 Jačanje programa MPŠV za poljoprivredu, ruralni razvoj i ribarstvo	4,000,000.00			4,000,000.00						
2.1.2	4181	IPARD II program – Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD 2014-2020	15,316,666.70				3,829,166.70	11,487,500.00				
2.1.3	4181	Podrška investicijama u primarnoj biljnoj proizvodnji	1,075,000.00				1,075,000.00					
2.1.4	4181	Podrška zasnivanju i održavanju matičnih zasada određenih voćnih vrsta	50,000.00				50,000.00					
2.1.5	4181	Podrška dostizanja standarda dobrobiti životinja u stočarstvu	60,000.00				60,000.00					
2.1.6	4181	Podrška unapređenju kvaliteta sirovog mlijeka	150,000.00				150,000.00					
2.1.7	4181	Podrška aktivnostima kooperativa, udruženja i organizacija proizvođača	90,000.00				90,000.00					
2.1.8	4181	Podrška nabavci priplodnih grla u čistoj rasi	950,000.00				950,000.00					

2.1.9	4181	Podrška za nabavku mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje	950,000.00				950,000.00					
2.1.10	4412	Podrška investicijama za izgradnju bunara i bistijerni	350,000.00						350,000.00			
2.1.11	4181	Podrška pokretanju i razvoju poslovanja mladih poljoprivrednika	250,000.00				250,000.00					
2.1.12	4181	Podrška jačanju otkupne mreže mlijeka	500,000.00				500,000.00					
2.1.13	4181	Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima	300,000.00				300,000.00					
2.1.14	4181	Podrška uvođenju inovacija u sektor poljoprivrede	300,000.00				300,000.00					
UKUPNA SREDSTVA ZA OSOVINU 1			24,341,666.70			4,000,000.00	8,504,166.70	11,487,500.00	350,000.00			
2.2	<i>Osovina 2: Mjere za održivo gazdovanje prirodnim resursima</i>											
2.2.1	4181	Očuvanje autohtonih genetičkih resursa u poljoprivredi	100,000.00				100,000.00					
2.2.2	4181	Podrška organskoj proizvodnji	600,000.00				600,000.00					
2.2.3	4412	Održivo korišćenje planinskih pašnjaka	300,000.00						300,000.00			
2.2.4	4181	Podrška upravljanju otpadom u stočarskoj proizvodnji	100,000.00				100,000.00					
UKUPNA SREDSTVA ZA OSOVINU 2			1,100,000.00				800,000.00		300,000.00			
2.3	<i>Osovina 3: Mjere za poboljšanje kvaliteta života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima</i>											
2.3.1	4412	Podrška investicijama u adaptaciju planinskih katuna	150,000.00						150,000.00			
2.3.2	4412 4147	Razvoj sela i izgradnja infrastrukture	3,730,000.00			280,000.00			3,450,000.00			
UKUPNA SREDSTVA ZA OSOVINU 3			3,880,000.00			280,000.00			3,600,000.00			
UKUPNO MJERE RURALNOG RAZVOJA (2.1.+2.2.+2.3)			29,321,666.70			4,280,000.00	9,304,166.70	11,487,500.00	4,250,000.00			
3	<i>PODRŠKA OPŠTIM SERVISIMA U POLJOPRIVREDI</i>											
3.1	4181	Ekonomske analize u poljoprivredi	70,000.00				70,000.00					
3.2	4181	Program unapređivanja stočarstva	1,000,000.00				1,000,000.00					
3.3	4181	Sertifikacija geografskog porijekla vina	15,000.00				15,000.00					
3.4	4147	Program mjera kontrole kvaliteta proizvoda	200,000.00	200,000.00								
3.5	4181	Politika kvaliteta - šeme kvaliteta	60,000.00				60,000.00					
3.6	4181	Podrška promociji i plasmanu organskih proizvoda	60,000.00				60,000.00					
3.7	4181	Uvođenje standarda kvaliteta i bezbjednosti hrane	40,000.00				40,000.00					
3.8	4181	Promocija poljoprivrednih proizvoda i poljoprivrede, edukacija i studijska putovanja poljoprivrednih proizvođača	75,000.00				75,000.00					
3.9	4181	Tehnička i administrativna podrška za sprovođenje programa	190,000.00				190,000.00					
UKUPNO PODRŠKA SERVISIMA U POLJOPRIVREDI			1,710,000.00	200,000.00			1,510,000.00					
4	<i>SOCIJALNI TRANSFERI SEOSKOM STANOVNIŠTVU</i>											
4.1	4318	<i>PROGRAM STARAČKIH NAKNADA</i>	7,452,800.00							7,452,800.00		
UKUPNO ZA POLJOPRIVREDU (1+2+3+4)			57,146,516.90	200,000.00		4,280,000.00	29,476,216.90	11,487,500.00	4,250,000.00	7,452,800.00		
B) RIBARSTVO												
5	Podrška razvoju sektora morskog ribarstva i marikulture											
5.1	Mjera jačanja profesionalne ribolovne flote											
5.1.1	4181	Modernizacija profesionalne ribolovne flote za ulov demerzalnih resursa	140,000.00				140,000.00					

5.1.2	4181	Modernizacija profesionalne ribolovne flote za ulov pelagičnih resursa	50,000.00				50,000.00					
5.1.3	4181	Modernizacija profesionalne ribolovne flote u malom privrednom ribolovu (plovila do 10m dužine preko svih LOA)	160,000.00				160,000.00					
UKUPAN IZNOS SREDSTAVA ZA MJERE UNAPREĐIVANJA RIBARSKJE FLOTE (5.1)			350,000.00				350,000.00					
5.2	Mjera unapređivanja sektora marikulture											
5.2.1	4181	Poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture	35,000.00				35,000.00					
5.2.2	4181	Direktna plaćanja u marikulturi-uzgoj školjaka	60,000.00				60,000.00					
UKUPAN IZNOS SREDSTAVA ZA MJERE UNAPREĐIVANJA SEKTORA MARIKULTURE (5.2)			95,000.00				95,000.00					
5.3	Mjera održivog upravljanja i očuvanja resursa ribe i drugih morskih organizama											
5.3.1	4181	Održivo upravljanje i očuvanje resursa ribe i drugih morskih organizama	116,000.00				116,000.00					
5.3.2	4181	Upravljanje sistemom monitoringa i kontrole u ribarstvu (RMC)	90,000.00				90,000.00					
5.3.3	4147	MIDAS 2 – Komponenta 3 Modernizacija sektora ribarstva	4,000,000.00			4,000,000.00						
UKUPAN IZNOS SREDSTAVA ZA MJERU ODRŽIVOG UPRAVLJANJA I OČUVANJA RESURSA RIBE I DRUGIH MORSKIH ORGANIZAMA (5.3)			4,206,000.00			4,000,000.00	206,000.00					
5.4.	Podrška opštim uslugama i servisima u morskom ribarstvu											
5.4.1.		Tehnička i administrativna podrška za sprovođenje politike ribarstva i implementaciju programa mjera za 2023.godinu	30,000.00				30,000.00					
UKUPAN IZNOS SREDSTAVA ZA MJERU PODRŠKE OPŠTIM USLUGAMA I SERVISIMA U MORSKOM RIBARSTVU (5.4)			30,000.00				30,000.00					
5.5.	Mjera podrške organizovanom djelovanju u sektoru ribarstva											
5.5.1.		Podrška aktivnostima zajedničkog djelovanja i udruživanja u sektoru ribarstva Crne Gore	30,000.00				30,000.00					
UKUPAN IZNOS SREDSTAVA ZA MJERU PODRŠKE ORGANIZOVANOM DJELOVANJU U SEKTORU RIBARSTVA (5.5)			30,000.00				30,000.00					
UKUPNA PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE (5.1 + 5.2 + 5.3 + 5.4 + 5.5)			4,711,000.00			4,000,000.00	711,000.00					
6	Podrška razvoju sektora slatkovodnog ribarstva i akvakulture											
6.1	Mjera unapređivanja sektora slatkovodnog ribarstva											
6.1.1	4181	Održivo upravljanje slatkovodnim ribarstvom	130,000.00				130,000.00					
6.1.2	4181	Unapređenje privrednog ribolova na Skadarskom jezeru	70,000.00				70,000.00					

UKUPAN IZNOS SREDSTAVA ZA MJERU UNAPREĐIVANJA SEKTORA SLATKOVODNOG RIBARSTVA (6.1)			200,000.00				200,000.00					
6.2	Mjera unapređivanja sektora slatkovodne akvakulture											
6.2.1	4181	Poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture	64,000.00				64,000.00					
6.2.2	4181	Direktna plaćanja u akvakulturi	75,000.00				75,000.00					
UKUPAN IZNOS SREDSTAVA ZA MJERU UNAPREĐIVANJA SEKTORA SLATKOVODNE AKVAKULTURE (6.2)			139,000.00				139,000.00					
UKUPNA PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA SLATKOVODNOG RIBARSTVA I AKVAKULTURE (6.1+6.2)			339,000.00				339,000.00					
UKUPNO ZA RIBARSTVO (5+6)			5,050,000.00			4,000,000.00	1,050,000.00					
UKUPNO IZNOS SREDSTAVA ZA POLJOPRIVREDU I RIBARSTVO (A+B)			62,196,516.90	200,000.00		8,280,000.00	30,526,216.90	11,487,500.00	4,250,000.00	7,452,800.00		
C) OPERATIVNI PROGRAMI UPRAVE												
7	4149	Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje	400,000.00								400,000.00	
8	4181	Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja	1,700,000.00				1,700,000.00					
9	4149	Program fitosanitarnih mjera	196,000.00								190,000.00	6,000.00
10	4147	MIDAS 2 – Komponenta 2 Podrška ispunjenju mjerila za zatvaranje poglavlja 12 Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika	1,600,000.00			1,600,000.00						
UKUPNO ZA OPERATIVNE PROGRAME UPRAVE (7+8+9+10)			3,896,000.00			1,600,000.00	1,700,000.00				590,000.00	6,000.00
UKUPNO - AGROBUDŽET (A+B+C)			66,092,516.90	200,000.00		9,880,000.00	32,226,216.90	11,487,500.00	4,250,000.00	7,452,800.00	590,000.00	6,000.00

MJERE AGRARNE POLITIKE
A) POLJOPRIVREDA

1. MJERE TRŽIŠNO-CJENOVNE POLITIKE	
1.1. DIREKTNJA PLAĆANJA	
1.1.1	<i>DIREKTNJA PLAĆANJA U STOČARSKOJ PROIZVODNJI</i>
Razlozi za podršku	Specifični prirodni uslovi Crne Gore, koji se ogledaju u velikim površinama prirodnih livada i pašnjaka, predodredili su ekstenzivno gajenje preživara. Govedarstvo je najvažnija grana stočarstva, sa ukupnim brojem od oko 71.000 grla. Goveda se gaje na više od 50% poljoprivrednih gazdinstava, odnosno na 75% gazdinstava koja se bave stočarskom proizvodnjom. Izmjena rasnog sastava ide u pravcu povećanja učešća produktivnijih rasa dok se teži i povećanju broja grla po poljoprivrednom gazdinstvu i unapređivanju infrastrukture na poljoprivrednim gazdinstvima kao i primjeni savremenijih načina uzgoja. Tov junadi sve više dobija na značaju, budući da se tov odvija kako u intenzivnim, tako i u ekstenzivnim sistemima uzgoja. Kod ovaca i koza, koje se tradicionalno gaje za proizvodnju mlijeka i mesa, ishrana se gotovo u cjelini bazira na korišćenju prirodnih livada i pašnjaka lošijeg kvaliteta. Korišćenje raspoloživih resursa prirodnih livada i pašnjaka gajenjem preživara tijesno je povezano sa ostankom aktivne radne snage na ruralnom području, odnosno smanjenjem negativnih demografskih trendova.
Ciljevi	• podizanje konkurentnosti stočarske proizvodnje i stvaranje tržišno održivog proizvođača; • obezbjeđivanje uslova za uravnotežen razvoj govedarstva, ovčarstva i kozarstva; • bolje korišćenje raspoloživih resursa, posebno prirodnih livada i pašnjaka; • jačanje vertikalne integracije u proizvodnji mesa i podizanje standarda života poljoprivrednih proizvođača u ruralnim područjima kroz povećanje dohotka poljoprivrednih gazdinstava.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Direktna plaćanja u stočarstvu sadrže: • <i>premije po grlu za krave i priplodne junice;</i> • <i>premije po grlu za krave i priplodne junice u sistemu držanja krava-tele (isključivo za tovnne rase goveda-uzgoj u čistoj rasi)</i> • <i>premije po grlu za priplodne ovce i koze;</i> • <i>premije za organizovani tov junadi, bikova i volova.</i> a) <i>Premije za krave i priplodne junice</i> – pravo na podršku imaju sva gazdinstva koja gaje jedno i više grla te vrste stoke i to za svako grlo. Kriterijum je ispunjen ako gazdinstvo drži taj broj grla minimalno sedam mjeseci u tekućoj godini. Osnovna premija po grlu za priplodne krave i junice iznosi do 85€. b) <i>Premije po grlu za krave i priplodne junice u sistemu držanja krava-tele (isključivo tovnne rase-uzgoj u čistoj rasi)</i>- pravo na podršku imaju sva gazdinstva koja gaje tri i više grla te vrste stoke i to za svako grlo. Kriterijum je ispunjen ako gazdinstvo drži taj broj grla minimum sedam mjeseci u tekućoj godini. Osnovna premija po grlu za priplodne krave i junice u sistemu držanja krava-tele iznosi do 130€. c) <i>Premije za priplodne ovce i koze</i> – pravo na podršku imaju sva gazdinstva koja gaje 10 i više ovaca odnosno 10 i više koza u stadu. Plaćanje se odnosi na svako grlo. Kriterijum je ispunjen ako gazdinstvo drži taj broj grla minimalno sedam mjeseci u tekućoj godini. Osnovna premija po grlu za priplodne ovce i koze iznosi do 10€. d) <i>Premije po grlu za organizovani tov junadi, bikova i volova</i> - pravo na premiju za organizovani tov imaju ona gazdinstva koja tu kategoriju goveda prodaju odobrenom odnosno registrovanom objektu u poslovanju hranom (klanica, mesara), upisanim u
	Centralni registar odobrenih i registrovanih objekata za obavljanje djelatnosti u poslovanju hranom i hranom za životinje koji vodi organ uprave (u daljem tekstu: Registar objekata za hranu) i koja su zaklana u odobroj klanici. Premiju ostvaruju grla rođena i utovljena u Crnoj Gori. Uslov za ostvarivanje prava na premiju je da grla borave na gazdinstvu u tovu najmanje šest mjeseci. Osnovna klanična premija za tovljenu junad, bikove i volove iznosi do 150€ po grlu koje je rođeno i utovljeno u Crnoj Gori. Premija se ne ostvaruje za klanje teladi.

	Uslov za ostvarivanje klanične premije za utovljenu junad, bikove i volove je da grla imaju minimalnu tjelesnu masu od 400 kg, uz izuzetak za junad utovljenu na paši koja mogu imati minimalnu masu pri klanju 350 kg. Držalac životinje ostvaruje pravo na premiju za organizovani tov junadi, bikova i volova dostavljanjem Ministarstvu: - prijave početka organizovanog tova grla koju treba da prati potvrda o broju grla na gazdinstvu iz Elektronske baze podataka, kako bi se imao uvid o broju grla u tovu (prijava tova je u roku od deset dana od ulaska grla u organizovani tov). Nakon izvršene terenske kontrole po podnesenoj prijavi za organizovani tov, podnosilac zahtjeva je dužan nakon klanja grla da dostavi: - otkupni list odobrenog odnosno registrovanog objekta (klanica, mesara) koji je upisan u Registar objekata za hranu (sa upisanim imenom i adresom vlasnika, datumom otkupa, tjelesnom masom grla, brojem gazdinstva, identifikacionim brojem grla i kategorijom grla). Grla moraju biti zaklana u odobrenoj klanici, što se utvrđuje na osnovu podataka iz Elektronske baze podataka i uvidom u dokumentaciju sa linije klanja, a slučaju da otkupljivač nije istovremeno i subjekat koji obavlja djelatnost klanja (odobrena klanica) obavezno je dostaviti i potvrdu o klanju u odobrenoj klanici. Pravo na premiju za tov isključivo imaju gazdinstva koja su prijavila početak tova. Obavezna je prijava tova minimum šest mjeseci prije klanja. Uslov za dobijanje premije je da su grla obilježena ušnim markicama, da su poznatog porijekla i registrovana u Centralnom registru gazdinstava i životinja i da držalac životinja uredno vodi evidenciju, da posjeduje pasoše za goveda, odnosno da vrši godišnje popise ovaca i koza u skladu sa zakonom i da su nad životinjama sprovedene mjere po Programu obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u prethodnoj odnosno tekućoj godini. Premije u govedarstvu ostvaruju grla koja na dan 1. jun tekuće godine imaju navršenu godinu dana starosti. Dokaz o ispunjenosti uslova je izvod iz Elektronske baze podataka – Podaci o imanju, odnosno evidencija godišnjih popisa koju izdaje nadležna veterinarska ambulanta. Svi podnosioci zahtjeva dužni su da ažuriraju sve promjene u broju grla stoke prije podnošenja zahtjeva za premije kako bi se stanje u Elektronskoj bazi i Registru poljoprivrednih gazdinstava poklapalo sa stanjem na terenu. U slučaju da se nakon završene administrativne i terenske kontrole, utvrdi razlika između broja grla na gazdinstvu i broja grla navedenih u zahtjevu za premiju: – razlika do 20%, premija će se isplatiti za onaj broj grla koji je zatečen na gazdinstvu prilikom terenske kontrole, pod uslovom da korisnik plaćanja u trenutku terenske kontrole priloži adekvatne dokaze za nastalu razliku. U suprotnom gubi parvo na podršku; – razlika viša od 20%, pravo na podršku će biti uskraćeno. Uslov za plaćanje premije je da je poljoprivredno gazdinstvo registrovano u Registru poljoprivrednih gazdinstava sa inoviranim podacima u 2023. godini, da su na gazdinstvu sprovedene mjere obavezne zdravstvene zaštite životinja i da u isti ima upisano minimum 1 ha poljoprivrednog zemljišta. Izuzetno, Ako registrovano poljoprivredno gazdinstvo nema upisano 1 ha poljoprivrednog zemljišta, ukupna premija će biti umanjena do 30% od visine premije po grlu. Gazdinstva su dužna da u uzgoju životinja poštuju preporuke utvrđene Kodeksom dobre poljoprivredne prakse. Pravo na premiju ostvaruju samo grla koja su zatečena na gazdinstvu podnosioca zahtjeva prilikom kontrole na terenu, i ona grla za koja je prilikom terenske kontrole dostavljen dokaz da su boravila na gazdinstvu minimum sedam mjeseci, a o čemu je sačinjen zapisnik. Ako ukupna visina zahtjeva za plaćanja direktne podrške prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, proporcionalno se smanjuju jedinična plaćanja po grlu.
Korisnici	Poljoprivredna gazdinstva koja ispunjavaju propisane kriterijume.
Način plaćanja	Uplatom na žiro račun poljoprivrednim gazdinstvima, prema spiskovima Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.
Procedura realizacije	Mart: Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva distribuirala obrasce zahtjeva i putem medija obavještava poljoprivredna gazdinstva da podnesu zahtjev za premiju u stočarskoj proizvodnji. 1. mart – 30. april: Proizvođači sami ili uz pomoć Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva popunjavaju obrasce za premije. Zahtjevi za premije se dostavljaju regionalnim centrima Direkcije za savjetodavne poslove u stočarstvu, neposredno ili preporučenom poštom. 15. maj: Direkcije za savjetodavne poslove u stočarstvu dostavlja zahlučen spisak podnijetih zahtjeva

	za premiju Ministarstvu. 1. maj – 1. oktobar: Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva provjerava stanje na terenu, minimalno 80% zahtjeva za sve premije. Dokumentacija za organizovani tov junadi, bikova i volova dostavlja se Ministarstvu na početku organizovanog tova. Dokumentacija se dostavlja regionalnim centrima Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva, neposredno ili preporučenom poštom. Direkcija za savjetodavne poslove u stočarstvu provjerava sve zahtjeve preko Elektronske baze podataka i vrši kontrolu lica mjesta najmanje tri puta tokom tovnog perioda. 1. jul – 1. decembar: Nakon izvršenih terenskih kontrola regionalni centri Direkcije za savjetodavne poslove u stočarstvu pripremaju izvještaje sa spiskovima za isplatu premija i dostavljaju Ministarstvu na dalje postupanje. 15. jul – 15. decembar: Isplata premija za tekuću godinu na osnovu dostavljenih spiskova. Podnosilac zahtjeva je dužan da omogući nesmetano vršenje kontrole na terenu, u suprotnom, ako na bilo koji način onemogući vršenje kontrole, zahtjev će biti odbijen. Finansijski plan koji slijedi određen je na osnovu podataka iz podnesenih zahtjeva i broja grla koja su stekla pravo za premiju u 2022. godini. Obrasci zahtjeva za premije mogu se preuzeti u regionalnim kancelarijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva i sa internet stranice Ministarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za direktna plaćanja u stočarstvu; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Premije za gazdinstva u govedarstvu	4.325.000,00
	Premije za gazdinstva u ovčarstvu	1.500.000,00
	Premije za gazdinstva u kozarstvu	220.000,00
	Premija za organizovani tov junadi, bikova i volova	550.000,00
	UKUPNO:	6.595.000,00

1. MJERE TRŽIŠNO-CJENOVNE POLITIKE	
1.1. DIREKTNJA PLAĆANJA	
1.1.2	PODRŠKA RAZVOJU TRŽIŠNE PROIZVODNJE MLIJEKA
Razlozi za podršku	Ukupna proizvodnja mlijeka u Crnoj Gori procjenjuje se na oko 200 miliona litara godišnje, od čega se do 15% prerađuje u odobrenim objektima za prerađu mlijeka. Količine mlijeka koje su van sistema otkupa, domaćinstva koriste za vlastitu potrošnju, dok veći dio prerađuju u mliječne proizvode (sir i kajmak). Ovi proizvodi pojavljuju se na organizovanom tržištu preko objekata za prodaju hrane na malo (trgovine, ugostiteljski objekti, pijace). Međutim, i dalje se znatne količine realizuju direktnom prodajom ili na gazdinstvu porijekla odnosno „kućnom pragu“. Osim navedenih, značajno tržište za mliječne proizvode otvara se razvojem turizma. Kako bi se odgovorilo zahtjevima tržišta potrebno je uspostaviti proizvodnju koja će obezbijediti kontinuirane količine, ali i ispuniti zahtjeve za bezbjednost hrane i kvalitet proizvoda. Podizanje konkurentnosti mljekarskog sektora kroz direktnu podršku proizvođačima može znatno unaprijediti razvoj tržišne proizvodnje mlijeka i njeno prilagođavanje standardima EU. Kako bi se postigli ovi ciljevi, Ministarstvo svojim aktivnostima i mjerama podržava otkup mlijeka, ali se mjera postepeno prilagođava uslovima na tržištu. U skladu sa situacijom u sektoru mljekarstva prilagođavaju se i mjere podrške. Radi povećanja kvaliteta otkupljenog mlijeka nastavlja se podrška proizvođačima sirovog mlijeka koji proizvode mlijeko koje ispunjava EU standarde kvaliteta. Razvoj tržišne proizvodnje mlijeka dodatno je podržan i mjerom ruralnog razvoja kojom se poljoprivrednim proizvođačima omogućava finansiranje ulaganja u opremu za povećanje kvaliteta proizvedenog mlijeka.
Ciljevi	• podizanje konkurentnosti tržišne proizvodnje mlijeka; • podsticanje razvoja komercijalne proizvodnje mlijeka za isporuku mljekarama; • povećanje ukupne proizvodnje mlijeka; • povećanje učešća otkupljenog mlijeka u ukupnoj proizvodnji mlijeka; • unapređivanje kvaliteta mlijeka; • povećanje ukupne proizvodnje mlijeka u skladu sa EU standardima kvaliteta; • ukрупnjivanje poljoprivrednih gazdinstava za proizvodnju mlijeka.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se daje proizvođačima koji predaju mlijeko odobrenim objektima za prerađu mlijeka (mljekarama/sirarama), a koji su upisani u Registar odobrenih objekata. Osnovna premija iznosi 0,08€ po litru. Uslov za dobijanje premije je da je isporučena količina mlijeka po gazdinstvu minimalno 300 litara mjesečno i da je mlijeko u skladu sa kriterijumima kvaliteta sirovog mlijeka u odnosu na broj mikroorganizama i somatskih ćelija u skladu s Uredbom o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla – ukupan broj mikroorganizama do 600.000 i ukupan broj somatskih ćelija do 400.000. Za kozje i ovčije mlijeko dozvoljeno je do 1.500.000 mikroorganizama. Premije se neće isplaćivati za mlijeko koje nije u skladu sa propisanim kriterijumima kvaliteta. Mljekare/sirare su u obavezi da dostavljaju prikaz kvaliteta sirovog mlijeka na osnovu posljednjih šest analiza sa proračunom geometrijske sredine. Podrška u vidu premije za količinu u iznosu od 0,01€ po litru daje se proizvođačima koji mjesečno mljekari predaju više od 5.000 litara mlijeka koje je u skladu sa propisanim kriterijumima kvaliteta sirovog mlijeka, za cjelokupnu količinu predatog mlijeka. Podrška u vidu premije za kvalitet se ostvaruje na sljedeći način: - 0,08€ po litru isporučenog kravljeg mlijeka za sirovo mlijeko koje ima do 100.000 mikroorganizama i do 400.000 somatskih ćelija u ml. - 0,08€ po litru isporučenog kozjeg i ovčijeg mlijeka za sirovo mlijeko koje ima do 1.500.000 mikroorganizama u ml. Do uspostavljanja funkcionalnog sistema računanja geometrijske sredine za broj mikroorganizama i broj somatskih ćelija u skladu sa Uredbom o posebnim zahtjevima higijene za proizvode životinjskog porijekla, kvalitet se određuje, za otkup u prvoj polovini mjeseca na osnovu prve analize mlijeka u tom mjesecu, a za otkup u drugoj polovini mjeseca na osnovu druge analize. Proizvođači mlijeka dužni su da u uzgoju životinja i proizvodnji mlijeka poštuju preporuke utvrđene Kodeksom dobre poljoprivredne prakse. Uslov za plaćanje premije je da je poljoprivredno gazdinstvo registrovano u Registru poljoprivrednih gazdinstava i da su na gazdinstvu sprovedene mjere obavezne zdravstvene zaštite životinja.

Korisnici	Proizvođači koji predaju sirovo mlijeko odobrenim objektima za preradu mlijeka upisanim u Registar objekata za hranu.	
Način plaćanja	Uplatom na žiro račun poljoprivrednim proizvođačima.	
Procedura realizacije	Odobreni objekti za preradu mlijeka dostavljaju spiskove sa podacima o gazdinstvu, ukupno isporučenoj količini sirovog mlijeka i količinama mlijeka u odnosu na kriterijume kvaliteta sirovog mlijeka najkasnije do desetog u mjesecu za otkupljeno mlijeko u prethodnom mjesecu. Spiskovi se dostavljaju na arhivu Ministarstva i na e-mail: premija.mlijeko@mpsv.gov.me. Spiskovi proizvođača sa podacima o mjesečnim količinama isporučenog mlijeka su osnov za obračun i isplatu premije. Za otkupljeno mlijeko isplate se kooperantima vrše mjesečno na osnovu spiskova koje odobreni objekti za preradu mlijeka dostave Ministarstvu. Poslije izvršene kontrole od strane Ministarstva premije se uplaćuju direktno na žiro račun kooperanata.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za stočarstvo; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva i poljoprivredna inspekcija.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Premije po litru mlijeka 0,08€	1.700.000,00
	Premije 0,01€ za količinu preko 5.000 litara	110.000,00
	Premije 0,08€ za kvalitet mlijeka (kravljeg, kozjeg i ovčijeg mlijeka)	1.682.050,20
	UKUPNO:	3.492.050,20

1. MJERE TRŽIŠNO-CJENOVNE POLITIKE
1.1. DIREKTNJA PLAĆANJA

1.1.3	<i>PODRŠKA PRERADI MLIJEKA NA GAZDINSTVU</i>
Razlozi za podršku	Od ukupne proizvodnje mlijeka u Crnoj Gori najveći dio se preradi na porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima u mliječne proizvode proizvedene na tradicionalan način. Očuvanje tradicionalnih proizvoda kroz razne vidove zaštite, kao što su oznake porijekla, geografske oznake, garantovano tradicionalni specijaliteti, viši kvalitet i slično doprinose prepoznatljivosti krajeva iz kojih potiču, očuvanju i razvoju ruralnih sredina. Ovaj vid proizvodnje predstavlja značajan dio ukupne proizvodnje mliječnih proizvoda i oni se u najvećem dijelu plasiraju na kućnom pragu i na pijacama. Međutim, u posljednjih nekoliko godina, postoji značajna potražnja tradicionalnih mliječnih proizvoda u turističkim objektima i trgovačkim lancima. U cilju proizvodnje bezbjednih proizvoda na porodičnim gazdinstvima od sopstvenih životinja i očuvanja tradicionalne proizvodnje, donijeta je Uredba o zahtjevima higijene za objekte i prostorije u kojima se proizvode male količine primarnih proizvoda za ishranu ljudi. Time su stvoreni uslovi za očuvanje tradicionalne proizvodnje na poljoprivrednim gazdinstvima i stavljanje proizvoda na lokalno tržište.
Ciljevi	• podizanje konkurentnosti domaćih tradicionalnih mliječnih proizvoda; • uvođenje standarda bezbjednosti hrane na gazdinstvima na kojima se vrši prerada primarnih proizvoda; • ukрупnjivanje poljoprivrednih gazdinstava za proizvodnju mlijeka.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se daje za proizvođače koji prerađuju sirovo mlijeko na svom gazdinstvu u vidu osnovne premije koja iznosi 0,10€ po litru prerađenog mlijeka. Pravo na premiju mogu ostvariti poljoprivredni proizvođači koji ispunjavaju sljedeće uslove: - da su upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar objekata za hranu koji ispunjava minimalne nacionalne standarde; - da imaju Registrovan objekat za preradu sirovog mlijeka; - da prerađuju više od 50 litara sirovog mlijeka u posebnom objektu koji se nalazi na poljoprivrednom gazdinstvu ; - da prerađuju sirovo mlijeko od sopstvenih životinja; - da tokom 2023. godine ne predaju mlijeko odobrenim objektima za preradu mlijeka (mljekare, sirare); - da su se prijavili u roku koji je definisan Javnim pozivom; - da su dostavili potrebne dokaze o plasmanu proizvoda koji će se bliže definisanisati Javnim pozivom. Uzimanje uzoraka za kontrolu gotovih proizvoda (sir, kajmak) i sirovog mlijeka vrše ovlašćena lica za uzimanje uzoraka iz Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na lokaciji proizvodnje, a uzorci se ispituju u ovlašćenoj laboratoriji, dva puta godišnje. Laboratorije Ministarstvu dostavljaju izvještaj na osnovu kojeg se vrši obračun za isplatu. Troškovi analiza će se odbijati od premija. Pravo na premiju u jednom polugodištu ostvaruju poljoprivredni proizvođači čiji je proizvod (uzorak) usaglašen sa propisanim mikrobiološkim zahtjevima. Kontrola prijavljenih proizvedenih količina mlijeka na gazdinstvu vrši se na osnovu rješenja o registraciji i na osnovu broja muznih grla koja se nalaze u Elektronskoj bazi podataka, kao i na osnovu prosječne godišnje proizvodnje grla u laktaciji na nivou Crne Gore (3.150 litara za krave, 100 litara za ovce i 200 litara za koze). Proizvođač koji nije prijavio promjenu brojnog stanja na gazdinstvu u skladu sa rješenjem o registraciji (ima više grla nego što je navedeno u rješenju) ostvariće pravo na premiju samo za onaj broj grla koji stoji u rješenju. Proizvođači mlijeka dužni su da u uzgoju životinja i proizvodnji mlijeka poštuju preporuke utvrđene Kodeksom dobre poljoprivredne prakse. Da bi ostvarilo pravo na podršku registrovano poljoprivredno gazdinstvo je dužno da prijavi sve vrste promjena na gazdinstvu (ažuriranje podataka) u 2023. godini i da dostavi dokaz da su na gazdinstvu sprovedene mjere obavezne zdravstvene zaštite životinja.

	U slučaju da podnosilac zahtjeva ne izvrši ažuriranje podataka gubi pravo na premiju u tekućoj godini. Ako u zahtjevu za premije unese veći broj grla, odnosno netačne podatke nema pravo na dodjelu podsticaja za period od dvije godine u smislu člana 33 Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju. Administrativnu i terensku kontrolu vrši Komisija koju obrazuje Ministarstvo. Podnosilac zahtjeva je dužan da omogući nesmetano vršenje kontrole na terenu, u suprotnom, ako onemogućući vršenje kontrole, zahtjev će biti odbijen.	
Korisnici	Poljoprivredna gazdinstva koja ispunjavaju kriterijume utvrđene Javnim pozivom.	
Način plaćanja	Uplatom na žiro račun poljoprivrednim proizvođačima. Isplata se vrši dva puta godišnje.	
Procedura realizacije	Pravo na premiju mogu ostvariti poljoprivredni proizvođači koji ispunjavaju sljedeće uslove: da su upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar objekata za hranu koji ispunjava minimalne nacionalne standarde; da imaju Registrovan objekat za preradu sirovog mlijeka; da prerađuju minimum 30 litara sirovog mlijeka; da prerađuju sirovo mlijeko od sopstvenih životinja; da tokom 2023. godine ne predaju mlijeko odobrenim objektima za preradu mlijeka (mljekare, sirare); da su se prijavili u roku koji je definisan Javnim pozivom; da su dostavili potrebne dokaze o plasmanu proizvoda koji će se bliže definisanisati Javnim pozivom. Mjera će se definisati kroz dva Javna poziva. Specifični kriterijumi (rokovi, potrebna dokumentacija i drugo) biće bliže definisani Javnim pozivima. Premije se isplaćuju dva puta godišnje. Nakon izvršenih terenskih kontrola regionalni centri Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva zajedno sa ostalim članovima komisije pripremaju izvještaje sa spiskovima za isplatu premija. Obrasci zahtjeva za premiju mogu se preuzeti u Ministarstvu, regionalnim centrima Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva i sa zvanične internet stranice Ministarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za stočarstvo; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva i nadležne inspekcije.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Premije po litru mlijeka 0,10€	2.000.000,00
	UKUPNO:	2.000.000,00

1. MJERE TRŽIŠNO-CJENOVNE POLITIKE	
1.1. DIREKTNJA PLAĆANJA	
1.1.4	DIREKTNJA PLAĆANJA U BILJNOJ PROIZVODNJI OSNOVNA PLAĆANJA
Razlozi za podršku	Usklađivanje politike direktnih plaćanja se sprovodi postepeno tokom pretpristupnog perioda, u skladu sa raspoloživim nacionalnim budžetom, uzimajući u obzir strateške ciljeve crnogorske poljoprivredne politike i u cilju zaštite prihoda poljoprivrednih gazdinstava. U skladu sa Strategijom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja i Akcionim planom, od 2017. godine u sistem direktnih plaćanja u biljnoj proizvodnji uključene su sve obradive površine. Smanjivanje minimalne površine za podršku na 0,3 hektara 2018. godine sprovedeno je sa ciljem povećanja obradivih površina u sistemu direktnih plaćanja, što je omogućilo precizniju evidenciju obradivih površina i stvorilo preduslove za bolju pregovaračku poziciju Crne Gore u vođenju pregovora sa EU u oblasti poljoprivrede. Uvođenje obradivih površina u Sistem za identifikaciju zemljišnih parcela (u daljem tekstu: SIZEP) je uspostavljeno. Sve obradive površine uvedene su u SIZEP, i na osnovu njega se vrši evidencija/kontrola plaćanja. Na ovaj način se sistem direktnih plaćanja usaglašava sa plaćanjima koja se primjenjuju u okviru Zajedničke poljoprivredne politike.
Ciljevi	• konkretizacija razvojnih ciljeva poljoprivredne politike, postepeno usklađivanje nacionalne politike podrške sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU; • uključivanje u baze podataka većeg broja poljoprivrednih gazdinstava i obradivih površina kroz Registar poljoprivrednih gazdinstava, SIZEP i Evidenciju zahtjeva; • postepeno prilagođavanje crnogorskih poljoprivrednika evropskom modelu podrške; • bolja valorizacija neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta; • uvođenje novih kontrolnih mehanizama za direktna plaćanja kroz Direktorat za plaćanja; • postepeno stvaranje mehanizama za izgradnju Integrisanog administrativnog sistema kontrole u Direktoratu za plaćanje.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za sve obradive površine. Obradiva površina je oranica sa poljoprivrednom kulturom, obradivo zemljište u stakleniku/plasteniku sa poljoprivrednom kulturom i površina pod višegodišnjim zasadam na kojoj se obavlja poljoprivredna djelatnost. Iznos podrške je do 270€ po hektaru za sve obradive površine, uključujući i novozasnovane površine na prethodno neobrađenom zemljištu. Proizvođači višegodišnjih krmnih kultura, osim u godini zasnivanja usjeva, imaju pravo na direktna plaćanja u iznosu od 100€ po hektaru i u sljedeće tri godine za istu parcelu uz uslov da na njima primjenjuju redovno agrotehničke mjere i da godišnje dostavljaju zahtjev za podršku. Dodatna podršku u iznosu od 400 EUR/ha odobrava se za zasnivanje poljoprivrednih površina na prethodno nekorištenom poljoprivrednom zemljištu, koje je prostorno identifikovano u SIZEP-u do 30. aprila 2023. godine. Pravo na plaćanje se ostvaruje jednom godišnje za prihvatljivu obradivu površinu. Za jednu obradivu površinu može se ostvariti jedno pravo na plaćanje. Pravo na podršku imaju proizvođači upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava i odgovarajuće registre Organa uprave, koji zadovoljavaju sljedeće kriterijume: - posjeduju zasad minimalne površine od 0,3 hektara, ako se sabiraju površine od dvije ili više parcela, svaka od njih mora biti najmanje površine 0,05 hektara. - za površine koje su upisane SIZEP u skladu sa zakonom do 30. aprila 2023. godine; - poštuju principe dobre poljoprivredne prakse, redovno primjenjuju agrotehničke mjere; - blagovremeno podnesu zahtjev za podršku u sistem za Evidenciju zahtjeva u kojem su navedene sve obradive površine, uključujući i površine pod ratarskim kulturama koje su obrađene u jesen 2022. godine. Potrebno je da poljoprivredni proizvođači vode evidenciju na propisanom obrascu o upotrebi sredstava za zaštitu bilja (pesticida) u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja. Zahtjev za podršku popunjava se i podnosi uz pomoć službenika iz Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za poljoprivredne registre i regionalnu koordinaciju. Podnosilac zahtjeva dužan je da omogući nesmetano vršenje kontrole na terenu, a ako na bilo koji

	način onemogućiti vršenje kontrole, zahtjev će biti odbijen. Posebni uslovi, kriterijumi, način prijavljivanja i procedura realizacije i rok za dostavljanje zahtjeva za Direktna plaćanja definiše se Javnim pozivom koji će objaviti Ministarstvo. U slučaju da se nakon završene administrativne i terenske kontrole, po određenoj mjeri, utvrdi razlika između odobrenog iznosa sredstava podrške i zahtijevanog iznosa sredstava podrške za: –20 do 50% odobreni iznos će biti umanjen za onoliko procenata za koliko je utvrđeno odstupanje; –više od 50% podnosilac zahtjeva neće ostvariti pravo na podršku, osim u slučaju više sile. U slučaju da podnosilac zahtjeva prijavi površine kao novosnovane tokom 2023. godine u smislu ostavarivanja prava na dodatnu podršku od 400€/ha, a iste su bile evidentirane u SIZEP sistemu prethodni period, ili na bilo koji drugi način pokuša da na osnovu netačne dokumentacije, odnosno prevaram ostvari pravo na korišćenje sredstava podsticaja, biće isključen iz sistema subvencija na period od dvije godine od dana donošenja pravosnažnog rješenja Ministarstva o odbijanju isplate sredstava podsticaja. Ako ukupna visina zahtjeva za plaćanja direktne podrške prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, proporcionalno se smanjuju jedinična plaćanja po hektaru. Nakon isteka roka za podnošenje zahtjeva za direktna plaćanja mogu se razmatrati i zahtjevi dostavljeni sa zakašnjenjem od 20 dana, s tim da se sredstva podrške umanjuju za svaki dan zakašnjenja u iznosu od 1% od podrške koju bi podnosilac zahtjeva ostvario da je zahtjev podnio blagovremeno. Zahtjevi podnijeti nakon dodatnog roka od 20 dana biće odbijeni kao neblagovremeni.	
Korisnici	Podnosioci zahtjeva koji ispunjavaju uslove utvrđene Javnim pozivom. Pravo na podršku ne mogu ostvariti privredna društva (djelimično ili potpuno) u državnoj svojini ili državna institucija. Registrovano poljoprivredno gazdinstvo koje je ažuriralo podatke u SIZEP-u do 30. aprila 2023. godine.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro-račun koji je u trenutku isplate evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava, u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku. Ukoliko u momentu isplate podnosilac zahtjeva nema aktivan/ispravan nacionalni broj žiro računa u banci, prijavljen i evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava, sredstva će biti vraćena u budžet Crne Gore na Glavni račun trezora.	
Procedura realizacije	Od 2020. godine podnošenje zahtjeva, izmjene podnijete prijave, odustajanje potpuno ili djelimično od prijave i prijave slučaja više sile sprovodi se kroz Sistem upravljanja i evidencije zahtjeva za podršku kroz mjere direktnih plaćanja i ruralnog razvoja prema površini referentne parcele (Evidencija zahtjeva). Ovim je omogućeno podnosiocima zahtjeva da geoprostorno identifikuju podatke o korišćenju parcela i podnesu jedinstveni zahtjev. Mjera se sprovodi na bazi prispjelih zahtjeva u skladu sa javnim pozivom. Administrativnu i terensku kontrolu, kao i isplatu sredstava vrši Direktorat za plaćanje uz terensku podršku Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje. Prostornu identifikaciju parcela u SIZEP i podnošenje zahtjeva u Evidenciji parcela vodiće Direktorat za plaćanje uz podršku Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinatori mjere – generalni direktor Direktorata za plaćanje i generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za IAKS mjere, načelnik Direkcije za kontrolu na terenu, načelnik Direkcije za biljnu proizvodnju i načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje; Implementaciona odgovornost – Direktorat za plaćanja, Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Organ uprave – Sektor za fitosanitarne poslove u dijelu evidencije upotrebe sredstava za zaštitu bilja (pesticida).	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji	3.800.000,00
	UKUPNO:	3.800.000,00

1. MJERE TRŽIŠNO-CJENOVNE POLITIKE	
1.1. DIREKTNNA PLAĆANJA	
1.1.5	DIREKTNNA PLAĆANJA ZA MLADOG POLJOPRIVREDNIKA
Razlozi za podršku	Poljoprivrednici mlađi od 40 godina nosioci su samo 11% svih poljoprivrednih gazdinstava u Evropskoj uniji. Ovaj procenat u Crnoj Gori je još i niži. Novo programsko razdoblje Zajedničke poljoprivredne politike EU (CAP) donosi i posebne novčane podsticaje za mlade poljoprivrednike u okviru direktnih plaćanja, što je Crna Gora prepoznala u nacionalnom strateškom dokumentu za poljoprivredu i ruralni razvoj. Motivisati više mladih ljudi da se počnu baviti poljoprivredom svojevrsan je izazov koji iziskuje potrebu za intenziviranjem podrške za poboljšanje uslova za uključivanja mladih u sektor poljoprivrede. Pored podrške koja se pruža kroz mjere ruralnog razvoja u vidu dodjele bespovratnih sredstva pri pokretanju poslovanja mladim poljoprivrednicima, obezbjeđuje se i podrška dohotku kroz mjere direktnih plaćanja. Pružanjem posebnih linija podrške generaciji mladih poljoprivrednika povećava se buduća konkurentnost poljoprivrede i pridonosi sigurnosti obezbjeđivanja hranom u narednim godinama.
Ciljevi	• konkretizacija razvojnih ciljeva poljoprivredne politike, postepeno usklađivanje nacionalne politike direktnih plaćanja sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU; • dodatna podrška dohotku mladim poljoprivrednim proizvođačima; • uključivanje u baze podataka većeg broja poljoprivrednih gazdinstava i obradivih površina kroz Registar poljoprivrednih gazdinstava, SIZEP i Evidenciju zahtjeva; • prilagođavanje mjera za direktna plaćanja Zajedničkoj poljoprivrednoj politici kroz Direktoratu za plaćanja; • prilagođavanje Integrisanog administrativnog sistema kontrole po ZPP u Direktoratu za plaćanje.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Mladim poljoprivrednikom smatra se nosilac poljoprivrednog gazdinstva, bilo da je osnovao novo poljoprivredno gazdinstvo kao nosilac ili je kao nosilac preuzeo postojeće poljoprivredno gazdinstvo, a koji nije stariji od 40 godina u godini podnošenja zahtjeva u momentu objavljivanja Javnog poziva za direktnu podršku u biljnoj proizvodnji. Plaćanje za mlade poljoprivrednike odobrava se na period od pet godina koji započinje prvim podnošenjem zahtjeva, pod uslovom da je zahtjev podnesen unutar perioda od pet godina nakon osnivanja ili preuzimanja gazdinstva. Iznos plaćanja je 70€/ha. Mladi farmer ostvaruje dodatna plaćanja za onoliko hektara za koliko je ostvario podršku kroz Osnovna plaćanja u biljnoj proizvodnji. Nosilac poljoprivrednog gazdinstva koji ostvaruje uslove za plaćanja za mlade poljoprivrednike dužan je imati jedan od sledećih dokaza: - minimalno završeno srednjoškolsko obrazovanje poljoprivrednog, prehrambenog ili veterinarskog smjera ili - završen ili u toku diplomski studij iz područja biotehničkih nauka – polja poljoprivrede ili prehrambene tehnologije ili veterine ili - završen jedan od stručnih poljoprivredno-prehrambenih programa obrazovanja odbren od strane Ministarstva nadležnog za obrazovanje (programi za ratara, voćara, povrtnara, vinogradara - vinara, maslinara, pčelara-medara ili uzgajivača ovaca) ili - završen jedan od stručnih programa osposobljavanja koje sprovodi Biotehnički fakultet Univerziteta Crne Gore ili Odjeljenja za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji i stočarstvu ili - dokaz da je na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore ili - u evidenciji poljoprivrednog osiguranja ili - da je ostvario podršku kroz mjeru ruralnog razvoju namjenjene pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika u tekućoj ili prethodnih pet godina. Rok za podošenje zahtjeva biće definisan javnim pozivom. Zahtjev za podršku popunjava se i podnosi uz pomoć službenika iz Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za poljoprivredne registre i regionalnu koordinaciju na jedinstvenom obrascu za Direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji.

	Podnosilac zahtjeva dužan je da omogući nesmetano vršenje kontrole na terenu, a ako na bilo koji način onemogući vršenje kontrole, zahtjev će biti odbijen.	
Korisnici	Podnosioci zahtjeva koji ispunjavaju propisane uslove i ostvaruju prava na osnovna direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji. Pravo na podršku ne mogu ostvariti privredna društva (djelimično ili potpuno) u državnoj svojini ili državna institucija.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro-račun koji je u trenutku isplate evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava. Ukoliko u momentu isplate podnosilac zahtjeva nema aktivan/ispravan nacionalni broj žiro računa u banci, prijavljen i evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava, sredstva će biti vraćena u budžet Crne Gore na Glavni račun trezora.	
Procedura realizacije	Podnošenje zahtjeva, izmjene podnijete prijave, odustajanje potpuno ili djelimično od prijave i prijave slučaja više sile sprovodi se kroz Sistem upravljanja i evidencije zahtjeva za podršku kroz mjere direktnih plaćanja i ruralnog razvoja prema površini referentne parcele (Evidencija zahtjeva). Ovim je omogućeno podnosiocima zahtjeva da geoprostorno identifikuju podatake o korišćenju parcela i podnesu jedinstveni zahtjev. Mjera se sprovodi na bazi prispjelih zahtjeva u skladu sa propisanim kriterijumima. Administrativnu i terensku kontrolu, kao i isplatu sredstava vrši Direktor za plaćanje uz terensku podršku Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje. Prostornu identifikaciju parcela u SIZEP i podnošenje zahtjeva u Evidenciji parcela vodiće Direktor za plaćanje uz podršku Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinatori mjere – generalni direktor Direktorata za plaćanje i generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za IAKS mjera, načelnik Odjeljenja za kontrolu na terenu, načelnik Direkcije za biljnu proizvodnju i načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje; Implementaciona odgovornost – Direktor za plaćanja, Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Direktna plaćanja za mladog poljoprivrednika	100.000,00

1. MJERE TRŽIŠNO-CJENOVNE POLITIKE**1.1.DIREKTNJA PLAĆANJA**

1.1.6	PROIZVODNO VEZANA PLAĆANJA U BILJNOJ PROIZVODNJI
Razlozi za podršku	Proizvodno vezana plaćanja su sastavni dio Direktnih plaćanja koje se dodjeljuju za određene poljoprivredne sektore i poljoprivredne djelatnosti od posebne važnosti iz privrednih, socijalnih ili ekoloških razloga, te one suočene sa određenim poteškoćama. Proizvodno vezana plaćanja u sektoru biljne proizvodnje realizuju se na osnovu površina i prinosa ostvarenih sa istih. Obezbjeđuju se za: voće i povrće; žitarice; maslinovo ulje; sjemenski materijal i duvan. Dodatna podrška za proizvođače voća i povrća, žitarica, krompira i maslinovog ulja, usmjerena je prema proizvođačima koji ostvaruju značajne proizvodne rezultate i koji u svojoj proizvodnji ostvaruju dodatnu vrijednost, te ima za cilj da podrži poljoprivredne proizvođače koji su izvršili investiciona ulaganja u proizvodne zasade i sprovede intenzivnu proizvodnju, osiguravaju zasade, te proizvode plasiraju na tržište. Na ovaj način podstiče se proizvodnja većih količina prije svega osnovnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, njihovog plasmana na tržište, te smanjenje uvozne zavisnosti. Dodatna plaćanja predstavljaju i motiv proizvođačima da se opredijeljuju na osavremenjavanje proizvodnje i uvođenje poljoprivrednih praksi koje za cilj imaju sprovođenje intenzivne poljoprivredne proizvodnje u zasadima, kvalitetniji krajni proizvod i pronalaženje tržišta. Dalje, podizanje konkurentnosti kroz usmjerenu podršku proizvođačima sjemenskog materijala, maslinovog ulja i duvana omogućava održavanje nivoa i/ili rast proizvodnje, bolje iskorišćavanje proizvodnog potencijala u ovim sektorima, te jača konkurentnost domaćeg poljoprivrednog proizvoda. Uvođenjem proizvodno vezanih plaćanja postiže se intenziviranje poljoprivredne proizvodnje, bolji plasman poljoprivrednih proizvoda, te evidencija o plasiranim količinama, a ujedno i povećava procenat osiguranih gazdinstava od elementarnih nepogoda.
Ciljevi	• podrška proizvodnim praksama koje ostvaruju značajne proizvodne rezultate; • dodatna podrška sektorima suočenim sa određenim poteškoćama; • bolje iskorišćavanje proizvodnog potencijala u određenim sektorima; • usklađivanje nacionalne politike podrške sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU; • uključivanje u baze podataka većeg broja poljoprivrednih gazdinstava i obradivih površina kroz Registar poljoprivrednih gazdinstava, SIZEP i Evidenciju zahtjeva; • postepeno prilagođavanje evropskom modelu podrške; • uvođenje novih kontrolnih mehanizama za direktna plaćanja kroz Direktorat za plaćanja.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Proizvodno vezana plaćanja obezbjeđuju se za sljedeće sektore i proizvodnje: - Voće i povrće; - Žitarice i krompir; - Maslinovo ulje; - Sjemenski materijal; - Duvan. Komponenta 1 – Proizvodno vezana plaćanja za voće, povrće, žitarice i krompir Proizvodno vezana plaćanja za voće i povrće, kao i proizvodnju žitarica i krompira, dodjeljuju se korisnicima za prihvatljive površine na kojima se ove vrste proizvode u zasadu kao glavne kulture. Iznos plaćanja je 100€/ha. Pravo na podršku imaju proizvođači upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava i odgovarajuće registre Organa uprave, koji zadovoljavaju sljedeće kriterijume: - Posjeduju intenzivne zasade voća i/ili povrća i/ili žitarica i/ili krompira koji zadovoljavaju kriterijum minimalne površine. Minimalno prihvatljiva površina za podršku u voćarstvu je 0,3 hektara svake vrste voća pojedinačno. U povrtarstvu minimalna površina je 0,3 hektara za svaku povrtnu vrstu, a izuzetak je proizvodnja salate gdje je prihvatljiva i kombinacija različitih vrsta (endivija, matovilac, radič i sl) kako bi se zadovoljio uslov minimalne prihvatljive površine od 0,3 hektara. Minimalno prihvatljiva površina u proizvodnji žitarica

je 0,3 hektara za svaku vrstu žitarica posebno. Minimalna površina za proizvodnju krompira je 0,3 hektara, ako se sabiraju površine od dvije ili više parcela, svaka od njih mora biti najmanje površine 0,05 hektara.

- Ostvaruju minimalnu proizvodnju voća, povrća, krompira ili žitarica za svaku prihvatljivu vrstu i istu plasiraju na tržište, a što se dokazuje računom, otkupnim blokom, ugovorom ili drugim načinom plaćanja iz tekuće ili prošlogodišnje proizvodnje;
- Posjeduju polisu osiguranja za zasade i kulture za koje se traži proizvodno vezano plaćanje;
- Ostvarili su pravo na osnovna direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji za 2023. godinu;
- Blagovremeno podnesu zahtjev za podršku u sistem za Evidenciju zahtjeva.

Komponenta 2 – Proizvodno vezana plaćanja za maslinovo ulje

Proizvodno vezana plaćanja dodjeljuju se korisnicima za prihvatljive površine pod maslinom, sa kojih se ostvaruju određeni prinosi maslinovog ulja određene kategorije. Iznos plaćanja je 100€/ha. Pravo na podršku imaju proizvođači upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava i odgovarajuće relevantne registre, koji zadovoljavaju sljedeće kriterijume:

- Posjeduju proizvodni zasad maslina minimalne površina od 0,3 hektara;
- Ostvaruju minimalnu proizvodnju maslinovog ulja, kategorije ekstra djevičansko i djevičansko i istu plasiraju na tržište, a što se dokazuje računom, otkupnim blokom, ugovorom ili drugim načinom plaćanja iz tekuće ili prošlogodišnje proizvodnje;
- Postojanje polise osiguranja za zasade masline za koje se traži proizvodno vezano plaćanje;
- Ostvarili su pravo na osnovna plaćanja u 2023. godini;
- Blagovremeno podnesu zahtjev za podršku u sistem za Evidenciju zahtjeva.

Komponenta 3 – Proizvodno vezana plaćanja za sjemenski materijal

Podrška se obezbjeđuje za proizvodnju sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja kategorije:

- osnovni sjemenski krompir (oznaka: SE1, SE2, E) do 700€/ha;
- sertifikovani sjemenski krompir (oznaka: A i B) do 300€/ha;
- sjemensku proizvodnju žitarica do 300€/ha.

Pravo na podršku imaju proizvođači upisani u Registar proizvođača sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja i Registar poljoprivrednih gazdinstava koji zadovoljavaju sljedeće kriterijume:

- Posjeduju zasad minimalne površine od 0,5 hektara;
- Proizvodnju obavljaju u skladu sa propisanim zahtjevima za sjemensku proizvodnju (stručna i zdravstvena kontrola i sertifikacija), što se potvrđuje izvještajem Sektora za fitosanitarne poslove;
- Ostvaruju minimalnu proizvodnju sjemenskog materijala i istu plasiraju na tržište, a što se dokazuje računom, otkupnim blokom, ugovorom ili drugim načinom plaćanja;
- Postojanje polise osiguranja za zasade i kulture za koje se traži proizvodno vezano plaćanje;
- Ostvarili su pravo na osnovna plaćanja u 2023. godini;
- Blagovremeno podnesu zahtjev za podršku u sistem za Evidenciju zahtjeva.

Proizvodnja sjemenskog materijala koja nije u skladu sa Zakonom o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja („Službeni list RCG”, broj 28/06 i „Službeni list CG”, br. 61/11 i 48/15) neće biti podržana.

Komponenta 4 – Proizvodno vezana plaćanja za duvan

Pravo na podršku imaju proizvođači upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava, koji zadovoljavaju sljedeće kriterijume:

- Zasnovali su proizvodnju u 2023. godini;
- Posjeduju zasad minimalne površine od 0,5 hektara;
- Imaju zaključen ugovor sa registrovanim obrađivačima duvana;
- Postojanje polise osiguranja za zasade i kulture za koje se traži proizvodno vezano plaćanje;
- Blagovremeno podnesu zahtjev za podršku u sistem za Evidenciju zahtjeva.

Iznos direktnih plaćanja je 1.000€ po hektaru. Pravo na podršku mogu ostvariti i udruženja proizvođača duvana na osnovu podnešenog zahtjeva, odobrenog od strane Ministarstva.

Uslovi koji se odnose na sve komponente:

Posebni uslovi, kriterijumi, način prijavljivanja i procedura realizacije i rok za dostavljanje zahtjeva

	za proizvodno vezana plaćanja za komponente 1, 2, 3 i 4 biće definisani Javnim pozivom koji će objaviti Ministarstvo. Zahtjev za podršku popunjava se i podnosi uz pomoć službenika iz Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za poljoprivredne registre i regionalnu koordinaciju. Podnosilac zahtjeva dužan je da omogući nesmetano vršenje kontrole na terenu, a ako na bilo koji način onemogući vršenje kontrole, zahtjev će biti odbijen. Ako ukupna visina zahtjeva za plaćanja podrške prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, proporcionalno se smanjuju jedinična plaćanja po hektaru. Ako se sabiraju površine od dvije ili više parcela, svaka od njih mora biti najmanje površine 0,05 hektara. U slučaju da se nakon završene administrativne i terenske kontrole, po određenoj mjeri, utvrdi razlika između odobrenog iznosa sredstava podrške i zahtijevanog iznosa sredstava podrške za: –20 do 50% odobreni iznos će biti umanjen za onoliko procenata za koliko je utvrđeno odstupanje; –više od 50% podnosilac zahtjeva neće ostvariti pravo na podršku, osim u slučaju više sile. Nakon isteka roka za podnošenje zahtjeva za direktna plaćanja mogu se razmatrati i zahtjevi dostavljeni sa zakašnjenjem od 20 dana, s tim da se sredstva podrške umanjuju za svaki dan zakašnjenja u iznosu od 1% od podrške koju bi podnosilac zahtjeva ostvario da je zahtjev podnio blagovremeno. Zahtjevi podnijeti nakon dodatnog roka od 20 dana biće odbijeni kao neblagovremeni.	
Korisnici	Podnosioci zahtjeva koji ispunjavaju uslove propisane mjerom i utvrđene Javnim pozivom. Pravo na podršku ne mogu ostvariti privredna društva (djelimično ili potpuno) u državnoj svojini ili državna institucija.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro-račun koji je u trenutku isplate evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava, u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku. Ukoliko u momentu isplate podnosilac zahtjeva nema aktivan/ispravan nacionalni broj žiro računa u banci, prijavljen i evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava, sredstva će biti vraćena u budžet Crne Gore na Glavni račun trezora.	
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na bazi prispjelih zahtjeva u skladu sa predmetnom mjerom i javnim pozivom. Administrativnu i terensku kontrolu, kao i isplatu sredstava vrši Direktorat za plaćanje uz terensku podršku Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje, te Organa uprave – Sektora za fitosanitarne poslove u slučaju Komponente 3. Prostornu identifikaciju parcela u SIZEP i podnošenje zahtjeva u Evidenciji parcela vodiće Direktorat za plaćanje uz podršku Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinatori mjere – generalni direktor Direktorata za plaćanje i generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za IAKS mjere, načelnik Direkcije za kontrolu na terenu, načelnik Direkcije za biljnu proizvodnju i načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje; Implementaciona odgovornost – Direktorat za plaćanja, Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Organ uprave – Sektor za fitosanitarne poslove.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Proizvodno vezana plaćanja u biljnoj proizvodnji	1.390.000,00
	UKUPNO:	1.390.000,00

1.2 MJERE ZAJEDNIČKE ORGANIZACIJE TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA	
1.2.1 PROGRAM UNAPREĐIVANJA PČELARSTVA	
Razlozi za podršku	Pčelarstvo u Crnoj Gori ima dugu i bogatu tradiciju. Bogatstvo medonosnog bilja u Crnoj Gori pruža povoljne prirodne uslove za razvoj ove djelatnosti. Značaj pčelarstva ogleda se u proizvodnji meda i ostalih pčelinjih proizvoda ali i oprašivanju biljaka, čime se direktno utiče na povećanje prinosa raznih voćarskih, ratarskih, livadskih i drugih kultura. Unapređivanje ovog sektora ostvaruje se edukacijom pčelara, mjerama za poboljšanje konkurentnosti proizvodnje i očuvanja zdravstvenog stanja pčelinjih zajednica, kao i kroz selekciju, odgajivanje i reprodukciju matica, zatim preradom i nabavkom voska, nabavkom potrebne opreme za unapređivanje proizvodnje, oduzimanje, čuvanje i pakovanje meda i drugih pčelinjih proizvoda. Imajući u vidu postojeće stanje razvoja pčelarstva i potrebu da sektor bude konkurentan na širem tržištu i izložen konkurenciji iz zemalja EU i trećih zemalja neophodno je nastaviti program podrške razvoju pčelarstva u pravcu povećanja proizvodnje, osnaživanja i stvaranja tržišno orijentisanih proizvođača. Uzimajući u obzir bogatstvo medonosnog bilja, razvoj ovog sektora treba ići ka profesionalizaciji pčelara, diverzifikaciji proizvoda i promociji organskog pčelarenja. Na ovaj način povećale bi se količine proizvedenog meda i drugih pčelinjih proizvoda proizvedenih u Crnoj Gori. Ostvarile bi se mogućnosti za osvajanje novih tržišta i bila bi dostignuta značajno veća cijena meda i drugih pčelinjih proizvoda.
Ciljevi	• poboljšanje konkurentnosti u proizvodnji pčelinjih proizvoda; • obnavljanje pčelinjeg fonda – poboljšanje genetskog potencijala pčelinjih društava uvođenjem u proizvodnju visoko kvalitetnih matica; • očuvanje kvaliteta i poboljšanje zdravstvene ispravnosti pčelinjih proizvoda; • podrška pčelarima pri nabavci voska; • podrška pčelarima u preradi i sterilizaciji voska; • racionalizacija troškova selekcijskog pčelarstva – podrška u nabavci pčelarskih kontejnera i prikolica/platformi za transport košnica; • nabavka košnica, djelova košnica, pčelarskog pribora i opreme i električnih ograda (čobanica); • škola pčelarstva.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za: Obnavljanje pčelinjeg fonda – Predmet podrške je očuvanje i obnavljanje pčelinjeg fonda kao i unapređenje genetske osnove, čime se pomaže očuvanje autohtone rase sive pčele, kroz unapređenje njenih bioloških i proizvodnih osobina u skladu sa Odgajivačko selekcijskim programom pčelinjih matica <i>Apis Mellifera carnica</i> 2019-2024. („Službeni list CG“, broj 59/19). Podrška se daje relevantnoj naučno istraživačkoj instituciji (Biotehnički fakultet) u skladu sa odgajivačko selekcijskim programom. Način plaćanja na osnovu dostavljenih izvještaja i dokaza o utrošenim sredstvima (troškovi se odnose na stručni rad, materijalni troškovi, angažovanje trećih lica, nabavka inputa za prihranu i zdravstvenu zaštitu pčelinjih zajednica i dr). Nabavka matica – Sa ciljem da pčelari koriste matice kontrolisanog kvaliteta podržava se nabavka pčelinjih matica koje su uzgojene od strane registrovanih uzgajivača a u skladu sa Odgajivačko selekcijskim programom pčelinjih matica. Način izbora uzgajivača matica i uslovi za ostvarivanje podrške biće definisani Javnim pozivom. Selekcionisane matice distribuiraju se registrovanim pčelarima. Nabavka veterinarskih lijekova – Podrška unapređivanju kvaliteta pčelinjih proizvoda, zdravstvenog stanja pčelinjih zajednica i poboljšanja zdravstvene ispravnosti pčelinjih proizvoda usmjerena je za nabavku odobrenih veterinarskih lijekova za zaštitu pčelinjih društava od pčelinjeg krpelja (<i>Varroa destructor</i>). Maksimalno učešće budžetskih sredstava je do 70% vrijednosti investicije. Bliži uslovi podrške biće definisani Javnim pozivom. Prerada voska – Opredjeljuje se podrška za preradu voska privrednim subjektima registrovanim za obavljanje ove djelatnosti u iznosu od 0,50€/kg prerađenog voska radi očuvanja kvaliteta voska iz domaće proizvodnje, pokrivanja troškova (podrška radu) i povećanja efikasnosti prilikom prerade voska. Privredni subjekat vrši preradu voska, a iznos od 0,50€/kg se isplaćuje nakon dostavljenog Zahtjeva za isplatu sa podacima: ukupna količina prerađenog voska, spisak korisnika podrške sa prerađenim količinama i kopije fiskalnih računa o izvršenoj usluzi.

	Podrška za nabavku voska – Podrška se daje za nabavku sertifikovanog voska za konvencionalnu i organsku proizvodnju meda. Bliži uslovi podrške biće definisani Javnim pozivom. Nabavka pčelarskih kontejnera i prikolica/platformi za transport košnica – Podrška se daje u cilju povećanja proizvodnje kroz dostupnosti više pčelinjih paša. Pravo na podršku imaju pčelari koji imaju minimum 20 pčelinjih društava. Podrška obuhvata nabavku kontejnera za smještaj pčelinjih društava i prikolica/platformi za transport košnica. Podržava se nabavka jednog kontejnera ili jedne prikolice po gazdinstvu. Maksimalno učešće budžetskih sredstava je do 50% vrijednosti investicije. Bliži uslovi podrške biće definisani Javnim pozivom. Nabavka košnica djelova košnica, pčelarskog pribora i opreme i električnih ograda (čobanica) za pčelinjake. – Podrška se daje nabavke novih i obnavljanja postojećih dotrajalih košnica u cilju povećanja proizvodnje i poboljšanja higijensko-sanitarnih uslova u kojima se pčelinje društvo nalazi. Potreba za električnim ogradama (čobanicama) povećana je posljednjih godina zbog napada mrkih medvjeda na pčelinjake, što je posljedica neadekvatnog zagrađivanja istih. Na osnovu prakse, kako kod nas tako i iz okruženja, može se konstatovati da su električne čobanice izuzetno efikasne, kad je u pitanju zaštita pčelinjaka od napada mrkog medvjeda na košnice pčela. U cilju smanjenja šteta na pčelinjacima od mrkog medvjeda opredjeljuje se podrška za nabavku električnih ograda sa pripadajućom opremom, za ograđivanje pčelinjaka. Podrška se daje u iznosu do 50% odobrenog troška. Bliži uslovi će biti definisani Javnim pozivom. Škola pčelarstva - Uvedeno je zanimanje i usvojen Program pčelar/ka III stepen stručnosti na nivou neformalnog obrazovanja odraslih. Podrška se daje za realizaciju programa i angažovanje predavača. Usled Covid krize, škola pčelarstva 2022. godine nije realizovana. Kako su se stekli uslovi za nastavak realizacije ove aktivnosti, ove godine nastavljamo sa edukacijom pčelara. Dodatno je planirana i izrada časopisa koji kontinuirano izlazi 19 godina. U pitanju je časopis “Pčelarstvo” koji je informativnog karaktera, koji obrađuje stručne teme, tehnologiju pčelarenja, zdravstvenu zaštitu pčelinjih zajednica i dr. Način plaćanja na osnovu dostavljenih izvještaja i dokaza o utrošenim sredstvima.	
Korisnici	Registrovani poljoprivredni proizvođači, naučno istraživačka institucija, (Biotehnički fakultet) odobreni centri za selekciju pčelinjih matica i uzgajivači matica, registrovana privredna društva za prerađu voska, lokalne pčelarske organizacije i Savez.	
Način plaćanja	U skladu sa procedurama definisanim javnim pozivima, dostavljenim izvještajima i dokazima o ostvarenim troškovima	
Procedura realizacije	Podrška se obezbjeđuje na osnovu zahtjeva dostavljenog Ministarstvu, a nakon administrativne i stručne kontrole na terenu. Realizaciju na terenu utvrđuje Direktor za plaćanje, Direkcija za savjetodavne poslove u stočarstvu i nadležne inspekcije.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za plaćanja i generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije zamjere tržišne podrške, načelnik Direkcije za stočarstvo i nadležne inspekcije.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	A. Obnavljanje pčelinjeg fonda	
	• obnavljanje pčelinjeg fonda - očuvanje autohtone rase sive pčele	20.000,00
	• učešće u nabavci matica – 7€ po matica	60.000,00
	B. Unapređivanje kvaliteta pčelinjih proizvoda i zdravstvenog stanja pčelinjih zajednica	
	• učešće u sprovođenju zaštite pčelinjih društava protiv Varroa;	60.000,00
	• nabavka voska.	40.000,00
	C. Podrška za prerađu voska	10.000,00
	E. Tehnička pomoć pčelarima	
	• racionalizacija troškova selekcijskog pčelarstva – podrška u nabavci pčelarskih kontejnera i prikolica/platformi za transport košnica;	30.000,00

	• nabavka košnica, djelova košnica, pčelarskog pribora i opreme i nabavka električnih čobanica; • škola pčelarstva, izdavanje časopisa	100.000,00
		15.000,00
	UKUPNO: (A + B + C + D + E)	335.000,00

1.2. MJERE ZAJEDNIČKE ORGANIZACIJE TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA	
1.2.2	<i>PROGRAM BESPLATNE DISTRIBUCIJE VOĆA, POVRĆA, MLIJEKA I MLIJEČNIH PROIZVODA U ŠKOLAMA (ŠKOLSKO ŠEME)</i>
Razlozi za podršku	Program besplatne distribucije voća, povrća, mlijeka i mliječnih proizvoda sprovodi se u cilju usklađivanja sa EU politikom, u okviru Zajedničke organizacije tržišta, kao program poboljšanja dostupnosti hrane, koji ima za cilj stvaranje zdravih prehrambenih navika kod djece. Osim toga, njegov uticaj će se prepoznati i u povezivanju djece sa poljoprivredom i njihovoj edukaciji o proizvodnji hrane, značaju zdrave ishrane i zdravih stilova života. Cilj je napraviti razliku u obrocima koji su djeci dostupni tokom školskog dana, kako bi oni prepoznali značaj zdravih namirnica i sami, van škole i programa, i u najranijem uzrastu formirali zdrave prehrambene navike. Takođe, ovom mjerom stimuliše se distribucija domaćih poljoprivrednih proizvoda, s obzirom da se njom obezbjeđuje plasman domaćih poljoprivrednih proizvoda.
Ciljevi	• stvaranje zdravih prehrambenih navika kod djece školskog uzrasta; • smanjenje konzumiranja hrane sa visokim sadržajem šećera, soli i masti; • promocija zdravih stilova života u ranom uzrastu; • edukacija o značaju poljoprivrede; • plasman domaćih poljoprivrednih proizvoda.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Program besplatne distribucije voća, povrća, mlijeka i mliječnih proizvoda obuhvata distribuciju ovih proizvoda djeci nižih razreda školskog uzrasta, različite edukacije djece o zdravim prehrambenim navikama i proizvodnji hrane, te druge prateće obrazovne mjere (časovi degustacije, sjetva, sadnja i održavanje školskih bašta, posjete poljoprivrednim gazdinstvima). Program će se sprovoditi u saradnji sa organima državne uprave nadležnim za obrazovanje i za zdravstvo. Ministarstvo će na osnovu predmetne mjere donijeti Odluku o sprovođenju Programa, te raspisati Javni poziv za proizvođače i dobavljače zainteresovane za učešće u programu, sa uslovima i kriterijumima. Dobavljači/distributeri proizvoda koju učestvuju u Programu moraju ispuniti uslove Javnog poziva. Odabir će se vršiti među poljoprivrednim proizvođačima, proizvođačima uključenim u udruženja, kooperative i organizacije i distributerima voća, povrća, mlijeka i mliječnih proizvoda iz Crne Gore koji su upisani u relevantne registre i blagovremeno su prijavljeni na Javni poziv. Programom poboljšanja dostupnosti hrane (voća, povrća, mlijeka i mliječnih proizvoda) za škole propisana je lista prihvatljivih proizvoda odobrena od strane Ministarstva zdravlja (organa državne uprave nadležnim za zdravstvo). Proizvodi se dodjeljuju u količini dovoljnoj da se izvrši raspodjela ukupnom broju učenika u školama koji su korisnici Programa.
Korisnici	Proizvođači i/ili distributeri voća, povrća, mlijeka i mliječnih proizvoda koji ispune uslove propisane predmetnom mjerom i Javnim pozivom.
Način plaćanja	Po izvršenju distribucije prehrambenih proizvoda školama, na osnovu ispunjenih kriterijuma propisanih Javnim pozivom, odnosno dokaza o isporuci priloženih uz zahtjev za isplatu, od strane dobavljača.
Procedura realizacije	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donosi Odluku o sprovođenju, a zatim raspisuje Javni poziv za sprovođenje Programa besplatne distribucije voća, povrća, mlijeka i mliječnih proizvoda u školama, na osnovu kojeg će izvršiti odabir dobavljača i proizvođača koji će obezbijediti proizvode za raspodjelu djeci školskog uzrasta. Ugovor potpisan između Ministarstva i lica izabranog po osnovu Javnog poziva određuje uslove o pravima i obavezama vezanim za distribuciju proizvoda. Proizvodi će biti distribuirani školama najmanje jednom nedjeljno u dane nastave, a zatim raspodijeljeni djeci istog ili narednog dana, u roku od 24h. Odabir škola koje će učestvovati u Programu biće vršen u saradnji sa organom državne uprave nadležnim za obrazovanje. Lica koja vrše distribuciju, kao i škole, dostavljaju Ministarstvu pisane dokaze o isporučenim, odnosno, primljenim količinama proizvoda ili u slučaju edukativnih, promotivnih i drugih pratećih aktivnosti – račun, koji će koristiti kao osnov za obračun i isplatu.
Nadzor i	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, koordinator mjere – generalni direktor

kontrola	Direktorata za poljoprivredu; generalni direktor Direktorata za plaćanja; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za biljnu proizvodnju i načelnik Odjeljenja za ekonomske analize i tržište. Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za mjere tržišne podrške.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Program besplatne distribucije voća, povrća, mlijeka i mliječnih proizvoda u školama (školske šeme)	300.000,00
	UKUPNO:	300.000,00

1.2 MJERE ZAJEDNIČKE ORGANIZACIJE TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA	
1.2.3	<i>MJERE POSEBNE PODRŠKE ZA VINO</i>
Razlozi za podršku	Vino je veoma važan poljoprivredni proizvod kako u Evropskoj uniji, tako i kod nas. Vino je proizvod koji ima svoju kulturu, vjekovnu istoriju, spravljano i korišćeno još u drevnim civilizacijama kao hrana i kao lijek. Zbog toga je neophodan multidisciplinarn pristup vinu. Iako je kvalitet proizvoda najvažniji, ipak nije jedini bitni elemenat tržišne uspješnosti i konkurentnosti. Nijedan proizvodni proces, a naročito proizvodnja vina, nije završen bez kvalitetnih marketinških obilježja. Stoga je za vino, osim mjera podrške iz domena ruralnog razvoja, Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda („Sl. list CG“, broj 51/17), predviđena posebna podrška za: promociju vina, restrukturiranje i konverziju vinograda. Naši vinari izašli su iz svijeta samodovoljnosti i anonimnosti dokazavši da mogu i umiju da proizvedu, da adekvatno pakuju i predstavljaju vino, da dizajniraju etikete i da sa ponosom plasiraju svoj proizvod na tržište, van kućnog praga. Uz ovu podršku, očekuje se bolja realizacija domaćih vina, jer poboljšanje konkurentnosti sektora vina zahtijeva očuvanje i valorizaciju bogatih genetičkih resursa, snažnu marketinšku kampanju, implementaciju sistema zaštite geografskog porijekla, kao i inovacije u primarnoj proizvodnji i preradi uz respektivan odnos prema tradiciji.
Ciljevi	• permanentno usaglašavanje sa evropskim modelom podsticanja poljoprivredne proizvodnje; • preciznija procjena vinskog potencijala, odvajanje vinskih i stonih sorti u postojećim proizvodnim zasadima vinove loze - izmještanje stonih sorti; • prilagođavanje vinskog sortimenta razvojnem trendu, a u skladu s preporučenim sortimentom u Rejonizaciji crnogorskog vinogradarskog proizvodnog područja; • proširenje areala uzgoja vinove loze i prevencija posledica u skladu s globalnim klimatskim promjenama; • obnavljanje napuštenih vinograda, postavljanje i rekonstrukcija podzida na terasama proizvodnih vinograda; • promocija crnogorskih vina sa zaštićenim geografskim porijeklom i širenje vinske kulture; • pospješivanje međusobne saradnje vinara, zajedničkog nastupa i udruživanja u neki od funkcionalnih modela; • autentičan put razvoja, pozicioniranje naših vina na međunarodnom tržištu i uključivanje vinogradarsko-vinskog turizma u turističku ponudu naše zemlje.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Od mogućih mjera posebne podrške za vino, ove godine, opredijeljena sredstva koristiće se za: - konverziju i restrukturiranje vinograda i - promociju vina. Pravo na podršku za konverziju i restrukturisanje vinograda imaju proizvođači grožđa i vina upisani u Vinarsku datoteku Vinogradarskog registra, u skladu sa Zakonom o vinu i koji su upisani u odgovarajući registar organa uprave. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Zahtjev za odobravanje aktivnosti dostavlja se Ministarstvu najkasnije do 1. maja, a zahtjev za odobravanje sredstava podrške najkasnije do 30. novembra. Podrška iznosi do 50% ukupno prihvatljivih troškova, a ne više od 5.000,00 eura po zahtjevu. Pravo na podršku za promociju vina mogu ostvariti udruženja vinara i druga sektorska udruženja na osnovu podnešenog Programa promocije. Podrška se realizuje nakon odobrenja Programa promocije, i to do 50% od ukupno prihvatljivih troškova, a ne više od 5.000,00 eura po gazdinstvu. Zahtjev za odobravanje Programa promocije dostavlja se Ministarstvu u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu najkasnije do 1. maja, a zahtjev za odobravanje sredstava podrške nakon realizacije programskih aktivnosti, najkasnije do 30. novembra. Svi zahtjevi dostavljaju se isključivo na obrascima, koji su sastavni dio Javnog poziva, a mogu se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje. Specifični kriterijumi za podršku i iznos podrške biće definisani Javnim pozivom. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani

	godišnji iznos, Ministarstvo će proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.	
Korisnici	Podnosioci zahtjeva koji ispunjavaju kriterijume propisane Javnim pozivom.	
Način plaćanja	Podnosiocu zahtjeva na žiro račun u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.	
Procedura realizacije	Realizaciju investicije utvrđuje Direkcija za plaćanje. Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva sa dokumentacijom i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje, odnosno na osnovu odobrenja programa promocije i izvještaja o realizaciji programskih aktivnosti.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu i generalni direktor Direktorata za plaćanje; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za biljnu proizvodnju i načelnik Direkcije za mjere tržišne podrške; Implementaciona odgovornost – Direktorat za plaćanja i Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Konverzija i restrukturiranje vinograda	70.000,00
	Promocija vina	30.000,00
	UKUPNO:	100.000,00

1.3 MJERE ZA STABILIZACIJU TRŽIŠTA	
1.3.1	<i>PROGRAM INTERVENCIJA NA TRŽIŠTU</i>
Razlozi za podršku	Program intervencija na tržištu obuhvataju mjere koje se uvode radi stabilizacije tržišta i posebne programe podrške za određene proizvode. Mjere za stabilizaciju tržišta su mjere koje se mogu uvesti kako bi se efikasno i djelotvorno reagovalo na opasnost od tržišnih poremećaja uzrokovanih značajnim rastom ili padom cijena na unutrašnjem ili međunarodnim tržištima ili drugim događajima i okolnostima koji značajno remete tržište ili prijetu njegovom remećenju, a koje nije moguće predvidjeti. Jedan od glavnih ciljeva agrarne politike jeste održavanje stabilnosti tržišta i uklanjanje opasnosti koje bi mogle dovesti do ozbiljnijih poremećaja na tržištu. Prioritet predstavlja blagovremeno preduzimanje mjera i stvaranje uslova za normalno funkcionisanje tržišta, kako bi se obezbijedila stabilnost cijena i snabdijevanje potrošača, kao i dohotka poljoprivrednih proizvođača, uz poštovanje međunarodno prizetih obaveza. Pojava sezonskih viškova, a posebno usljed okolnosti nastalih na međunarodnom tržištu koje znatno utiču na cijene poljoprivrednih proizvoda, predstavlja dodatan problem našim malim proizvođačima da plasiraju svoje proizvode i obezbijede stabilan dohodak. Imajući u vidu sve navedeno, jasno je da je potrebno ostaviti mogućnost intervenisanja na tržištu kako bi se preduprijedili ozbiljni poremećaji i uklonile eventualne posljedice.
Ciljevi	• stabilizovanje cijena na tržištu poljoprivrednih proizvoda; • stabilizovanje dohotka poljoprivrednih proizvođača; • povlačenje viškova poljoprivrednih proizvoda sa tržišta; • obezbjeđivanje kontinuiranog snabdijevanja potrošača;
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Tokom perioda ozbiljne neravnoteže ili poremećaja tržišta, Ministarstvo može donijeti hitnu odluku o davanju podrške u cilju intervenisanja na tržištu, pod uslovom da takva intervencija ne narušava funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i da strogo slijedi cilj stabilizacije pogođenog sektora. Podrška se može obezbijediti za: Povlačenje i skladištenje viškova poljoprivrednih proizvoda do otklanjanja nastalih poremećaja, kao i pomoć u distribuciji proizvoda koji su predmet intervencije od strane privrednih subjekata kod kojih se vrši skladištenje. Podrška se daje privrednim subjektima koji posjeduju adekvatne prostore za skladištenje i promet poljoprivrednih proizvoda, u vidu naknade za korišćenje skladišnog prostora i održavanja proizvoda u dobrom stanju. Privredni subjekt koji posjeduje adekvatno skladište može otkupiti poljoprivredne proizvode od proizvođača po tržišnim cijenama odnosno cijenama kojima se garantuje održavanje stabilnosti dohotka proizvođača, a u skladu sa instrukcijama Ministarstva. U slučaju izuzetno kvarljive robe, Ministarstvo može donijeti odluku da se viškovi ustupe javnim ustanovama, kao što su bolnice, predškolske odnosno školske ustanove, starački domovi i slično, a proizvođačima uplatiti naknadu od 100% vrijednosti proizvoda koji su se pojavili kao sezonski višak. Viškovima u smislu ove mjere, smatraće se oni proizvodi za koje se utvrdi da postoji problem plasmana na tržištu. Ministarstvo može donijeti odluku o pružanju pomoći dohotku usljed poremećaja na tržištu, izazvanih rastom cijene inputa ili usljed pada prodajnih cijena koje ugrožavaju dohodak poljoprivrednih proizvođača ili prerađivača.
Korisnici	Pravna i fizička lica i preduzetnici, koja su registrovani za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, pravna lica koja se bave trgovinom ili preradom poljoprivrednih proizvoda, distributera ili udruženja proizvođača, kao i na osnovu fakture fizičkog ili pravnog lica uključenog u dio programa koji se odnosi na edukativne, promotivne i druge prateće mjere.
Način plaćanja	Po izvršenom skladištenju i prometu od strane privrednog subjekta odnosno po izvršenoj isporuci od strane proizvođača ili udruženja proizvođača.
Procedura realizacije	Osnova za obračun i isplatu naknade za skladištenje predstavlja ugovor o skladištenju i prometu između odobrenog subjekta i Ministarstva. Obračun isplate se vrši nakon dostavljenog dokaza o količinama uskladištenih proizvoda, utvrđenih na osnovu otkupnih blokova. Otkupne blokove i evidencije, dostavljaju se od strane subjekta koji vrši skladištenje i promet. Za proizvode koji su predmet ustupanja javnim ustanovama, isplata se vrši na osnovu pisanog dokaza o prijemu proizvoda od strane javne ustanove, potpisanog od strane nadležnog rukovodioca te ustanove.

	Uslovi za sprovođenje ovog programa propisuju se na osnovu odluke Ministarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Odjeljenja za ekonomske analize i tržište.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Program intervencija na tržištu	250.000,00
	UKUPNO:	250.000,00

1.3 MJERE ZA STABILIZACIJU TRŽIŠTA		
1.3.2	UPRAVLJANJE RIZICIMA U POLJOPRIVREDI	
Razlozi za podršku	Štete na poljoprivrednim usjevima, stočnom fondu i drugim resursima redovan su pratilac poljoprivredne proizvodnje, posebno od vremenskih nepogoda na usjevima i štete koju pričinjava divljač stočnom fondu. Štete većeg obima prevazilaze mogućnost saniranja od strane proizvođača i mogu ozbiljno ugroziti opstanak gazdinstava, a time i dugoročno održivi razvoj poljoprivredne proizvodnje. Tendencija u novom strateškom period je da se poveća broj korisnika koji osiguravaju poljoprivrednu proizvodnju.	
Ciljevi	Podrška poljoprivrednim proizvođačima da osiguraju svoje usjeve i stočni fond, čime se obezbjeđuje smanjivanje dugoročno negativnih posljedica šteta prouzrokovanih prirodnim nepogodama i drugim vanrednim događajima.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Pravo na podršku imaju proizvođači upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava odnosno registre koje vodi Organ uprave. Podrška za upravljanje rizicima u poljoprivredi sastoji se iz: finansiranja dijela troškova osiguranja od šteta na poljoprivrednim usjevima, stočnom fondu i za osiguranje od požara za registrovana poljoprivredna gazdinstva, Kod osiguranja životinja neophodno je da se vrše redovni veterinarski pregledi i da su ispunjeni svi propisani zahtjevi zdravstvene zaštite, zahtjevi dobrobiti životinja pri uzgoju životinja. Kod osiguranja usjeva i plodova neophodno je da su ispunjene sve agrotehničke mjere i dobra poljoprivredna praksa. Podrška za osiguranje od šteta na poljoprivrednim usjevima, stočnom fondu i za osiguranje od požara može da iznosi do 60% polise osiguranja.	
Korisnici	Registrovana poljoprivredna gazdinstva.	
Način plaćanja	Po zaključenju polise osiguranja i ispostavljenom zahtjevu na račun osiguravajućeg društva sa kojim Ministarstvo ima sklopljen Sporazum o sufinansiranju premije osiguranja poljoprivredne proizvodnje.	
Procedura realizacije	Podrška osiguranju sprovodi se na bazi dostavljenih spiskova/polisa (za stočarstvo dostavljati i ID broj grla) osiguravajućih društava. Isplata se vrši osiguravajućim društvima.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za direktna plaćanja u sočarstvu.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Podrška osiguranju u poljoprivredi	300.000,00
	UKUPNO:	300.000,00

MJERE AGRARNE POLITIKE
A) POLJOPRIVREDA – MJERE RURALNOG RAZVOJA

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA:		
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane		
2.1.1.	MIDAS 2 - KOMPONENTA 1 – JAČANJE PROGRAMA MPŠV ZA POLJOPRIVREDU, I RURALNI RAZVOJ	
Razlozi za podsticaj	Poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede u Crnoj Gori kroz unaprijeđenu državnu podršku u Crnoj Gori u skladu sa zahtjevima za pristupanje EU. Komponenta 1 projekata koncipirana je u cilju pružanja podrške Crnoj Gori u ispunjenju dva mjerila u okviru Poglavlja 11 (Poljoprivreda i ruralni razvoj): Integrisani administrativni i kontrolni sistem (IAKS) će biti u potpunosti operativan do datuma pristupanja; i Agencija za plaćanje će biti osnovana i funkcionalna do datuma pristupanja.	
Ciljevi	Jačanje programa Ministarstva, koje ima za cilj: povećanje i stvaranje raznovrsnih mogućnosti za ostvarenje prihoda od proizvodnih jedinica, doprinos kreiranju radnih mjesta, kao i jačanje otpornosti produktivnih jedinica u vidu prilagođavanja klimatskim promjenama i podržati Crnu Goru u ispunjavanju uslova za zatvaranje Poglavlja 11, kroz sljedeće potkomponente: • Povećanje i diversifikovanje mogućnosti za prihodovanje kroz grant sredstva za poljoprivredu i ruralni razvoj. Grant podrška se odnosi na podršku diversifikaciji, direktnu podršku za mjere ruralnog razvoja, razvoj agro-ekoloških mjera i mjera koje će biti podrška dostizanju ciljeva i usaglašavanju sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Evropske unije. • Jačanje kapaciteta Ministarstva u pravcu ispunjenja zahtjeva za pristupanje EU. Kroz ovu potkomponentu cilj je dalja izgradnja kapaciteta Direktorata za plaćanje (buduće Agencije za plaćanje), kroz izgradnju Integrisanog Administrativnog i Kontrolnog Sistema (IAKS), kroz razvoj regionalnih kancelarija, podrška radu Savjetodavnih službi, podrška Direktoratu za ruralni razvoj za implementaciju Programa ruralnog razvoja (IPARD III program), podrška Direktoratu za poljoprivredu kroz nastavak implementacije na izradi Atlasa medonosnog bilja sa katastrom pčelinjaka.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Aktivnosti kroz koje se pruža podrška korisnicima u okviru Komponente 1 MIDAS 2 projekta definisani su Ugovorom o zajmu, Operativnim priručnikom MIDAS 2 projekta i procedurama Svjetske Banke. Kriterijumi za grant podršku biće definisani kroz javni poziv/operativni priručnik ili ostale procedure definisane MIDAS 2 projektom.	
Korisnici	Korisnici su pravna i fizička lica i ostali subjekti u skladu sa procedurama/javnim pozivima/operativnim priručnicima definisanim Projektom.	
Način plaćanja	Plaćanja će se vršiti u skladu sa procedurama Svjetske banke.	
Procedura realizacije	Realizacija će se vršiti u skladu sa Operativnim priručnikom MIDAS 2 projekta i procedurama Svjetske banke. Za grant podršku u skladu sa Javnim pozivom, Operativnim priručnikom MIDAS 2 projekta i procedurama Svjetske banke.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator projekta MIDAS 2 – ministar; Operativna odgovornost - generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Implementaciona odgovornost - generalni direktor Direktorata za plaćanja, generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj, generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Nadzor i kontrola definisani su procedurama Projekta.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Uspostavljanje regionalnih kancelarija Direktorata za plaćanja (Kuća poljoprivrede u Beranama i Pljevljima)	500.000,00
	Unapređenje IAKS sistema (softver i hardver)	1.000.000,00
	Podrška za razvoj agroekoloških mjera	800.000,00
	Realizacija ostalih aktivnosti projekta MIDAS 2 (tehnička podrška programu, baze podataka, istraživanja itd.)	1.700.000,00
UKUPNO:		4.000.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA:		
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane		
2.1.2.	IPARD II PROGRAM – PROGRAM RAZVOJA POLJOPRIVREDE I RURALNIH PODRUČJA U OKVIRU IPARD 2014-2020	
Razlozi za podršku	Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD II 2014-2020 (IPARD II program) usvojen je 20. jula 2015. godine od strane Evropske komisije, dok je nakon više posjeta revizora Crna Gora dobila pismo od strane Generalnog direktorata Evropske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoja (DG AGRI) 25. oktobra 2017. godine u kome se navodi da su ispunjeni preduslovi za početak sprovođenja IPARD II programa u Crnoj Gori. Ovaj datum se može smatrati početkom implementacije IPARD II programa u Crnoj Gori. Kroz sprovođenje IPARD II programa crnogorskim poljoprivrednicima biće dostupno ukupno 51.937.254,00€ bespovratnih sredstava, evropskih 39.000.000,00€ uz nacionalno kofinansiranje u iznosu od 12.937.254,00€ za programski period 2014-2020. godina. Nakon dobijanja pisma od strane Generalnog direktorata Evropske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoja (DG AGRI) počeo je proces sprovođenja IPARD programa kroz objavljivanje više Javnih poziva za dvije mjere za koje je akreditacija tražena i dobijena i to „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ i „Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“, dok je u 2021. godini objavljen prvi javni poziv za mjeru „Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja“.	
Ciljevi	• Postepeno usklađivanje crnogorske sa zajedničkom poljoprivrednom politikom EU; • Modernizacija proizvodnje i jačanje proizvodne konkurentnosti; • Uvođenje novih tehnologija i inovacija i otvaranje novih tržišnih mogućnosti; • Poboljšanje kvaliteta proizvoda uz ispunjavanje nacionalnih i EU standarda u oblasti bezbjednosti hrane i zaštite životne sredine; • Dostizanje nacionalnih i standarda Zajednice (EU) u oblasti: - zaštite životne sredine, - javnog zdravlja, - zdravlja životinja i bilja, - dobrobiti životinja, - zaštite na radu. • Promovisanje društvene i ekonomske inkluzije, posebno kroz olakšavanje investicija od strane mladih poljoprivrednika i onih u oblastima sa prirodnim ograničenjima; • Doprinos razvoju održivih praksi upravljanja zemljištem podržavajući organsku poljoprivredu i druge agro-ekološke prakse.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	IPARD II program sprovodiće se kroz objavu Javnih poziva, kojima će detaljno biti definisani korisnici i kriterijumi za podršku u skladu sa propisom kojim je uređena realizacija i postupak korišćenja sredstava iz instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije (IPARD II program).	
Korisnici	Korisnici sredstava su poljoprivredni proizvođači, kooperative, mikro, mala i srednja preduzeća, zanatlije i ostali kako je definisano Uredbom o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije i IPARD II programom.	
Način plaćanja	Po dostavljanju zahtjeva za isplatu i nakon uspješno izvršene administrativne i terenske provjere završene investicije, korisniku se na njegov bankovni račun uplaćuje iznos novca – bespovratnih sredstava (procenat podrške definisan Javnim pozivom).	
Procedura realizacije	Mjera će se sprovoditi u skladu sa Uredbom o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije i IPARD II programom.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – generalni direktor Direktorata za plaćanja.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	IPARD II program – Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD 2014-2020 EU podrška	11,487,500.00

	Kofinansiranje iz nacionalnog budžeta	3,829,166.67 ¹
	UKUPNO:	15,316,666.70

¹ Kofinansiranje će se realizovati u visini programa u skladu sa Finansijskim sporazumom 2014-2020 između Vlade Crne Gore i Evropske komisije

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA

2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane

2.1.3. **PODRŠKA INVESTICIJAMA U PRIMARNOJ BILJNOJ PROIZVODNJI**

Razlozi za podršku	S obzirom na prirodne potencijale Crne Gore i povoljnu klimu za mnoge vrste proizvodnje, neophodno je iskoristiti investicionu i savjetodavnu podršku, kako bi se podigao intenzitet proizvodnje i stabilizovali prinosi. Raspoloživost neiskorišćenog poljoprivrednog zemljišta pruža mogućnost za povećanje proizvodnje hrane i smanji uvoz poljoprivrednih proizvoda. Takođe, velika potražnja na domaćem tržištu za proizvodima višeg cjenovnog ranga tokom turističke sezone pruža mogućnost prodaje domaćih proizvoda po višim cijenama. Konkurentnost u sektoru biljne proizvodnje mogla bi se prije svega ojačati produženjem sezone snabdijevanja, širenjem obima proizvodnje, te gajenjem vrsta, koje su tražene od strane potrošača. Na taj način, opravdala bi se investiciona ulaganja, koja ovaj sektor zahtijeva i obezbijedio sigurniji plasman proizvoda. Posljednjih godina zabilježeno je veće investiranje u modernizaciju primarne proizvodnje i procesa prerade. Redovan i stabilan prinos visokog kvaliteta, dugoročno će uticati na povećanje obima prerade i obogaćivanje asortimana proizvoda, čime će se postići povoljna izvozna struktura i viši nivo konkurentnosti. Takođe, stvaraju se uslovi praćenja savremenih trendova u biljnoj proizvodnji. Ovim programom podstiče se povećanje i zasnivanje površina, kako uvođenjem novih sorti tako i čuvanjem autohtonih sorti i modernizacija postojećih proizvodnih zasada, koji će uz primjenu savremene agrotehnike dati visoke, kvalitetne i stabilne prinose. Cilj mjere je da se kroz investicije u sektoru vinogradarstva, voćarstva, maslinarstva, povrća, ljekovitog i aromatičnog bilja doprinose povećanju prihoda na poljoprivrednim gazdinstavima i omogućiti proizvodima ove vrste dobar plasman.
Ciljevi	• bolje korišćenje prirodnih resursa; • podizanje novih i modernizacija postojećih proizvodnih zasada; • unapređenje kvaliteta proizvoda i modernizacija proizvodnje; • smanjenje deficita domaćih proizvoda; • revitalizaciju starih maslinjaka i upravljanje biljnim otpadom u mlinovima;
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Pravo na podršku imaju poljoprivredna gazdinstva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava i u Registre koji su nadležni za oblast proizvodnje u koju se investira najkasnije do momenta podnošenja zahtjeva za podršku po Javnom pozivu. Razvoj biljne proizvodnje podržava se kroz više sektora i to: Komponenta I – vinogradarstvo: • podršku za zasnivanje novih vinograda; • nabavku potpornih elemenata za uzgoj (stubovi i žica); • nabavku mreža za zaštitu od ptica; • nabavku sistema za navodnjavanje; • nabavku protivgradne mreže sa pratećom konstrukcijom; Komponenta II - voćarstvo: • podizanje novih voćnih zasada; • nabavku potpornih stubova za špalirni uzgoj (stubovi i žica); • nabavku mreža za zaštitu od ptica; • nabavku sistema za navodnjavanje; • nabavku agrotekstila; • podizanje tunela za uzgoj jagoda; • nabavku folija za zaštitu od kiše sa pratećom konstrukcijom u cilju sprečavanja pucanja plodova; Komponenta III - maslinarstvo: • pripremu zemljišta za sadnju maslina na nekorištenom (kamenitom, teže pristupačnom) terenu; • podizanje novih zasada maslina; • revitalizaciju starih zasada maslina; • nabavku sistema za navodnjavanje; • izgradnju podzida u zasadima u cilju čuvanja zemljišta od erozije;

	• upravljanje biljnim otpadom; Komponenta IV - povrtarska proizvodnja: • investicije u plasteničku proizvodnju: nabavka konstrukcije, folija/najlona, sistema za navodnjavanje i sistema za orošavanje, mreža za zasjenu, agrotekstila i agrila; • uspostavljanje sistema za navodnjavanje za proizvodnju povrća na otvorenom polju; • nabavka sertifikovanog sjemenskog/sadnog materijala povrtarskih kultura za proizvodnju povrća u prolječno-ljetnjem periodu; • nabavka sertifikovanog sadnog materijala (rasada) povrtarskih kultura za jesenju sadnju; Komponenta V - ljekovito i aromatično bilje: • zasnivanje plantaža: žalfije (<i>Salvia officinalis</i>), lavande (<i>Lavandula angustifolia</i>), kantariona (<i>Hypericum perforatum</i>), smilja (<i>Helichrysum arenarium</i>), majčine dušice (<i>Thymus serpyllum</i>), timijana (<i>Thymus vulgaris</i>), matičnjaka (<i>Melissa officinalis</i>), pelina (<i>Artemisia absinthium</i>), lincure (<i>Gentiana lutea</i>) i drugih vrsta višegodišnjeg ljekovitog i aromatičnog bilja; • nabavku sistema za navodnjavanje. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu najkasnije do 1. novembra. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Maksimalno prihvatljiva investicija iznosi 10.000€ uz osnovnu budžetsku podršku do 60% vrijednosti prihvatljive investicije, odnosno do 6.000€. Pored iznosa podrške od 60% još dodatnih 10%, odnosno ukupno 70% za poljoprivredne proizvođače upisane u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, zaključno sa 31. decembrom 2022. godine. Dodatnih 10% ostvaruju žene nosioci poljoprivrednog gazdinstva. Izuzetno od navedenog, osnovna podrška za komponentu IV – povrtarska proizvodnja iznosi do 30% vrijednosti prihvatljive investicije za nabavku sjemena, odnosno do 50% za nabavku rasada iz domaće proizvodnje. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Podrška se ostvaruje po principu refundacije nakon realizovane investicije a nakon administrativne i terenske kontrole. Podršku je moguće ostvariti samo za one investicije koje su blagovremeno realizovane a za koje su dostavljeni originalni dokazi o plaćanju od strane podnosioca zahtjeva (originalna faktura na ime podnosioca zahtjeva i dokaz o prenosu sredstava preko banke - uplatnica i ovjereni izvod iz banke, ili fiskalni račun na ime podnosioca zahtjeva, a u slučaju plaćanja van Crne Gore ovjereni swift). Investicije koje se odnose na pripremu zemljišta za sadnju maslina i izgradnju podzida, podliježu odobravanju od strane Ministarstva. Rok za podnošenje zahtjeva za podršku će biti definisan Javnim pozivom. Poljoprivredna gazdinstva koja ostvare podršku po ovoj mjeri dužna su da istu stave u funkciju te je u period od 5 godina ne smiju otuđiti. Ministarstvo zadržava pravo da tokom pomenutog perioda može izvršiti terensku kontrolu predmetne investicije u cilju utvrđivanja funkcionalnosti i vlasništva predmetne investicije. Do momenta isplate sredstava novopodignuti zasad mora biti evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava, u odgovarajućim registrima Ministarstva i registre koje vodi Organ uprave (zavisno od sektora investiranja). Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.
Korisnici	Podnosioci zahtjeva koji ispunjavaju kriterijume propisane ovom uredbom i Javnim pozivom.
Način plaćanja	Podnosiocu zahtjeva na žiro račun u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.
Procedura realizacije	Realizaciju investicije utvrđuje Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje. Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva sa dokumentacijom i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje.
Nadzor i	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za plaćanje;

kontrola	Operativna odgovornost – šef Odsjeka za plaćanje nacionalnih mjera ruralnog razvoja; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Komponenta I – vinogradarstvo	200.000,00
	Komponenta II – voćarstvo	250.000,00
	Komponenta III – maslinarstvo	150.000,00
	Komponenta IV – povrtarska proizvodnja	435.000,00
	Komponenta V – ljekovito i aromatično bilje	40.000,00
	UKUPNO:	1.075.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA		
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane		
2.1.4.	PODRŠKA ZASNIVANJU I ODRŽAVANJU MATIČNIH ZASADA ODREĐENIH VOĆNIH VRSTA	
Razlozi za podsticaj	Razvoj proizvodnje sadnog materijala voća je izuzetno važan preduslov za održivost voćarstva u Crnoj Gori. Obezbjedjivanje polaznog, domaćeg, kvalitetnog sadnog materijala voća za proizvodnju biljnih kultura koje se tradicionalno gaje u Crnoj Gori je preduslov sigurne proizvodnje bilja.	
Ciljevi	Obezbjedjivanje kvalitetnog sadnog materijala voća iz domaće proizvodnje visoke genetske čistoće i zdravstvene ispravnosti predstavlja osnov za sigurnu, održivu i konkurentnu voćarsku proizvodnju odnosno proizvodnju voća kao hrane biljnog porijekla.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Pravo na podršku imaju proizvođači upisani u Registar proizvođača sadnog materijala koji su prijavili matična stabla i koji su prijavili proizvodnju sadnog materijala za tu godinu. Podrška se obezbjeđuje za: - podizanje matičnih zasada predosnovne i osnovne kategorije za nabavljena matična stabala odnosno podloge, a za matična stabla zaštićene sorte (u skladu sa zakonom kojim se uređuje pravo oplemenjivača biljnih sorti treba da ima ovlašćenje nosioca prava oplemenjivača za korišćenje reproduccionog materijala te sorte) u iznosu do 1.000,00€ po proizvođaču matičnog zasada; - nabavka i postavljanje mrežanika sa elementima za: - o prekrivanje matičnih zasada u iznosu do 50% ukupne investicije; - o uskladištenje sadnica u iznosu do 50% ukupne investicije; - nabavku opreme potrebne za čuvanje, održavanje i umnožavanje sadnog materijala voćaka u iznosu do 1.000,00€ po korisniku; Kriterijumi za podršku: - podizanje matičnih zasada: za nabavljena matična stabla sertifikat o kvalitetu zemlje izvoznice za predosnovne i osnovne kategorije sadnog materijala voća odnosno fitosertifikat, a za zaštićene sorte u skladu sa zakonom kojim se uređuje pravo oplemenjivača biljnih sorti i ovlašćenje nosioca prava za korišćenje te sorte; - nabavka i postavljanje mrežanika: faktura/JCI za nabavku mrežanika sa elementima za prekrivanje matičnih zasada i uskladištenje sadnica; - nabavka opreme potrebne za čuvanje i umnožavanje sadnog materijala voćaka: faktura/JCI za nabavku. Ako ukupna visina zahtjeva za plaćanja podrške prevazilazi budžetom planirani iznos, proporcionalno se smanjuje.	
Korisnici	Proizvođači sadnog materijala koji ispunjavaju propisane kriterijume.	
Način plaćanja	Proizvođačima sadnog materijala na žiro-račun. Isplata se vrši u tekućoj godini.	
Realizacija	Ministarstvo, Organ uprave – Sektor za fitosanitarne poslove.	
Procedura realizacije	Podrška se obezbjeđuje na osnovu zahtjeva dostavljenog Ministarstvu, a nakon administrativne i stručne kontrole na terenu. Realizaciju na terenu utvrđuje Organ uprave – Sektor za fitosanitarne poslove.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za biljnu proizvodnju; Impementaciona odgovornost – pomoćnik direktora Organa uprave – Sektor za fitosanitarne poslove	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podizanje matičnih zasada	50.000,00
	Nabavka i postavljanje mrežanika	
	Nabavka opreme potrebne za čuvanje i umnožavanje sadnog materijala voćaka	
	UKUPNO:	50.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane	
2.1.5.	PODRŠKA DOSTIZANJA STANDARDA DOBROBITI ŽIVOTINJA U STOČARSTVU
Razlozi za podršku	Analizirajući stanje na terenu, veliki broj odgajivača domaćih životinja imaju problema sa standardima dobrobiti životinja. Odgajivači treba da gaje domaće životinje u skladu sa zootehničkim, zoohigijenskim i etološkim normativama. S toga, nabavkom opreme gazdinstva će urediti zaštitu zdravlja i dobrobit životinja, kao dobru odgajivačku praksu.
Ciljevi	• poboljšanje uslova za smještaj proizvodnih grla; • očuvanje zdravlja proizvodnih grla; • izvođenje stručnih zootehničkih i zoohigijenskih postupaka; • održavanje vitalnosti grla; • poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednih gazdinstava.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Pravo na podršku imaju poljoprivredna gazdinstva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Centralni registar gazdinstava i životinja da su grla obilježena ušnim markicama i da držalac životinja uredno vodi evidenciju, da posjeduje pasoše za goveda, odnosno da vrši godišnje popise ovaca, koza, svinja i živine u skladu sa zakonom i da su nad životinjama sprovedene mjere po Programu obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u prethodnoj, odnosno tekućoj godini. Podržavaju se investicije u nabavku isključivo nove opreme, a u skladu sa obimom proizvodnje na gazdinstvu, i to: • gumene podloge za ležišta; • boks za obradu papaka; • boksovi za telad; • vezovi za životinje (grabnerov vez, krmna zabrana i drugo); • automatske pojilice; • oprema za regulisanje temperature u objektima za držanje životinja; • specijalizovana oprema za higijenu životinja; • boksovi za prašenje krmača sa pratećom opremom; • boksovi za odgoj prasadi sa pratećom opremom; • oprema za grijanje, podovi, automatizovane hranilice i pojilice - svinjarstvo i živinarstvo. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu u vidu refundacije realizovanih investicija u skladu sa Javnim pozivom. Poljoprivredna gazdinstva koja ostvare podršku za nabavku opreme po ovoj mjeri dužni su istu staviti u funkciju, te je u period od 5 godina ne mogu otuđiti. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Maksimalno prihvatljiva investicija iznosi 5.000€ uz budžetsku podršku do 50% vrijednosti prihvatljive investicije, odnosno do 2.500€. Pored iznosa podrške od 50% još dodatnih 10%, odnosno ukupno 60% za poljoprivredne proizvođače upisane u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, zaključno sa 31. decembrom 2022. godine. Dodatnih 10% ostvaruju žene nosioci poljoprivrednog gazdinstva. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Investicija može biti započeta tek po odobrenju od strane Ministarstva. Podrška se ostvaruje po principu refundacije nakon realizovane investicije, a nakon administrativne i terenske kontrole. Podršku je moguće ostvariti samo za one investicije koje su blagovremeno realizovane a za koje su dostavljeni originalni dokazi o plaćanju od strane podnosioca zahtjeva (originalna faktura na ime podnosioca zahtjeva i dokaz o prenosu sredstava preko banke - uplatnica i ovjereni izvod iz banke, ili fiskalni račun na ime podnosioca zahtjeva, a u slučaju plaćanja van Crne Gore ovjereni swift). Pravo na podršku ostvariće samo gazdinstva koja poštuju propise iz oblasti dobrobiti životinja i preporuke Kodeksa dobre poljoprivredne prakse, a koje se odnose na objekte za držanje stoke. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu sredstava podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni

	zahtjev za dodjelu sredstava podrške.	
Korisnici	Poljoprivredno gazdinstvo koje ispunjava kriterijume utvrđene Javnim pozivom.	
Način plaćanja	Na račun nosioca poljoprivrednog gazdinstva u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.	
Procedura realizacije	Provjeru realizacije investicije na terenu utvrđuje Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva sa dokumentacijom i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za monitoring i evaluaciju mjera ruralnog razvoja; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška nabavci opreme u stočarstvu	60.000,00
	UKUPNO:	60.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.1. Osovina 1 – Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane	
2.1.6.	PODRŠKA UNAPREĐENJU KVALITETA SIROVOG MLJEKA
Razlozi za podršku	Problem sa nestabilnim kvantitetom i kvalitetom je prepoznat kao jedan od glavnih problema u otkupu mlijeka i plasmana na tržištu. Kvalitet mlijeka će se unapređivati kroz aktivnosti koje će voditi smanjenju broja mikroorganizama i somatskih ćelija, a u skladu sa Nacionalnim programom za unaprjeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom koji je Vlada Crne Gore usvojila 21. juna 2018. godine.
Ciljevi	• povećana proizvodnja mlijeka; • unapređivanje kvaliteta sirovog mlijeka; • unapređivanje kvaliteta gotovog proizvoda; • povećanje otkupa mlijeka i prerade mlijeka.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za: • nabavku opreme za čuvanje i hlađenje mlijeka; • nabavku aparata/pokretnih sistema za mužu; • nabavka rostfrajnih kanti za mlijeko; • nabavku sredstava i dipera (uronjivača) za dezinfekciju i higijenu vimena, prije i poslije muže, sredstva za čišćenje vimena („suvo pranje“), sredstva za kontrolu prisustva bakterija na licu mjesta, itd; • posuda sa duplim dnom; • mastitis test (podršku za ovaj trošak nije moguće ostvariti ukoliko nije izvršena nabavka opreme za mužu ili opreme za hlađenje mlijeka). Pravo na podršku imaju poljoprivredna gazdinstva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava i odgovarajući registar objekata za hranu da su grla obilježena ušnim markicama, da su gazdinstvo i životinje registrovani u Centralnom registru gazdinstava i životinja i da držalac životinja uredno vodi evidenciju, da posjeduje pasoše za goveda, odnosno da vrši godišnje popise ovaca i koza u skladu sa zakonom i da su nad životinjama sprovedene mjere po Programu obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u prethodnoj odnosno tekućoj godini. Podršku je moguće ostvariti isključivo za novu opremu, koja je nabavljena i plaćena u skladu sa ovom mjerom u periodu od 1. januara 2023. godine do zaključenja Javnog poziva, a za koju je dostavljena adekvatna dokumentacija u skladu sa Javnim pozivom. Oprema koja ne posjeduje serijski broj i prateću dokumentaciju, nije prihvatljiva za podršku. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Specifični kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Podrška se ostvaruje po principu refundacije nakon realizovane investicije, a nakon administrativne i terenske kontrole. Podršku je moguće ostvariti samo za one investicije koje su blagovremeno realizovane a za koje su dostavljeni dokazi o plaćanju od strane podnosioca zahtjeva (originalna faktura na ime podnosioca zahtjeva i dokaz o prenosu sredstava preko banke - uplatnica i ovjereni izvod iz banke, ili fiskalni račun na ime podnosioca zahtjeva, a u slučaju plaćanja van Crne Gore ovjereni swift). Maksimalno prihvatljiva investicija iznosi 6.000€ uz budžetsku podršku do 50% vrijednosti prihvatljive investicije za nabavku opreme za mužu, kanti za mlijeko i sredstava za dezinfekciju, odnosno do 3.000€, a za nabavku opreme za hlađenje mlijeka podrška iznosi do 70% prihvatljive investicije, odnosno 4.200€. Pored iznosa podrške od 50% (60% za nabavku opreme za hlađenje mlijeka) još dodatnih 10%, odnosno ukupno 60% (70% za nabavku opreme za hlađenje mlijeka) podrške od iznosa prihvatljive investicije ostvaruju poljoprivredni proizvođači upisani u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, zaključno sa 31. decembrom 2022. godine. Dodatnih 10% ostvaruju žene nosioci poljoprivrednog gazdinstva. Pravo za podršku unapređenju kvaliteta sirovog mlijeka ostvariće samo gazdinstva koja poštuju preporuke Kodeksa dobre poljoprivredne prakse, a koje se odnose na objekte za držanje stoke.

	Poljoprivredna gazdinstva koja su u prošlom periodu (5 godina) ostvarila podršku kroz ovu mjeru ne mogu ostvariti podršku za isti tip investicije. Poljoprivredna gazdinstva koja ostvare podršku za nabavku opreme po ovoj mjeri dužni su istu staviti u funkciju, te je u period od 5 godina ne smiju otuđiti. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.	
Korisnici	Poljoprivredno gazdinstvo koje ispunjava kriterijume utvrđene Javnim pozivom.	
Način plaćanja	Na račun nosioca poljoprivrednog gazdinstva u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.	
Procedura realizacije	Provjeru realizacije investicije na terenu utvrđuje Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva sa dokumentacijom i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za programiranje; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška unapređenju kvaliteta sirovog mlijeka	150.000,00
	UKUPNO:	150.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA:		
2.1 Osovina 1 – Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane		
2.1.7.	PODRŠKA AKTIVNOSTIMA KOOPERATIVA, UDRUŽENJA I ORGANIZACIJA PROIZVOĐAČA	
Razlozi za podršku	Crnogorsku poljoprivredu karakteriše usitnjen posjed i veliki broj malih proizvođača, koji manji dio svojih proizvoda prodaju na organizovanom tržištu, a ostalo direktno prodaju ili troše u domaćinstvu. Udruživanje poljoprivrednika treba da bude uspostavljeno radi prilagođavanja proizvodnje pojedinih proizvoda potrebama tržišta pri zajedničkom plasiranju robe, uključujući pripreme za prodaju, centralizaciju prodaje i snabdijevanje velikih potrošača i obezbjeđivanje zajedničkih pravila i informacija o proizvodnji, kvalitetu i potražnji. Time bi se postiglo smanjivanje proizvodnih troškova i povećanje dodate vrijednosti poljoprivrednih proizvoda, a samim tim održivost i konkurentnost poljoprivrednih proizvoda. Zajednički organizovanom proizvodnjom, preradom, marketingom i prodajom može se znatno bolje iskoristiti proizvodni potencijal i jačati tržišna infrastruktura. Sve to za krajnji rezultat ima podizanje konkurentnosti poljoprivrede i dodatno stimulisanje poljoprivrednih proizvođača za tržišnu proizvodnju.	
Ciljevi	• podrška funkcionisanju kooperativa, udruženja i organizacija proizvođača; • jačanje tržišne infrastrukture za poljoprivredu; • planiranje proizvodnje prema zahtjevima tržišta u pogledu količina i kvaliteta; • ostvarivanje ekonomskih i socijalnih potreba poljoprivrednih proizvođača.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se daje za realizaciju plana i programa osnivanja i rada kooperativa i udruženja za organizovanje proizvodnje na poljoprivrednim gazdinstvima, prerade, promocije i prodaje poljoprivredno – prehrambenih proizvoda, snabdijevanja repromaterijalom, energentima, sredstvima za proizvodnju, nabavku poljoprivredne mehanizacije i dijelova za poljoprivrednu mehanizaciju i tehnološke opreme. Podrška se daje za osnivanje i rad organizacija proizvođača i može se dodijeliti organizaciji proizvođača koju je Ministarstvo priznalo u skladu sa propisanim uslovima. Uslovi za priznavanje definisani su Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda i podzakonskim aktom kojim su propisani detalji vezani za osnivanje i priznavanje organizacija proizvođača. Za podršku priznatim organizacijama proizvođača prihvatljivi su troškovi za iznajmljivanje prostora, nabavka kancelarijske opreme, uključujući računarsku opremu i softver, režije, pravne usluge i ostali troškovi. U slučaju kupovine prostora prihvatljivi troškovi su ograničeni na troškove iznajmljivanja tog prostora po tržišnim cijenama. S obzirom da u Crnoj Gori još uvijek ne postoji niti jedna priznata organizacija proizvođača u skladu sa postojećim zakonskim uslovima, Ministarstvo će zainteresovanim proizvođačima pružiti podršku u smislu obuka i studijskih posjeta, kao i pružanja konsultantskih usluga, kako bi se obezbijedilo ispunjavanje uslova neophodnih za osnivanje, odnosno priznavanje organizacije proizvođača u skladu sa propisanim uslovima. Priznatim organizacijama proizvođača može se dodijeliti podrška u vrijednosti do 10.000€. Komisija za dodjelu sredstava obaviće kontrolu kako bi provjerila jesu li ciljevi iz finansijskog plana postignuti. Podrška se realizuje nakon administrativne kontrole. Specifični kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom.	
Korisnici	Kooperative, udruženja i organizacija proizvođača.	
Način plaćanja	Na račun podnosioca zahtjeva u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.	
Procedura realizacije	Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva sa pratećom dokumentacijom i izvještaja Komisije Ministarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere za kooperative i udruženja – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – načelnik Odjeljenja za ekonomske analize.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Podrška osnivanju organizacija proizvođača	80.000,00
	Edukativne aktivnosti	10.000,00
	UKUPNO:	90.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.1. Osovina 1 – Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane	
2.1.8	PODRŠKA NABAVCI PRIPLODNIH GRILA U ČISTOJ RASI
Razlozi za podršku	Stočarstvo je, s obzirom na konfiguraciju terena, najznačajnija grana poljoprivrede za razvoj ruralnih područja Crne Gore. Uzgoj preživara preovladava, dok je uzgoj svinja i živine slabije razvijen. Dominiraju rase pogodne za proizvodnju mlijeka i mesa, sa tendencijom povećanja udjela mliječnih rasa. Posljednjih godina zabilježene su pozitivne promjene po pitanju ukupnjivanja gazdinstava i povećanja broja grla pored evidentnog napretka potrebno je dalje ukupnjavanje gazdinstava i povećanje učešća produktivnijih rasa u svim segmentima. Povećanjem kapaciteta prerađivačkih pogona u mljekarstvu, stvorila se potreba za dodatnom sirovinom sa domaćeg tržišta, a samim tim i povećanje broja mliječnih grla.
Ciljevi	• povećanje broja grla po poljoprivrednom gazdinstvu; • unapređenje rasnog sastava/povećanje učešća produktivnijih rasa; • dostizanje preduslova za korišćenje sredstava iz EU fondova; • jačanje postojećih i stvaranje novih kooperanata u sektoru mljekarstva.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za nabavku steonih junica u čistoj rasi od 3 do 10 grla. Odluka o odobrenju maksimalnog broja grla se donosi na osnovu broja slobodnih ležišta u samom objektu za držanje stoke i uslova držanja istih. Pravo na podršku za nabavku priplodnih grla imaju poljoprivredna gazdinstva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava i u odgovarajuće baze i registre Organa uprave u trenutku objavljivanja Javnog poziva. Za poljoprivredno gazdinstvo podnosi se zahtjev Ministarstvu u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Specifični kriterijumi za podršku, kao i referentne cijene po grlu biće definisani Javnim pozivom. Maksimalno učešće budžetskih sredstava iznosi 70% prihvatljive vrijednosti investicije. Maksimalni iznos podrške za nabavku steonih junica po grlu je do 1.500€ (za grla koja posjeduju pedigree) ili 1.200€ za grla iz domaće populacije koja ispunjavaju uslove Javnog poziva. Pravo na podršku za nabavku steonih junica može se ostvariti isključivo za grla koja imaju pedigree sa podacima za najmanje tri generacije kao i za junice koje su rođene u Crnoj Gori od majki koje imaju pedigree sa podacima za najmanje tri generacije a koje su vještački osjemenjene. U slučaju nabavke grla iz domaće populacije prihvatljiva su samo ona grla koja su posljednjih godinu dana boravila/registrovana na gazdinstvu ponuđača/prodavca. Poljoprivredna gazdinstva koja su, u periodu od 2020. do 2022. godine, ostvarila podršku kroz ovu mjeru ne mogu ostvariti podršku za isti tip investicije. Investicija može biti započeta tek po odobrenju od strane Ministarstva. Podrška se ostvaruje po principu refundiranja nakon dokazane uplate od strane podnosioca zahtjeva, a nakon administrativne i terenske kontrole. Podršku je moguće ostvariti samo za one investicije koje su blagovremeno realizovane, a za koje su dostavljeni dokazi o plaćanju od strane podnosioca zahtjeva (ovjereni ugovor o kupoprodaji grla i isključivo dokaz o prenosu sredstava preko banke – uplatnica i ovjereni izvod iz banke, a u slučaju plaćanja van Crne Gore ovjereni swift). Ugovor o kupoprodaji grla u bitnom mora da sadrži: broj/količinu, rasu, pol, nivo graviditeta (za junice), pojedinačnu i kumulativnu vrijednost grla koja se nabavljaju, obavezu prodavca da isporuku grla na gazdinstvo kupca izvrši najkasnije do 30. septembra 2023. godine, te da je prodavac u obavezi da u trenutku isporuke grla za istu dostavi kompletnu zootehničku i veterinarsku dokumentaciju (pedigre). Poljoprivrednici kojima je odobrena investicija, imaju pravo da jednom upute zahtjev za produženje roka realizacije investicije od 30 dana. Zahtjev za produženje roka se može razmatrati jedino u slučaju kada je upućen prije isteka prvobitno odobrenog roka za realizaciju investicije i ako su podnosioci zahtjeva izvršili uplatu finansijskih sredstava i obezbijedili dozvolu za uvoz i karantin grla najkasnije do 30. septembra 2023. godine. Podnosioci zahtjeva je dužan obavijestiti Ministarstvo o uvozu životinja, odnosno o završetku karantina najkasnije do 20. oktobra, kako bi se sprovedla administrativna i terenska kontrola i u krajnjem isplata. Ministarstvo će izvršiti administrativnu i terensku kontrolu u cilju utvrđivanja poštovanja pravila Javnog poziva.

	Pravo na podršku kroz ovu mjeru mogu ostvariti gazdinstva pod uslovom da poštuju preporuke utvrđene Kodeksom dobre poljoprivredne prakse, koje se odnose na objekte za smještaj grla i pod uslovom da se nabavljaju grla u čistoj rasi. Podnosioci zahtjeva koji ostvare podršku su dužni uvećati stočni fond za broj nabavljenih grla, te isti nivo proizvodnje odnosno stočnog fonda zadržati u periodu od najmanje četiri godine od dana ostvarivanja podrške po ovoj mjeri. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače. Ministarstvo ne vrši kupovinu i raspodjelu grla, već je odabir dobaljača/prodavca, rase i broja grla na podnosiocu zahtjeva.	
Korisnici	Poljoprivredno gazdinstvo koje ispunjava kriterijume utvrđene Javnim pozivom.	
Način plaćanja	Na račun nosioca poljoprivrednog gazdinstva u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.	
Procedura realizacije	Provjeru realizacije investicije na terenu utvrđuje komisija koju obrazuje Ministarstvo.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik III za tržišne mjere u stočarstvu; Implementaciona odgovornost – Komisija Ministarstva.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška unapređenju stočnog fonda	950.000,00
	UKUPNO:	950.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA:	
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane	
2.1.9	<i>PODRŠKA ZA NABAVKU MEHANIZACIJE, PRIKLJUČAKA I OPREME U FUNKCIJI PRIMARNE PROIZVODNJE</i>
Razlozi za podršku	Crnogorsku poljoprivredu karakterišu usitnjen posjed i veliki broj malih proizvođača. U prilog ovoj tvrdnji ide i činjenica da, prema podacima popisa poljoprivrede iz 2010. godine, 72% porodičnih poljoprivrednih gazdinstava raspolaže sa manje od 2 ha ukupno korišćenog poljoprivrednog zemljišta. Poljoprivredna proizvodnja na takvim površinama obavlja se najviše kroz manuelni rad i neznatno korišćenje mehanizacije. Tako dobijeni poljoprivredni proizvodi su, iako kvalitetni, tržišno nekonkurentni, s obzirom na mali obim proizvodnje, a sama poljoprivredna gazdinstva ekonomski neodrživa. Takođe, u strukturi poljoprivredne proizvodnje u planinskim područjima je najzastupljenije stočarstvo, gdje se ishrana stoke gotovo u cjelini bazira na korišćenju prirodnih livada i pašnjaka, odnosno sijena u zimskom periodu, pri čemu je korišćenje namjenske mehanizacije izuzetno značajno. Osim toga, raspoloživi, a neiskorišćeni zemljišni resursi, omogućavaju proširenje proizvodnje koja vodi povećanju konkurentnosti domaćeg proizvoda. Zbog depopulacija stanovništva na selu podrška nabavci mehanizacije bi doprinijela unapređenju poljoprivrednih aktivnosti i tako povećala prihode na samom gazdinstvu.
Ciljevi	• očuvanje i održivo korišćenje prirodnih resursa; • održavanje zemljišta pogodnog za poljoprivrednu proizvodnju; • proširenje proizvodnje; • očuvanje florističkog sastava livada; • povećanje obima i konkurentnosti proizvoda.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Mjera se realizuje sprovođenjem Javnog poziva za nabavku kroz dvije komponente:, • KOMPONENTA I: nabavka dvoosovinskih traktora, • KOMPONENTA II: nabavka mehanizacije, priključaka i opreme u zavisnosti od vrste poljoprivredne proizvodnje. Pravo na podršku imaju poljoprivredna gazdinstva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Specifični kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Maksimalno učešće budžetskih sredstava je: • KOMPONENTA I: 40% od vrijednosti prihvatljive investicije, a ne više od 5.000€ po odobrenom zahtjevu; • KOMPONENTA II: do 50% vrijednosti prihvatljive investicije, a ne više od 3.000€ po podnesenom zahtjevu. Prihvatljiv je maksimalno jedan zahtjev po gazdinstvu za samo jednu komponentu. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.
Korisnici	Poljoprivredno gazdinstvo koje ispunjava kriterijume utvrđene Javnim pozivom.
Način plaćanja	Na račun nosioca poljoprivrednog gazdinstva, odnosno žiro račun pravnog lica ako je gazdinstvo registrovano u Registru poljoprivrednih gazdinstava u svojstvu pravnog lica, odnosno žiro račun dobavljača mehanizacije, u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.
Procedura realizacije	Realizaciju investicije utvrđuju Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje odnosno Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva sa dokumentacijom i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje odnosno Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere: generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost: načelnik Direkcije za monitoring i evaluaciju IPARD-a, koordinaciju i odnose s

	javnošću (PR) ruralnog razvoja; Implementaciona odgovornost: načelnici Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	I: nabavka dvoosovinskih traktora	200.000,00
	II: nabavka mehanizacije, priključaka i opreme u funkciji primarne proizvodnje	750.000,00
	UKUPNO:	950.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA:	
2.1. Osovina 1. <i>Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane</i>	
2.1.10	<i>PODRŠKA INVESTICIJAMA ZA IZGRADNJU BUNARA I BISTIJERNI</i>
Razlozi za podršku	Kao teritorija sa najvećim brojem vodenih taloga u Evropi, usljed nepovoljnog vodnog bilansa, gotovo 35% površine ima problem nedostatka vode. Pogodnih zemljišta za navodnjavanje ima oko 51.000 ha, međutim, navodnjavanje se primjenjuje na svega 15 - 17% pomenutih površina. Količina vode koja se dnevno troši po uslovnom grlu u stočarskoj proizvodnji (oko 120 litara) često predstavlja veliki problem a i izdatak za poljoprivredne proizvođače. Ovaj problem je često izražen u toku ljeta, a konstantan je u bezvodnim područjima. Klimatske promjene koje se između ostalog odnose i na povećan broj dana sa temperaturom većom od prosjeka, malom količinom i nepravilnim rasporedom padavina značajno utiče na smanjenje prinosa poljoprivrednih kultura. Smanjenje štete od posledica suše efikasno se može postići navodnjavanjem ali ono zahtijeva značajna ulaganja i dostupnost vodoizvorišta i kaptaža, zbog čega poljoprivredna gazdinstva nijesu u mogućnosti da sama finansiraju troškove obezbjeđivanja vode za navodnjavanje svojih proizvodnih površina.
Ciljevi	Modernizacija proizvodnje i jačanje proizvodne konkurentnosti: – poboljšanje konkurentnosti porodičnih gazdinstava; – povećanje produktivnosti gazdinstva; – smanjenje proizvodnih troškova; – povećanje kvaliteta proizvoda, higijene i bezbjednosti hrane.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Mjera se realizuje sprovođenjem Javnog poziva za investicije u: • bušenje bunara i ugradnja prateće opreme; • nabavku novih tifona; • nabavku motornih pumpi za vodu; • nabavku rezervoara (tankova) za vodu; • izgradnju bistijerni; • adaptaciju postojećih bistijerni. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Pravo na podršku imaju poljoprivredna gazdinstva koja posjeduju i obrađuju najmanje 0,3 ha voćnjaka i vinograda, 0,5 ha povrtarskih kultura, 1 ha ratarskih kultura (uključujući krompir) i 0,3 ha plastenika, a u dijelu stočarske proizvodnje gazdinstva koja u vlasništvu imaju minimum tri uslovna grla. Za nabavku tifona minimalna površina pod ratarskim, povrtarskim i krmnim usjevima treba da bude 3 ha. Poljoprivredna gazdinstva koja su, u periodu od 2018. do 2022. godine, ostvarila podršku kroz ovu mjeru ne mogu ostvariti podršku za isti tip investicije. Podrška za izgradnju bunara opredijeliće se samo za one investicije kod kojih se pronade voda. Specifični kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Maksimalno prihvatljiva investicija za podršku iznosi iznosi 10.000€ uz budžetsku podršku do 50% vrijednosti prihvatljive investicije, odnosno do 5.000€. Pored iznosa podrške od 50% još dodatnih 10%, odnosno ukupno 60% za poljoprivredne proizvođače upisane u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, zaključno sa 31. decembrom 2022. godine. Dodatnih 10% ostvaruju žene nosioci poljoprivrednog gazdinstva. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.
Korisnici	Poljoprivredno gazdinstvo koje ispunjava kriterijume utvrđene Javnim pozivom.
Način plaćanja	Na račun nosioca poljoprivrednog gazdinstva, odnosno žiro račun pravnog lica, ako je gazdinstvo registrovano u Registru poljoprivrednih gazdinstava u svojstvu pravnog lica, u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.
Procedura realizacije	Realizaciju investicije utvrđuju Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje odnosno Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog

	zahtjeva sa dokumentacijom i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere: generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost: načelnik Direkcije za monitoring i evaluaciju IPARD-a, koordinaciju i odnose s javnošću (PR) ruralnog razvoja; Implementaciona odgovornost: načelnici Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos, €
	Podrška investicijama u izgradnju bunara i bistijerni	350.000,00
	UKUPNO:	350.000,00

2. MJERA RURALNOG RAZVOJA:	
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane	
2.1.11	PODRŠKA POKRETANJU I RAZVOJU POSLOVANJA MLADIH POLJOPRIVREDNIKA
Razlozi za podršku	Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine učešće stanovništva koje živi na ruralnom području iznosi 36,8%. Negativan saldo migracije i rastući indeks starosne dobi, ukazuju na depopulaciju ruralnih područja, ali i njihovo istovremeno demografsko starenje (ruralna područja napušta uglavnom mlađa populacija). Dobro osmišljenom politikom ruralnog razvoja seoski prostor može pružiti dobar kvalitet života i rada, gdje će prije svega mladi ljudi uvidjeti svoju šansu da počnu da se bave poljoprivredom, kao i da dalje razvijaju svoje poslovanje, što će u značajnoj mjeri omogućiti smanjenje trenda depopulacije sela i demografsko starenje. Rezultat toga bi bilo povećanje procenta učešća mladih poljoprivrednika u ukupnoj starosnoj strukturi, koji prema Poljoprivrednom popisu iz 2010. godine iznosi 8,9% od ukupnog broja radno angažovanih na porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima (u EU taj procenat je 14%), ali i povećanje površina obradivog poljoprivrednog zemljišta u strukturi ukupno raspoloživog poljoprivrednog zemljišta.
Ciljevi	• povećanje broja mladih poljoprivrednika u ukupnoj strukturi poljoprivrednih proizvođača; • povećanje broja poljoprivrednika sa srednjoškolskim/fakultetskim obrazovanjem, a koji se bave poljoprivredom; • stvaranje mladih lidera u poljoprivrednoj proizvodnji; • pokretanje agrobiznisa; • povećanje zapošljavanja u ruralnim područjima i povratak mladih ljudi u seosku sredinu; • obezbjeđivanje primjerenog životnog standarda za mlađe generacije koje žive i rade u ruralnom području; • bolje korišćenje kapitala tj. poljoprivrednog zemljišta i ljudskih resursa; • povećanje površina obradivog poljoprivrednog zemljišta.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Komponenta I – Podrška pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika Pravo na podršku kroz ovu mjeru imaju mladi ljudi, koji su nezaposleni i imaju završenu srednju poljoprivrednu/veterinarsku školu ili završen poljoprivredni/veterinarski fakultet, koji posjeduju poljoprivredno zemljište i koji žele da se bave poljoprivredom. Kriterijumi za podršku su sljedeći: - fizičko lice, starosti od 18 do 40 godina; - na evidenciji Zavoda za zapošljavanje; - završena srednja poljoprivredna/veterinarska škola ili završen poljoprivredni/biotehnički/veterinarski fakultet; - posjeduje zemlju na svoje ime ili kao član kućne zajednice registrovanog poljoprivrednog gazdinstva ili posjeduje ugovor o zakupu poljoprivrednog zemljišta zaključen na period od najmanje 7 godina. Učešće budžetskih sredstava za podršku je 100%, odnosno do 10.000 € po odobrenom biznis planu i po jednom mladom poljoprivredniku. Podrška u iznosu od 100% će se isplaćivati u ratama, u zavisnosti od dinamke sprovođenja aktivnost opisanih u biznis planu, na sljedeći način: 1) isplata prve rate u iznosu od 50% od ukupno odobrene podrške; 2) isplata druge rate u iznosu od 30% uz dokaz da su aktivnosti iz biznis plana započete, 3) isplata treće rate u iznosu od 20% nakon sprovedenih aktivnosti opisanih u biznis planu. Komponenta II – Podrška razvoju poslovanja mladih poljoprivrednika Pravo na podršku kroz ovu mjeru imaju mladi ljudi, koji se već bave poljoprivrednom proizvodnjom na svom registrovanom poljoprivrednom gazdinstvu. Kriterijumi za podršku su sljedeći: - fizičko lice, starosti od 18 do 40 godina; - posjeduje Rješenje o upisu u Registar poljoprivrednih gazdinstava; - posjeduje Rješenje o upisu u Registar poljoprivrednih osiguranika. Maksimalna vrijednost investicije za podršku opisane u biznis planu je do 10.000 €. Učešće budžetskih sredstava za podršku je 80%, odnosno do 8.000 € po odobrenom biznis planu i po jednom mladom poljoprivredniku.

	Podrška u iznosu od 80% će se isplaćivati u ratama, u zavisnosti od dinamke sprovođenja aktivnost opisanih u biznis planu, na sljedeći način: 1) učešće korisnika u prvoj rati (sopstvenim sredstvima) u iznosu od 20% od ukupno odobrene investicije; 2) isplata druge rate iz sredstava podrške u iznosu od 50% od ukupno odobrene investicije, uz dokaz da su aktivnosti iz biznis plana započete, 3) isplata treće rate iz sredstava podrške u iznosu od 30% od ukupno odobrene investicije, nakon sprovedenih aktivnosti opisanih u biznis planu, koji odgovoraju vrijednosti investicije ostvarene realizacijom druge rate. Za obje komponente: Mladi poljoprivrednik podnosi biznis plan Ministarstvu nakon objavljivanja Javnog poziva za dodjelu podrške, a Ministarstvo će na osnovu odobrenog biznis plana, odrediti mentora koji je zaposlen u Ministarstvu, koji će biti odgovoran za planiranje, praćenje i nadzor nad sprovođenjem aktivnosti opisanih u biznis planu. Specifični kriterijumi za podršku, uključujući lica koja ne mogu ostvariti pravo na podršku, biće definisani Javnim pozivom. Podrška se odobrava za primarnu poljoprivrednu proizvodnju: - višegodišnji zasadi; - povrtarska i ratarska proizvodnja; - stočarstvo. Biznis plan se dostavlja isključivo na obrascu koji je sastavni dio javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, sa internet stranice Ministarstva i u kancelarijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje ili Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu, kao i kontrole od strane odgovornog mentora. Korisnici koji ostvare pravo na podršku po ovoj mjeri, ne mogu ostvariti podršku za isti tip investicije po osnovu drugih mjera Agrobudžeta. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere i obavijestiti poljoprivredne proizvođače.	
Korisnici	Podnosilac biznis plana koji ispunjava sve kriterijume propisane javnim pozivom.	
Način plaćanja	Podnosiocu odobrenog biznis plana na žiro račun nakon administrativne i kontrole na terenu, kao i kontrole od strane odgovornog mentora.	
Procedura realizacije	Realizaciju investicije utvrđuju Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje ili Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva i odgovorni mentor. Podrška se obezbjeđuje na osnovu odobrenog biznis plana, odgovarajuće dokumentacije i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje ili Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva i odgovornog mentora.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za programiranje; Implementaciona odgovornost – načelnici Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Podrška pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika	100.000,00
	Podrška razvoju poslovanja mladih poljoprivrednika	150.000,00
	UKUPNO:	250.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA		
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane		
2.1.12	PODRŠKA JAČANJU OTKUPNE MREŽE MLJEKA	
Razlozi za podršku	Otkup mlijeka je jedna od slabijih karika lanca vrijednosti u mljekarskom sektoru. Mljekare organizuju otkup same na način što specijalnim vozilima posjećuju sve poljoprivredne proizvođače na licu mjesta, a u skladu sa Nacionalnim programom za unaprijeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom koji je Vlada Crne Gore usvojila 21. juna 2018. godine. Mjera podrška jačanju otkupne mreže uvedena je kada u većini opština nije bilo organizovanog otkupa mlijeka. Međutim, u posljednjih deset godina ovaj segment je unaprijeđen dok je značajno povećan broj mljekara. I pored evidentnog unapređenja otkupne mreže još uvijek u pojedinim opštinama nije organizovan otkup sirovog mlijeka.	
Ciljevi	• održavanje, jačanje i proširenje infrastrukture za otkup mlijeka; • podizanje konkurentnosti proizvodnje i prerade mlijeka; • povećanje otkupa mlijeka i prerade u objektima koji su upisani u Registar odobrenih objekata; • širenje asortimana mlječnih proizvoda iz domaće proizvodnje.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Putem učešća u finansiranju troškova otkupa mlijeka, uključujući funkcionisanje odobrenih sabirališta mlijeka u kojima se sakuplja mlijeko od više proizvođača, podržavaju se mljekare da održavaju i proširuju otkupnu mrežu. Mjera se odnosi na objekte koji su upisani u odgovarajući registar organa uprave, koji redovno otkupljuju mlijeko od domaćih proizvođača. Osnov za učešće u finansiranju troškova otkupa je količina otkupljenog mlijeka koja se dokazuje priloženim spiskovima proizvođača sa naznačenim količinama otkupljenog mlijeka. Troškovi se nadoknađuju za svaki litar otkupljenog mlijeka u iznosu od 0,02€ po litru. U cilju stvaranja klastera i ukрупnjavanja proizvodnje dodatno će biti podržane mljekare koje mlijeko otkupljuju i sarađuju sa više kooperanata. Mljekare koje na godišnjem nivou prosječno imaju više od 75 kooperanata biće podržane sa do 1.000€ na svakih 75 kooperanata.	
Korisnici	Pravo na podršku imaju objekti koji su upisani u odgovarajući registar organa uprave, a koji otkupljuju mlijeko od 20 i više domaćih proizvođača.	
Način plaćanja	Po dostavljenom spisku poljoprivrednih proizvođača od kojih je otkupljeno mlijeko.	
Procedura realizacije	Osnov za obračun, i isplatu premija su otkupljene mjesečne količine mlijeka sa registrovanih poljoprivrednih gazdinstava u Crnoj Gori. Objekti za preradu mlijeka koji su upisani u Centralni registar organa uprave dostavljaju podatke najkasnije do desetog u mjesecu za otkupljeno mlijeko u prethodnom mjesecu. Isplate se korisnicima podrške vrše mjesečno na osnovu blagovremeno dostavljenih spiskova koje dostavljaju odobreni objekti za preradu mlijeka.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za stočarstvo.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška otkupu mlijeka	490.000,00
	Podrška po osnovu broja kooperanata	10.000,00
	UKUPNO:	500.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane	
2.1.13	PODRŠKA INVESTICIJAMA U PRERADU NA GAZDINSTVIMA
Razlozi za podršku	Razvojem prerade na porodičnim gazdinstvima doprinosi se povećanju konkurentnosti proizvoda crnogorskih poljoprivrednika. Ruralna područja imaju dugu tradiciju u preradi različitih životinjskih i biljnih proizvoda na gazdinstvima. Ova mjera, kroz stvaranje dodate vrijednosti, povećava prihode na gazdinstvu, rješava problem viškova primarnih proizvoda i čuvanja istih na gazdinstvima. Cilj mjere je da se kroz investicije, objekti u kojima se vrši prerada unaprijede i usaglate sa higijenskim zahtjevima, minimalnim nacionalnim zahtjevima u oblasti bezbjednosti hrane i očuvanja životne sredine. Proizvodi, kao što su sir, med i pčelinji proizvodi, prerađeni proizvodi od povrća i voća, maslina, prerađeno aromatično i ljekovito bilje, vino, itd. predstavljaju važan dio ruralne ekonomije i doprinose povećanju prihoda na poljoprivrednim gazdinstavima. Snažna veza između poljoprivrede i turizma u ruralnim područjima, omogućava proizvodima ove vrste veoma dobar plasman.
Ciljevi	• poboljšanje konkurentnosti proizvoda sa poljoprivrednih gazdinstava; • povećanje dodate vrijednosti poljoprivrednih proizvoda povećavanjem efikasnosti u preradi; • uvođenje novih tehnologija i inovacija i otvaranje novih tržišnih mogućnosti; • unapređenje bezbjednosti i kvaliteta poljoprivrednih proizvoda uz ispunjavanje minimalnih nacionalnih zahtjeva iz oblasti bezbjednosti hrane i zaštite životne sredine; • očuvanje proizvodnje tradicionalnih domaćih poljoprivrednih proizvoda; • obogaćivanje turističke ponude specifičnim poljoprivrednim proizvodima visokog kvaliteta;
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Korisnik podrške je nosilac poljoprivrednog gazdinstva, koje mora biti upisano u Registar poljoprivrednih gazdinstava, u skladu sa važećim Pravilnikom o obliku i načinu vođenja registra subjekata i registra poljoprivrednih gazdinstava i u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju i odgovarajućim Registrima Organa uprave, veterinu i fitosanitarne poslove i Ministarstva, najkasnije do dana objave Javnog poziva. Korisnik podrške, mora biti registrovan i za primarnu poljoprivrednu proizvodnju u odgovarajućem/relevantnom registru Organa uprave odnosno Ministarstva. Ako su korisnici pravna lica/preduzetnici neophodno je da njihova djelatnost bude vezana za poljoprivredu i registrovana u Centralnom registru privrednih subjekata. Podržavaju se investicije za kupovinu nove namjenske/specijalizovane opreme za preradu, čuvanje i pakovanje proizvoda i adaptaciju objekata/prostorija za preradu, čuvanje i pakovanje. Nabavka aparata za domaćinstvo, namještaja i opreme se ne podržava. Kod adaptacije objekata podržava se samo adaptacija objekata koji nijesu u okviru stambenih objekata, a upisane su u listu nepokretnosti. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Odjeljenja za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji i Odjeljenja za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na licu mjesta. Podrška se ostvaruje po principu refundacije nakon realizovane investicije a nakon administrativne i terenske kontrole. Podršku je moguće ostvariti samo za one investicije koje su blagovremeno realizovane, a za koje su dostavljeni dokazi o plaćanju od strane podnosioca zahtjeva (originalna faktura na ime podnosioca zahtjeva i dokaz o prenosu sredstava preko banke - uplatnica i ovjereni izvod iz banke, ili fiskalni račun na ime podnosioca zahtjeva, a u slučaju plaćanja van Crne Gore ovjereni swift). Specifični kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Maksimalno prihvatljiva investicija iznosi 10.000€ uz budžetsku podršku do 50% vrijednosti prihvatljive investicije (do 5.000€). Pored iznosa podrške od 50% još dodatnih 10%, odnosno ukupno 60% za poljoprivredne proizvođače upisane u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, zaključno sa 31. decembrom 2022. godine. Dodatnih 10% ostvaruju žene nosioci poljoprivrednog gazdinstva. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Pravo na podršku ostvariće samo gazdinstva koja poštuju preporuke Kodeksa dobre poljoprivredne prakse, a koje se odnose na objekte za držanje stoke (u slučaju stočarske proizvodnje) i ispunjavaju

	minimalne higijenske uslove propisane zakonom za objekte. Poljoprivredna gazdinstva koja su u prethodnom periodu ostvarila podršku kroz ovu mjeru ne mogu ostvariti podršku za isti tip investicije. Poljoprivredna gazdinstva koja ostvare podršku za nabavku opreme i/ili adaptaciju objekata po ovoj mjeri dužni su istu staviti u funkciju, te je u period od 5 godina ne smiju otuđiti. Sektori koji mogu ostvariti podršku za nabavku opreme (osim pčelarstva) i adaptaciju objekata po ovoj mjeri su: mljekarstvo, voćarstvo, povrtarstvo, maslinarstvo, pčelarstvo, vinogradarstvo i proizvodnja jakih alkoholnih pića (za podnosiocima zahtjeva koji su registrovani u skladu sa Zakonom o jakim alkoholnim pićima). Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške. Objekti u kojima je realizovana investicija, treba da budu upisani u Centralni registar registrovanih odnosno odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane i ispunjavati propisane zahtjeve za objekte za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane u skladu sa Zakonom o bezbjednosti hrane. Ovom mjerom se pruža bespovratna podrška za investiciju koja je realizovana u skladu sa Javnim pozivom, nakon administrativne i kontrole na licu mjesta.	
Korisnici	Nosioци poljoprivrednih gazdinstava, koji ispunjavaju propisane kriterijume u skladu sa Javnim pozivom.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro račun u skladu sa Javnim pozivom.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za koordinaciju i odnose sa javnošću; Implementaciona odgovornost – načelnici Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška investicijama u preradu na gazdinstvima	300.000,00
	UKUPNO:	300.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.1. Osovina 1. Mjere jačanja konkurentnosti proizvođača hrane	
2.1.14	PODRŠKA UVOĐENJU INOVACIJA U SEKTOR POLJOPRIVREDE
Razlozi za podsticaj	Primjena novih tehnologija i inovacija u poljoprivredi, zajedno sa akcentom na očuvanju resursa i očuvanju životne sredine predstavlja jedan od važnijih ciljeva nove Zajedničke poljoprivredne politike. Neke od prepreka za povećanje konkurentnosti u sektoru poljoprivredne proizvodnje su upotreba zastarjele ili nerazvijene tehnologije za proizvodne procese, nezadovoljavajući nivo kvaliteta proizvodnih sistema i proizvodi nižih faza prerade. Stoga je prepoznata potreba za daljim unapređenjem proizvodnih procesa kroz primjenu novih tehnologija, što će za rezultat imati povećanje obima proizvodnje, smanjenje proizvodnih troškova, povećanje kvaliteta proizvoda i otvaranje novih radnih mjesta. Ujedno, investiranjem u savremenu tehnologiju uz nadogradnju vještina postiže se optimalno iskorišćavanje resursa, povećanje konkurentnosti i njihova integracija u globalne lance vrijednosti. Investicije u opremu predstavljaju jedan od glavnih koraka na putu modernizacije poljoprivrede. Kao najefikasniji rješenje za korišćenje resursa uz maksimalno iskorišćenje proizvodnog kapaciteta nameće se primjena modela precizne - pametne poljoprivrede koja podrazumjeva uvođenje inovativnih tehnologija i praksi u poljoprivrednu proizvodnju, kao i upotrebu pametnih tehnologija u borbi protiv klimatskih promjena. Nove tehnologije u poljoprivredi podrazumjevaju uvođenje inovativne opreme, servisa, usluga, aplikacija. Uvođenje inovativnih tehnologija i praksi dovešće do bolje produktivnosti, povećanja prinosa i jače konkurentnosti proizvoda na tržištu. Ujedno, doprinijeće i boljem prilagođavanju klimatskim promjenama, zaštiti životne sredine i očuvanju biodirziteta, te u konačnom dati doprinos u sprovođenju Zelenog plana EU. Preciznije iskorišćavanje inputa kao što su pesticidi i đubriva, od važnog su značaja za očuvanje životne sredine te povećanje efikasnosti proizvodnje. Takođe, upravljanje otpadom i nus proizvodima koji nastaju iz poljoprivredne proizvodnje takođe su jedan od važnih segmenata održive poljoprivrede u ulozi očuvanja životne sredine, te njihovo sprovođenje postaje imperativ u održivim agro-ekološkim sistemima.
Ciljevi	Cilj mjere podržati je i podstaći primjenu inovativnih tehnologija i praksi u sektoru poljoprivrede, kao i povećanu upotrebu pametnih tehnologija za borbu protiv klimatskih promjena, što će dovesti do: • unapređenja efikasnosti proizvodnje, rasta produktivnosti i profitabilnosti uz dodatnu vrijednost proizvoda, te očuvanja životne sredine; • smanjenja osjetljivosti sektora poljoprivrede na klimatske promjene; • održivog razvoja kroz upotrebu pametnih tehnologija u borbi protiv klimatskih promjena, održivog iskorištavanja prirodnih resursa (npr. kontrolisana potrošnja vode u procesu navodnjavanja) ili drugih inputa u poljoprivredi (pesticida i đubriva). • primjene EU standarda kada su u pitanju nove tehnologije u oblasti poljoprivrede i prehrambene tehnologije, što će ujedno dati i doprinos u sprovođenju nove ZPP; • boljeg pristupa međunarodnim tržištima čime će se povećati izvoz domaćeg proizvoda; • uvođenja novih proizvoda na tržište uz bolju marketinšku praksu i brendiranje proizvoda; • višeg nivoa prerade proizvoda.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za uvođenje inovativnih tehnologija odnosno aktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji, uvođenje pametnih tehnologija za borbu protiv klimatskih promjena, uvođenje novih proizvoda ili usluga, te sprovođenju drugih relevantnih aktivnosti koje imaju za rezultat unapređenje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje. Podržaću se sljedeće aktivnosti u svim sektorima poljoprivredne proizvodnje: - Uvođenje novih tehnologija koje imaju za cilj smanjenje troškova proizvodnje kroz racionalnu upotrebu inputa (vode, pesticida ili đubriva); U sektoru stočarstva podržava se i: - Uvođenje inovativnih praksi ishrane radi smanjenja troškova hrane i poboljšanja produktivnosti/mlječnosti u govedarstvu (može uključivati uvođenje relevantnih IT

	tehnologija); - Uvođenje inovativnih praksi u sektor mljekarstva; - Uvođenje inovacije u pčelarstvu; U sektoru biljne proizvodnje podržaće se i: - Inovacije u oblasti zbrinjavanja otpada i nus proizvoda nastalih u postupku poljoprivredne proizvodnje; - Uvođenje novih tehnologija za proizvodnju u zaštićenim prostorima (sistemi za zagrijavanje); - Podrška proizvodnim inovativnim konceptima koji su prilagođeni da odgovore na klimatske promjene (tehnologije protiv mraza, mašine za orošavanje i sl); - Podrška inovativnim tehnologijama (IT rješenja) koje imaju za rezultat smanjenu upotrebu pesticida, preciznu primjenu vode i đubriva, uključujući podršku za dobijanje atesta za rasprskivače. Podrška se ostvaruje po principu refundacije nakon realizovane investicije a nakon administrativne i terenske kontrole. Podršku je moguće ostvariti samo za one investicije koje su blagovremeno realizovane, a za koje su dostavljeni dokazi o plaćanju od strane podnosioca zahtjeva (originalna faktura na ime podnosioca zahtjeva i dokaz o prenosu sredstava preko banke - uplatnica i ovjereni izvod iz banke, ili fiskalni račun na ime podnosioca zahtjeva, a u slučaju plaćanja van Crne Gore ovjereni swift). Maksimalno prihvatljiva investicija iznosi 10.000€ uz budžetsku podršku do 80% vrijednosti prihvatljive investicije, odnosno do 8.000€. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u kancelarijama Direkcijama za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Specifični kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Poljoprivredna gazdinstva koja ostvare podršku za nabavku opreme po ovoj mjeri dužni su istu staviti u funkciju, te je u period od 5 godina ne smiju otuđiti. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.	
Korisnici	Proizvođači upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava koji ispunjavaju kriterijume propisane ovom uredbom i Javnim pozivom. Pravo na podršku ne mogu ostvariti privredna društva (djelimično ili potpuno) u državnoj svojini ili državna institucija.	
Način plaćanja	Proizvođačima na žiro-račun. Isplata se vrši u tekućoj godini.	
Procedura realizacije	Podrška se obezbjeđuje na osnovu zahtjeva dostavljenog Ministarstvu, a nakon administrativne i stručne kontrole na terenu. Realizaciju na terenu utvrđuje komisija i dostavlja Ministarstvu izvještaj.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik III za programiranje. Implementaciona odgovornost – načelnici Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Uvođenju inovacija u sektor poljoprivrede	300.000,00
	UKUPNO:	300.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.2. Osovina 2. Mjere za održivo gazdovanje prirodnim resursima	
2.2.1	OČUVANJE AUTOHTONIH GENETIČKIH RESURSA U POLJOPRIVREDI
Razlozi za podršku	Očuvanje i održivo korišćenje genetičkih resursa u poljoprivredi su od suštinskog značaja za održivi razvoj poljoprivredne proizvodnje, sigurnost hrane, prilagođavanje klimatskim promjenama, kao i za društveno-ekonomski razvoj i dobrobit ruralnih područja. Generacije poljoprivrednih proizvođača i oplemenjivača širom svijeta ostavile su u nasljeđe čovječanstvu na hiljade lokalno adaptiranih populacija nastalih kao rezultat vjekovne prirodne selekcije i pažljivog odabiranja. Crna Gora na relativno maloj površini raspolaže bogatim i raznovrsnim živim svijetom - biodiverzitetom. Izuzetno je bogat i genetički fond biljaka i životinja, a naročito autohtonih populacija biljaka i životinja koje se koriste za proizvodnju hrane. Crna Gora kao članica UN i zemlja kandidat za članstvo u EU dužna je na svojoj teritoriji da sprovodi mjere očuvanja i održivog korišćenja genetičkih resursa u skladu sa međunarodnim konvencijama i principima. Očuvanje i održivo korišćenje autohtonih populacija, koje su uvijek nisko produktivne, zahtijeva i odgovarajuću finansijsku podršku iz budžeta za stimulisanje poljoprivrednih gazdinstava da održavaju genetičke resurse
Ciljevi	- doprinos očuvanju ukupnog biodiverziteta; - očuvanje i održivo korišćenje ugroženih autohtonih vrsta/sorti/rasa; - izučavanje i selekcija genotipova iz autohtonih populacija biljnih vrsta; - obogaćivanje baze podataka o genetičkim resursima i stvaranje predispozicija za komercijalni uzgoj domaćih i odomaćenih vrsta/sorti/rasa, koje treba da budu jedan od vidova prepoznatljivosti i komponenta kvaliteta crnogorskih poljoprivrednih proizvoda na međunarodnom tržištu;
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Pravo na podršku imaju proizvođači upisani u odgovarajuće registre Organa uprave koji uzgajaju autohtone vrste/sorte/rase i koji su saglasni da sarađuju sa institucijom nadležnom za genetičke resurse po pitanju dostavljanja materijala i pružanja neophodnih informacija. U biljnoj proizvodnji podrška se daje: za višegodišnje kulture: uzgoj i njega pojedinačnih (do 20) veoma starih stabala masline/čokota vinove loze ili zasada procijenjene starosti preko 200 godina (za masline preko 1000 godina), uzgoj i njega pojedinačnih stabala (do 20) ili zasada ostalih voćnih vrsta/sorti, koje su ugrožene genetskom erozijom, a za koje je dostavljen dokaz o starosti i dokazi o saradnji sa Crnogorskom bankom biljnih gena; za jednogodišnje kulture: uzgoj ratarskih i povrtarskih kultura na površini većoj od 0,3ha po uzgajanoj vrsti a za koje su dostavljeni dokazi o saradnji sa Crnogorskom bankom biljnih gena koja je smještena na Biotehničkom fakultetu. U stočarstvu podrškom je obuhvaćena: autohtona rasa goveda – buša, autohtone rase ovaca: žuja, sora, (jezero) pivska pramenka i ljaba, domaća balkanska koza (prioritetno crvene boje kostreti) i magarac. Zahtjevi za podršku dostavljaju se Ministarstvu isključivo na obrascu koji se može preuzeti na internet stranici i kancelarijama Ministarstva, a po posebnom zahtjevu Izvještaj dostavlja relevantna naučno-istraživačka institucija (Biotehnički fakultet) koji sadrži: naziv i opis rase i varijeteta, geografsko područje gajenja, najvažnije morfološke karakteristike, brojno stanje i procijenjenu starost, ostvareni i planirani vid saradnje sa vlasnikom genetičkog resursa. Za potrebe očuvanja genetičkih resursa u govedarstvu za rasu buša, podržava se nabavka tri priplodnjakabika u čistoj rasi. Priplodnjaci će biti dodijeljeni poljoprivrednicima, koji ispune uslove, odnosno da su korisnici ove mjere najmanje tri godine, a grla drže u čistoj rasi (pridržavaju se preporuka Biotehničkog fakulteta) a blagovremeno su podnijeli zahtjev za podršku. Rangiranje i dodjela priplodnjaka će se obaviti u skladu sa kriterijumima koji se odnose na prosječan broj grla koji je ostvario podršku po ovoj mjeri poslednje tri godine. Priplodnjaci će se dodjeljivati poljoprivrednicima uz obavezu da naredne tri godine po jedno muško grlo podmlatka ustupe nekom od gazdinstava koja uzgajaju bušu. Podrška se daje po podnesenom zahtjevu uz dostavljeno stručno mišljenje ovlašćene naučno-istraživačke institucije (Biotehnički fakultet). Obradive površine pod voćnjacima, maslinama i vinovom lozom za koje se podnosi zahtjev za podršku moraju biti upisane u SIZEP prije podnošenja zahtjeva. Rok za dostavljanje zahtjeva je 1. jun 2023.

	godine. Podrška je namijenjena i naučno-istraživačkim institucijama za rad na inventarizaciji, sakupljanju, morfološkoj karakterizaciji, genetičkoj identifikaciji i konzervaciji genetičkih resursa. Naučno-istraživačke institucije će biti pozvane da dostave Plan o inventarizaciji i očuvanje genetičkih resursa, o kojem će se dostavljati Izvještaj o realizaciji, a na osnovu kojeg će se vršiti raspodjela finansijskih sredstava. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.	
Korisnici	Poljoprivredna gazdinstva koja zadovoljavaju kriterijume. Ovlašćene naučno-istraživačke institucije za genetičke resurse u poljoprivredi.	
Način plaćanja	Poljoprivrednim proizvođačima na žiro račun po priloženom izvještaju ovlašćene institucije za genetičke resurse u poljoprivredi.	
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na bazi godišnjih zahtjeva potencijalnih korisnika i podnesenih zahtjeva naučno istraživačkih institucija, uz priloženi izvještaj o realizovanim aktivnostima za 2023. godinu.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za programiranje.	
Finansijski plan	Komponente:	Iznos u €
	Premije po grlu za genetičke resurse u stočarstvu: - goveda (buša) 150€; - ovce (pivska pramenka, sora, ljaba) 15€; - ovce (žuja) 50€; - koze (balkanska crvena) 15€; - magarce 60€; - nabavka (uvoz) bika rase buša do 1.000€.	60.000,00
	Genetički resursi u biljnoj proizvodnji: - jednogodišnje ratarske i povrtarske kulture – 150€/ha vrsti ili sorti za uzgoj na površini većoj od 0,3ha; - višegodišnje kulture: za pojedinačne vjekovne jedinke masline/vinove loze kao i za pojedinačna stabla ostalih voćnih vrsta/sorti koje su ugrožene genetskom erozijom - 50€/stablu.	40.000,00
	Monitoring, identifikacija, inventarizacija, morfološka karakterizacija i izvještaji	10.000,00
	UKUPNO:	100.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.2. Osovina 2 – Mjere za održivo gazdovanje prirodnim resursima	
2.2.2	PODRŠKA ORGANSKOJ PROIZVODNJI
Razlozi za podršku	Usitnjena gazdinstava sa malim obimom proizvodnje ne mogu biti konkurentna. Ako njihovi proizvodi nemaju dodatnu vrijednost na kvalitet proizvoda, što se postiže organskim načinom proizvodnje. Činjenica je da interesovanje kod proizvođača za ovim vidom proizvodnje raste, ali to je još uvijek nedovoljno da bi se govorilo o ozbiljnijoj proizvodnji. Zbog toga je potrebno u kontinuitetu podsticati ovaj način poljoprivredne proizvodnje. Jedna od šansi za plasman organskih proizvoda je i namjera da se u Crnoj Gori razvija visokokvalitetan turizam, na način da organska proizvodnja može podržati razvoj turizma, dok turizam u kombinaciji sa organskom proizvodnjom može otvoriti nova radna mjesta i poboljšati život u ruralnim područjima. Podnošenje zahtjeva, izmijene podnijete prijave, odustajanje potpuno ili djelimično od prijave i prijave slučaja više sile sprovodi se kroz Sistem upravljanja i evidencije zahtjeva za podršku kroz mjere direktnih plaćanja i ruralnog razvoja prema površini referentne parcele (Evidencija zahtjeva). Ovim je omogućeno podnosiocima zahtjeva da geoprostorno identifikuju podatke o korišćenju parcela i podnesu jedinstveni zahtjev.
Ciljevi	• održivo gazdovanje prirodnim resursima; • smanjenje negativnih uticaja poljoprivrede na okolinu; • očuvanje biodiverziteta; • podizanje kvaliteta poljoprivrednih proizvoda; • doprinos afirmaciji Crne Gore kao ekološke države; • uvođenje novih kontrolnih mehanizama za mjere ruralnog razvoja proizvodno vezanih kroz Direktorat za plaćanja; • postepeno stvaranje mehanizama za izgradnju Integrisanog administrativnog sistema kontrole u Direktoru za plaćanje.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se daje proizvođačima koji proizvode organske proizvode u skladu sa Zakonom o organskoj proizvodnji („Službeni list CG“, broj 56/13). Podrška se ostvaruje po hektaru proizvodne površine, pčelinjem društvu, jedinki živine i uslovnom grlu u stočarstvu. Podrška se obezbjeđuje za kontrolu i sertifikaciju organske proizvodnje. Pravo na podršku mogu ostvariti poljoprivredni proizvođači koji su upisani u Registar subjekata u organskoj proizvodnji zaključno sa 31. oktobrom 2023. godine i u Registar poljoprivrednih gazdinstava, zaključno sa datumom prijave za podršku kroz ovu mjeru. Proizvođači koji u tekućoj godini prvi put potpisuju Ugovor o kontroli i sertifikaciji sa ovlaštenim kontrolnim tijelom za sertifikaciju (proizvođači kojima je odobren ulazak u prelazni period) imaju pravo na dodatnu podršku, navedeno se odnosi na proizvođače koji posjeduju intenzivne zasade u biljnoj proizvodnji koji zadovoljavaju kriterijum minimalne površine. Proizvođači koji prvi put potpisuju Ugovor o kontroli i sertifikaciji obavezni su da status organskog proizvođača održe najmanje 3 godine, u suprotnom biće u obavezi da vrate cjelokupan iznos porške za koju su podržani. Ugovor o uslovima o dodjeli sredstava podrške potpisuju sa Direktoratom za plaćanje. Ova mjera ima za cilj da animira veći broj proizvođača koji se bave intenzivnom organskom proizvodnjom. Bliži kriterijumi koji se odnose na potrebnu dokumentaciju, uslove i postupak za ostvarivanje prava na podršku, kao i rok za podnošenje zahtjeva, utvrđuje Ministarstvo Javnim pozivom. U biljnoj proizvodnji minimalne površine za podršku su: • 0,15 ha za proizvodnju povrća u zaštićenim prostorima i 0,3 ha za proizvodnju povrća na otvorenom; • 0,5 ha za višegodišnje kulture (voće, ljekovito i aromatično bilje); • 0,5 ha za ratarske kulture. U pčelarskoj proizvodnji minimalni kriterijum je 20 pčelinjih društava. U stočarskoj proizvodnji minimalni kriterijumi su: • 3 grla krava i priplodnih junica; • 30 ovaca; • 30 koza;

	• 300 jedinki živine. Ako podnosilac zahtjeva podnese zahtjev za ostvarivanje prava za više oblasti organske poljoprivredne proizvodnje, mora ispuniti minimalne kriterijume za svaku oblast navedenu u zahtjevu. Pored toga, podnosilac zahtjeva je dužan da poštuje principe dobre poljoprivredne prakse i redovno primjenjuje agrotehničke mjere. Pravo na podršku kroz ovu mjeru može se ostvariti samo za površine koje su upisane u Sistem za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP) u skladu sa zakonom. Ako se sabiraju površine od dvije ili više parcela, svaka od njih mora biti najmanje površine 0,1 hektara. U slučaju vraćanja proizvođača na početni nivo prelaznog perioda (konverzije), odnosno niži nivo prelaznog perioda, odnosno oduzimanja sertifikata usljed nepoštovanja pravila u organskoj proizvodnji, subvencije se neće isplaćivati do ponovnog dobijanja organskog statusa (status u izvještaju sertifikacionog tijela - O). Proizvođači čija je proizvodnja u prelaznom periodu (konverziji) duža od propisane, neće ostvariti pravo na podršku. Prelazni period je utvrđen propisom kojim se uređuju bliža pravila i uslovi za biljnu i stočarsku organsku proizvodnju. Obračun podrške vrši se na osnovu administrativne i terenske kontrole i izvještaja o sertifikaciji kontrolnog tijela da podnosilac zahtjeva ispunjava uslove utvrđene Zakonom o organskoj proizvodnji. Podnosilac zahtjeva je dužan da omogući nesmetano vršenje kontrole na terenu, u suprotnom, ako na bilo koji način onemogućuje vršenje kontrole, zahtjev će biti odbijen. Ako ukupna visina zahtjeva za plaćanje za pojedinu vrstu podrške prevazilazi planirani iznos sredstava opredijeljen ovom mjerom, proporcionalno će se smanjivati plaćanja po hektaru, pčelinjem društvu, jedinki živine i uslovnom grlu stoke, s tim da iznos podrške po zahtjevu ne može biti veći od 20.000€. U slučaju da se nakon završene administrativne i terenske kontrole, po određenoj mjeri, utvrdi razlika između odobrenog iznosa sredstava podrške i zahtijevanog iznosa sredstava podrške za: - 20 do 50% odobreni iznos će biti umanjen za onoliko procenata za koliko je utvrđeno odstupanje; - više od 50% podnosilac zahtjeva neće ostvariti pravo na podršku, osim u slučaju više sile. Bliži kriterijumi koji se odnose na potrebnu dokumentaciju, uslove i postupak za ostvarivanje prava na podršku, kao i rok za podnošenje zahtjeva, utvrđuje Ministarstvo javnim pozivom. Nakon isteka roka za podnošenje zahtjeva mogu se razmatrati i zahtjevi dostavljeni u roku za zakašnjele zahtjeve propisanim javnim pozivom, s tim da se sredstva podrške umanjuju za svaki dan zakašnjenja u iznosu od 1% od podrške koju bi podnosilac ostvario da je zahtjev podnio blagovremeno. Zahtjevi podnijeti nakon isteka roka za zakašnjele zahtjeve biće odbijeni kao neblagovremeni.	
Korisnici	Poljoprivredni proizvođači upisani u Registar subjekata u organskoj proizvodnji i u Registar poljoprivrednih gazdinstava i odgovarajuće registre Organa uprave.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro-račun u skladu sa kriterijumima i uslovima definisanim javnim pozivom i operativnim priručnikom za ostvarivanje prava na podršku. Podnosiocima zahtjeva na žiro-račun koji je u trenutku isplate evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava, u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku. Ukoliko u momentu isplate podnosilac zahtjeva nema aktivan/ispravan nacionalni broj žiro računa u banci, prijavljen i evidentiran u Registru poljoprivrednih gazdinstava, sredstva će biti vraćena u budžet Crne Gore na Glavni Račun Trezora.	
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na bazi prispjelih zahtjeva u skladu sa javnim pozivom. Administrativnu i terensku kontrolu, kao i isplatu vrši Direktorat za plaćanja.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za plaćanja; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za direktnu i tržišnu podršku IAKS mjere.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	A. Plaćanje u biljnoj proizvodnji za: • višegodišnje zasade – 450€/ha; • ratarsku proizvodnju – 300€/ha (proizvođači višegodišnjih krmnih kultura, osim u godini zasnivanja usjeva, imaju pravo na podršku u iznosu od 120€ i u sljedeće tri godine za istu parcelu uz uslov da se iste prijavljuju za sertifikaciju i kontrolišu od strane ovlašćenog kontrolnog tijela); • proizvodnju povrća – 380€/ha. B. Plaćanje u stočarskoj proizvodnji po: • uslovnom grlu krave i junice – 120€;	600.000,00

	• uslovnom grlu ovaca i koza – 120€; • jedinki živine – 2,5€; • pčelinjem društvu – 40€. A.1. Plaćanje u biljnoj proizvodnji za proizvođače koji u tekućoj godini prvi put potpisuju Ugovor o kontroli i sertifikaciji sa ovlaštenim kontrolnim tijelom za sertifikaciju (proizvođači kojima je odobren ulazak u prelazni period): • višegodišnje zasade – 500€/ha; • ratarsku proizvodnju – 300€/ha (proizvođači višegodišnjih krmnih kultura, osim u godini zasnivanja usjeva, imaju pravo na podršku u iznosu od 120€ i u sljedeće tri godine za istu parcelu uz uslov da se iste prijavljuju za sertifikaciju i kontrolišu od strane ovlaštenog kontrolnog tijela); • proizvodnju povrća – 400€/ha. B.1. Plaćanje u stočarskoj proizvodnji za proizvođače koji u tekućoj godini prvi put potpisuju Ugovor o kontroli i sertifikaciji sa ovlaštenim kontrolnim tijelom za sertifikaciju (proizvođači kojima je odobren ulazak u prelazni period): • uslovnom grlu krave i junice – 140€; • uslovnom grlu ovaca i koza – 140€; • jedinki živine – 3€; • pčelinjem društvu – 45€.	
	UKUPNO:	600.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.2. Osovina 2. Mjere za održivo gazdovanje prirodnim resursima	
2.2.3	ODRŽIVO KORIŠĆENJE PLANINSKIH PAŠNJAKA
Razlozi za podršku	Crna Gora je veoma bogata planinskim pašnjacima, koji se tradicionalno koriste putem ekstenzivnog gajenja stoke (goveda, ovaca i koza) za proizvodnju mlijeka i mesa. Planinski pašnjaci su, uključujući i katune na njima, posebno bogatstvo koje doprinosi očuvanju biodiverziteta (specifična flora i fauna, korišćenje prilagođenih lokalnih rasa), a ima i poseban ekonomski značaj. Taj sistem omogućava proizvodnju tradicionalnih proizvoda (različite vrste sireva, skorup i druge mlječne proizvode, jagnjeće i druge vrste mesa) koji imaju važnu ulogu u crnogorskoj nacionalnoj kuhinji. Prema raspoloživim podacima, u Crnoj Gori postoji oko 500 katuna od kojih se i danas znatan broj koristi ali sa mnogo manjim brojem stoke. Jedan broj seoskih domaćinstava i danas praktikuje ovaj vid držanja stoke, čime se održavaju planinski pašnjaci i smanjuju negativne posljedice koje prate napuštanje pašnjaka. Međutim, postoje brojni još nedovoljno iskorišćeni pašnjački resursi. Očuvanje planinskih pašnjaka i katunskog načina stočarenja veoma je važno i sa stanovišta očuvanja prirodne i kulturne baštine. Direktna podrška po uslovnom grlu stoke koja se izdiže na katune i koristi planinsku pašu može stimulirati poljoprivredna gazdinstva da sačuvaju i dalje razvijaju taj sistem proizvodnje.
Ciljevi	• očuvanje i održivo korišćenje prirodnih resursa; • održivo gazdovanje poljoprivrednim zemljištem; • zaštita životne sredine; • očuvanje biodiverziteta; • održavanje prirodne i kulturne baštine; • očuvanje tradicionalnih proizvoda; • obnavljanje pašnjaka putem uklanjanja šikara; • spriječavanje konverzije u šume.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se daje poljoprivrednim gazdinstvima koja najmanje tri mjeseca u kalendarskoj godini drže stoku (svoju i stoku uzetu na mljekarinu) na crnogorskim katunima. Podrška ima oblik plaćanja po uslovnom grlu. Pod jednim uslovnim grlom (UG) smatra se: krava, vo, dvoje junadi, 10 ovaca, 10 koza, osim teladi, jagnjadi i jaradi. Za obračun se uzimaju sve navedene vrste i kategorije preživara. Minimalan broj za podršku je četiri uslovnih grla. Preduslov podrške za goveda, ovce i koze je da su grla obilježena ušnim markicama i njihovo kretanje na katun prijavljeno u skladu sa zakonom i da su nad životinjama sprovedene mjere po Programu obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u prethodnoj odnosno tekućoj godini. Gazdinstva su dužna da u uzgoju životinja poštuju preporuke utvrđene Kodeksom dobre poljoprivredne prakse. Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva dužna je običi najmanje 50% prijavljenih gazdinstava i sačiniti pisani izvještaj o izvršenoj kontroli i dostaviti ga Ministarstvu. U slučaju da se nakon završene administrativne i terenske kontrole, utvrdi razlika između broja grla na gazdinstvu i broja grla navedenih u zahtjevu za premiju: – razlika do 20%, premija će se isplatiti za onaj broj grla koji je zatečen na gazdinstvu prilikom terenske kontrole, pod uslovom da korisnik plaćanja u trenutku terenske kontrole priloži adekvatne dokaze za nastalu razliku. U suprotnom gubi pravo na podršku; – razlika viša od 20%, pravo na podršku će biti uskraćeno. Spisak gazdinstava koja su ostvarila podršku, kao i spisak gazdinstva koja nijesu ostvarila podršku biće objavljeni na zvaničnom sajtu ovog Ministarstva. Pravo na premiju ostvaruju samo grla koja su zatečena na gazdinstvu podnosioca zahtjeva prilikom kontrole na terenu, a o čemu je sačinjen zapisnik. Premija po uslovnom grlu iznosi do 15€. Ako je ukupna visina zahtjeva za podršku veća od planiranog iznosa, proporcionalno se smanjuje plaćanje po uslovnom grlu. Pravo na podršku imaju gazdinstva koja su registrovana u Registru poljoprivrednih gazdinstva i odgovarajuće registre Organa uprave.
Korisnici	Poljoprivredna gazdinstva koja ispunjavaju propisane kriterijume.
Način plaćanja	Uplatom na žiro račun poljoprivrednim gazdinstvima, prema spiskovima Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.
Procedura	Mart: Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva distribuira obrasce zahtjeva za prijavu i

realizacije	putem medija najavljuje mjeru. 1. mart - 30. april: Proizvođači sami ili uz pomoć Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva popunjavaju obrasce za premije (potvrda o kretanju stoke). Zahtjevi za premije se dostavljaju regionalnim centrima Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva, neposredno ili preporučenom poštom. 15. maj: Direkcije za savjetodavne poslove u stočarstvu dostavlja zaključen spisak podnijetih zahtjeva za premiju Ministarstvu. 1. maj - 30. septembar: Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva provjerava stanje na terenu: minimum 60% podnesenih zahtjeva. Za goveda, ovce i koze Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva provjerava prijavu kretanja preko Elektronske baze podataka. 1. oktobar - 30. oktobar: Izrada izvještaja, formiranje spiskova za premiju i dostavljanje Ministarstvu. 1. novembar – 15. decembar: Isplata premija za tekuću godinu na osnovu dostavljenih spiskova.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za programiranje; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Premije za izdig stoke na katune	300.000,00
	UKUPNO:	300.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.2.Osovina 2 – Mjere za održivo gazdovanje prirodnim resursima	
2.2.4	PODRŠKA UPRAVLJANJU OTPADOM U STOČARSKOJ PROIZVODNJI
Razlozi za podršku	Sagledavanjem stanja na terenu identifikovan je jedan broj oblasti u kojima poljoprivrednici moraju uložiti dodatna sredstva kako bi ispunili standarde propisane Kodeksom dobre poljoprivredne prakse. Vrlo je važno da se stajnjak odnosno osoka odlaže u namjenske objekte, kako ne bi uzrokovali ozbiljne ekološke probleme. Podjednako je bitno adekvatno skladištenje silaže, te sprečavanje oticanja tečne komponente. Najčešći poljoprivredno-ekološki rizik je rizik od lokalizovanog zagađenja površinskih i podzemnih voda stajskim đubrivom, tečnim stajnjakom, zagađenom vodom i u nešto manjoj mjeri, otpadnim vodama iz silaže. Važno je smanjiti te rizike, posebno jer su rizici od zagađenja visoki u periodu godine kada se stajnjak ne iznosi na njivu. Pravilnim skladištenjem stajnjaka, osim što čuvamo životnu sredinu, postizemo i maksimalan efekat đubriva, jer će đubrivo očuvati kvalitet.
Ciljevi	• rješavanje pitanja odlaganja stajnjaka; • rješavanje pitanja otpadnih voda; • rješavanje pitanja skladištenja silaže; • očuvanje životne sredine.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za izgradnju objekata (bazena) za skladištenje stajskog đubriva/silaže i nabavku specijalizovanih tankova za lagerovanje stajnjaka. Pravo na podršku imaju poljoprivredna gazdinstva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Maksimalno prihvatljiva investicija iznosi 6.000€ uz budžetsku podršku do 50% vrijednosti prihvatljive investicije, odnosno do 3.000€. Pored iznosa podrške od 50% još dodatnih 10%, odnosno ukupno 60% za poljoprivredne proizvođače upisane u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, zaključno sa 31. decembrom 2022. godine. Dodatnih 10% ostvaruju žene nosioci poljoprivrednog gazdinstva. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Investicija može biti započeta tek po odobrenju od strane Ministarstva. Podrška se ostvaruje po principu refundacije nakon realizovane investicije, a nakon administrativne i terenske kontrole. Podršku je moguće ostvariti samo za one investicije koje su blagovremeno realizovane, a za koje su dostavljeni dokazi o plaćanju od strane podnosioca zahtjeva (originalna faktura na ime podnosioca zahtjeva i dokaz o prenosu sredstava preko banke - uplatnica i ovjereni izvod iz banke, ili fiskalni račun na ime podnosioca zahtjeva, a u slučaju plaćanja van Crne Gore ovjereni swift). Pravo na podršku kroz ovu mjeru mogu ostvariti gazdinstva koja do sada nijesu koristila podršku za upravljanje stajnjakom kroz programe i mjere Ministarstva, a pod uslovom da poštuju preporuke utvrđene Kodeksom dobre poljoprivredne prakse, koje se odnose na objekte za smještaj grla. Poljoprivredna gazdinstva koja ostvare podršku po ovoj mjeri dužni su investiciju/objekat staviti u funkciju, te je u period od 5 godina isključivo koristiti u svrhu za koju je ostvarena podrška. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu sredstava podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti poljoprivredne proizvođače odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu sredstava podrške.
Korisnici	Podnosioci zahtjeva koji ispunjavaju kriterijume utvrđene Javnim pozivom.
Način plaćanja	Podnosiocu zahtjeva na žiro račun u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.
Procedura realizacije	Realizaciju investicije utvrđuje Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva sa dokumentacijom i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za monitoring i evaluaciju mjera ruralnog razvoja; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.

Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška upravljanju stajskim đubrivom	100.000,00
	UKUPNO:	100.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA	
2.3. Osovina 3. Mjere za poboljšanje života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima	
2.3.1	PODRŠKA INVESTICIJAMA U ADAPTACIJU PLANINSKIH KATUNA
Razlozi za podršku	Održivo korišćenje planinskih pašnjaka i izdig stoke na katune je veoma važan segment za očuvanje biodiverziteta (specifična flora i fauna, korišćenje prilagođenih lokalnih rasa životinja), a ima i poseban ekonomski značaj i dodatnu vrijednost za gazdinstvo proizvodeći veoma kvalitetan planinski sir i kajmak, potpuno prirodni i nezagađeni, prepoznat i van granica Crne Gore, što je u 21. vijeku prava rijetkost i što ovom vidu gastronomije daje ogromnu vrijednost u cilju, prvenstveno povećanja dodate vrijednosti na gazdinstvu ali i povećanje poljoprivredne proizvodnje u cjelini kroz obogaćivanje ponude sa crnogorskim proizvodima na tržištu. Katuni u Crnoj Gori su prava, živa riznica brojnih običaja i specifične kulture i tradicije koji su se sačuvali od davnina do danas. Stil života u katunu diktirao je, a i danas diktira brojne druge stvari kao što su gastronomija, aktivnosti vezane za slobodno vrijeme i za zabavu, a najzanimljiviji je jako blizak odnos i suživot prirode i čovjeka što je u urbanim područjima nemoguće vidjeti. Upravo ta izloženost prirodi je i uticala na to da se formiraju određene navike i običaji svojstveni samo katunima. Zastarjele kolibe zahtijevaju njihovu adaptaciju, kako bi bile u funkciji, a takođe, neophodno je i regulisanje vodosnabdijevanja za gazdinstva koje izdižu na katun, obezbjeđenje električne energije kroz nabavku i ugradnju fotonaponskog sistema i nabavku rashladnih uređaja, koji se mogu napajati sa fotonaponskog sistema. U posljednjih deset godina prosječno je godišnje oko 1600 gazdinstava koristilo pravo na subvencije za održivo korišćenje planinskih pašnjaka sa prosječno oko 24.000 uslovnih grla.
Ciljevi	• poboljšanje životnih uslova, rada i kompletnog proizvodnog procesa na katunu; • povećanje dohotka na poljoprivrednim gazdinstvima; • podrška tradicionalnoj lokalnoj ekonomiji poljoprivrednika u planinskim područjima kroz razvoj mogućnosti za dodatnu vrijednost u poljoprivrednoj proizvodnji; • doprinos očuvanju biodiverziteta i tradicionalnih „otvorenih” pejzaža; • povećanje ponude kvalitetnim poljoprivrednim proizvodima.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška poljoprivrednim gazdinstvima koja su posljednje tri godine ostvarivale pravo na subvencije za održivo korišćenje planinskih pašnjaka. Podrška se dodjeljuje za investicije u adaptaciju koliba (na katunu) na planinama za poljoprivrednike i njihove porodice uz zadržavanje tradicionalnih aspekata građenja, regulisanje vodosnabdijevanja (rekonstrukcija postojećih pojila, rekonstrukcija postojećih sistema za pojenje stoke, kao alternativa prirodnim izvorima vode i kupovina plastičnih cistijerni za vodu-minimum 2m³ u cjelini), nabavku crijeva za dovod vode od izvora do kolibe na katunu, potopne električne pumpe i hidrofora od 0,75 kW) sa pratećom opremom, nabavku i ugradnju fotonaponskog sistema i nabavku rashladnih uređaja koji se mogu napajati sa fotonaponskog sistema. Pravo na podršku imaju poljoprivredna gazdinstva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava i koja posjeduju najmanje pet uslovnih grla (uslovno grlo - uporedna vrijednost domaćih životinja svedena na masu od 500 kg: 1 krava/bik, 2 junice, 10 ovaca, 10 koza), registrovanih u Registru za identifikaciju i obilježavanje životinja – Organa uprave i Registru poljoprivrednih gazdinstava, u trenutku podnošenja Zahtjeva za odobravanje projekta. Poljoprivredno gazdinstvo podnosi Ministarstvu zahtjev u skladu sa Javnim pozivom za 2023. godinu. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na internet stranici Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje nakon administrativne i kontrole na terenu. Bliži kriterijumi i uslovi za dobijanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Maksimalno prihvatljiva investicija iznosi 6.000€ uz budžetsku podršku do 50% vrijednosti prihvatljive investicije, odnosno do 3.000€. Pored iznosa podrške od 50% još dodatnih 10%, odnosno ukupno 60% za poljoprivredne proizvođače upisane u Registar subjekata u organskoj proizvodnji, zaključno sa 31. decembrom 2022. godine. Dodatnih 10% ostvaruju žene nosioci poljoprivrednog gazdinstva. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Investicija može biti započeta tek po odobrenju od strane Ministarstva. Podrška se ostvaruje po principu refundacije nakon realizovane investicije, a nakon administrativne i terenske kontrole. Podršku je moguće ostvariti samo za one investicije koje su blagovremeno realizovane, a za koje su dostavljeni dokazi o plaćanju od strane podnosioca zahtjeva (originalna faktura na ime podnosioca zahtjeva i dokaz o prenosu sredstava preko banke - uplatnica i ovjereni izvod iz banke, ili fiskalni račun na ime

	podnosioca zahtjeva, a u slučaju plaćanja van Crne Gore ovjereni swift). Poljoprivredna gazdinstva koja ostvare podršku za nabavku opreme po ovoj mjeri dužni su istu staviti u funkciju, te je u period od 5 godina ne smiju otuđiti. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu sredstava podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere i obavijestiti poljoprivredne proizvođače, odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu sredstava podrške.	
Korisnici	Podnosioci zahtjeva koji ispunjavaju kriterijume utvrđene Javnim pozivom.	
Način plaćanja	Podnosiocu zahtjeva na žiro račun u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.	
Procedura realizacije	Realizaciju investicije utvrđuje Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva sa dokumentacijom i izvještaja Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za monitoring i evaluaciju mjera ruralnog razvoja; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška investicijama u adaptaciju planinskih katuna.	150.000,00
	UKUPNO:	150.000,00

2. MJERE RURALNOG RAZVOJA		
2.3. Osovina 3. Mjere za poboljšanje života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima		
2.3.2	RAZVOJ SELA I IZGRADNJA INFRASTRUKTURE	
Razlozi za podršku	Loša seoska infrastruktura (obezbijeđenost lokalnim putevima, vodom, u nekim područjima i strujom) karakteristična je za mnoga ruralna područja u Crnoj Gori, posebno u udaljenim planinskim područjima. Obezbijeđenje vode u postojećim komercijalnim zasadima, preduslov je primjene savremenih agrotehničkih mjera i preduslov za smanjenje rizika u proizvodnji od elementarnih nepogoda. Takvo stanje negativno utiče na ekonomski i socijalni status ruralnih područja i doprinosi depopulaciji sela. Zaustavljanje ovog trenda i postizanje održivog razvoja ruralnih područja jedan je od važnijih izazova ukupnog razvoja Crne Gore. Razvoj sela u dijelu infrastrukture nijesu mogući bez značajnije podrške iz budžetskih sredstava.	
Ciljevi	• poboljšanje životnih uslova i kvaliteta života u ruralnim područjima; • stvaranje uslova za razvoj poljoprivrede i diverzifikaciju ekonomskih aktivnosti na poljoprivrednim gazdinstvima i u seoskim sredinama u cjelini.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se daje za poboljšanje ruralne infrastrukture, a posebno za: • izgradnju nove i adaptaciju i rekonstrukciju postojeće infrastrukture (put, voda, struja i ostala infrastruktura) do pojedinih ili grupa seoskih domaćinstava, pristup katunima, infrastruktura u okviru gazdinstva (izuzev asfaltiranja); • projekte razvoja elektro mreže u ruralnim područjima, kao i korišćenje solarne energije; • projekte podrške radu mašinskih prstenova; • nabavka mehanizacije i opreme za čišćenje snijega; • ostale projekte ruralne infrastrukture. Ministarstvo će kontaktirati sve lokalne samouprave sa ciljem dostavljanja po tri prioriteta projekta iz oblasti koje se finansiraju ovom mjerom. Predlog projekata mora da sadrži: opis lokacije, fotografije postojećeg stanja, opis i vrijednost investicije kao i obrazloženje koje prije svega predstavlja broj potencijalnih poljoprivrednika i poljoprivrednih površina koje će imati benefit po realizaciji investicije. Pojedinačni zahtjevi mogu biti upućeni od strane sela, grupe građana, režijskih odbora i individualnih gazdinstava. Kako bi se razmatrali moraju sadržati: opis lokacije, fotografije postojećeg stanja, opis i vrijednost investicije (uz obavezno dostavljanje profakture) kao i obrazloženje koje prije svega predstavlja broj potencijalnih poljoprivrednika i poljoprivrednih površina koje će imati benefit po realizaciji investicije, lice odgovorno za implementaciju investicije i važeći broj žiro-računa. Sredstva podrške se dodjeljuju u obliku avansnog plaćanja, a nakon terenske kontrole. Korisnik podrške dužan je da Ministarstvu dostavi izvještaj o realizaciji investicije najkasnije do 15. decembra 2023. godine. Nabavku mehanizacije i opreme za čišćenje snijega za potrebe održavanja seoskih puteva u opštinama sjevernog regiona, Ministarstvo će izvršiti na osnovu javnog tendera. Prava i obaveze dobavljača mehanizacije i korisnika biće definisana ugovorima koje će donijeti Ministarstvo.	
Korisnici	Lokalne samouprave, sela, grupe sela, režijski odbori, individualna poljoprivredna gazdinstva i svi ostali vidovi organizovanja.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro račun. Isplata odobrenom dobavljaču za nabavku mehanizacije i opreme za čišćenje snijega u skladu sa tenderskom procedurom.	
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na bazi zahtjeva korisnika. Nakon odobravanja sredstava korisnik je dužan da dostavi izvještaj o realizaciji. Administarstivnu kontrolu zahtjeva sprovede Komisija Ministarstva. Nabavka mehanizacije i opreme za čišćenje snijega sprovede se po tenederskoj proceduri. Ustupanje nabavljenje mehanizacije opštinama sjevernog regiona obaviće se u skladu sa javnim pozivom.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ruralni razvoj; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za programiranje; Implementaciona odgovornost – Komisija Ministarstva	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška razvoju ruralne infrastrukture kroz nacionalni budžet	2.750.000,00
	Podrška razvoju ruralne infrastrukture – IFAD	90.000,00
	Operativni troškovi za sprovođenje IFAD projekta	190.000,00
	Nabavka mehanizacije i opreme za čišćenje snijega	700.000,00
UKUPNO:		3.730.000,00

3. PODRŠKA OPŠTIM SERVISIMA U POLJOPRIVREDI

3. PODRŠKA OPŠTIM SERVISIMA U POLJOPRIVREDI		
3.1	EKONOMSKE ANALIZE U POLJOPRIVREDI	
Razlozi za podršku	Reforme i prilagođavanje Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU (ZPP) još više nameću potrebu snažne institucionalne podrške koju nije moguće obezbijediti bez jačanja kadrova i istraživačko – razvojne funkcije. Stanje u Crnoj Gori iskazuje deficite u naučno-istraživačkom sektoru, koji u znatno većoj mjeri treba da podržava razvoj poljoprivrede i usklađivanje sa ZPP EU.	
Ciljevi	• razvoj poljoprivrede zasnovan na znanju; • jačanje institucionalne podrške za razvoj održive poljoprivrede; • brže sprovođenje reformi i usklađivanja sa EU ZPP, uz punu implementaciju Akcionog plana za usaglašavanje sa pravnom tekovinom EU PP11; • upravljanje FADN sistemom; • uspostavljanje AMIS sistema.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se usmjerava u: • izradu ekonomskih analiza za potrebe agrarne politike sa posebnim akcentom na izračun koeficijenta monetarne vrijednosti poljoprivrednih proizvoda – Standard Output (planiranje mjera i ocjena efekata njihove primjene). • podrška implementaciji projekata finansiranih od strane IPA fondova u sektoru poljoprivrede i ribarstva. U narednom periodu neophodno je uključiti što više poljoprivrednih gazdinstava u sistem računovodstvenih podataka (FADN). Učešće poljoprivrednih gazdinstava u FADN istraživanju je dobrovoljno, a Ministarstvo će kroz model iskazane zahvalnosti svim gazdinstvima na početku pristupanja u FADN sistem dodijeliti „FADN promotivne pakete“. Pored toga, neophodno je održavati softver FADN sistema, organizovati studijsko putovanje za prikupljače podataka i poljoprivredne proizvođače koji su u FADN sistemu. Neophodno je angažovati i eksterne stručnjake za organizaciju prikupljanja podataka u 2023. godini. Još uvijek se ne rade se izvještavanja uvoznih cijena i veleprodajnih cijena domaćih proizvoda. Prikupljanje cijena obavlja se na pijacama, uzimajući u obzir važeće maloprodajne cijene s pijaca, bez obzira da li se radi o uvoznim ili domaćim proizvodima. Plan je da se izvrši nadogradnja postojećeg AMIS sistema, čiji je cilj postepeno usklađivanje s EU pravnom tekovinom u dijelu koji se tiče obuhvata proizvoda, načina izvještavanja i dr. Prioritet je da se prvo odabere način izvještavanja, za šta je neophodno posjetiti nekoliko država članica EU, a zatim pristupiti izradi softverske specifikacije, i izvrši usklađivanje izvještavanja o cijenama za voće i povrće, koje će do trenutka ulaska biti potpuno harmonizovano.	
Korisnici	Obrazovne i naučno-istraživačke ustanove, regionalne kancelarije, ekspertski timovi ili pojedinci, studenti deficitarnih i drugih zanimanja.	
Način plaćanja	Na bazi zahtjeva, po ispostavljenoj fakturi za ugovoreni i obavljeni posao i izvještaj.	
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na osnovu godišnjih zahtjeva potencijalnih korisnika i rješenja Ministarstva, a odabir projekata vrši se na osnovu objektivnih kriterijuma.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu. Operativna odgovornost – načelnik Odjeljenja za ekonomske analize.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Sistem računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava (FADN)	35.000,00
	Agrarni marketinški informacioni sistem (AMIS)	25.000,00
	Priprema projektne dokumentacije za projekte i programe u poljoprivredi	15.000,00
	UKUPNO:	70.000,00

3. PODRŠKA OPŠTIM SERVISIMA U POLJOPRIVREDI	
3.2	PROGRAM UNAPREĐIVANJA STOČARSTVA
Razlozi za podršku	Stočarstvo predstavlja dominantnu granu ukupne poljoprivrede Crne Gore i njime se bavi najveći broj poljoprivrednih gazdinstava. U zavisnosti od vrste stoke, različit je stepen unapređivanja genetskog potencijala i poboljšanja rasne strukture. Sve veća konkurencija zahtijeva visoku proizvodnju po jedinici, odnosno priplodnom grlu, što se ne može ostvariti bez sistematičnog rada na dosljednom sprovođenju odgajivačko – selekcijskih programa za pojedine vrste i rase stoke. U sprovođenju mjera unapređivanja stočarstva Crna Gora uvodi međunarodne principe, posebno pravila i procedure Međunarodne komisije za kontrolu produktivnosti stoke (ICAR). Uspješno sprovođenje programa unapređivanja stočarstva zahtijeva i obezbjeđivanje kvalitetnog sjemena za vještačko osjemenjivanje krava i korišćenje kvalitetnih priplodnjaka tamo gdje se vještačko osjemenjivanje ne primjenjuje. Imajući u vidu karakteristike crnogorskog stočarstva (veličinu populacija, razvijenost pojedinih sektora, dosadašnji rad na unapređivanju i slično), to nije moguće obezbijediti bez podrške iz budžetskih sredstava.
Ciljevi	• poboljšanje konkurentnosti stočarske proizvodnje; • unapređivanje genetskog potencijala priplodne stoke; • povećanje samodovoljnosti živinskog mesa i jaja; • uvođenje i primjena međunarodnih standarda u programima unapređivanja stoke.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se opredjeljuje za nabavku sjemena za vještačko osjemenjivanje krava, uz ispunjavanje potrebnih uslova u pogledu kvaliteta, koji se definišu javnim tenderom. U udaljenijim seoskim područjima, gdje nije moguće organizovati sprovođenje vještačkog osjemenjivanja, podržava se korišćenje kvalitetnih bikova za prirodni pripust, uz uslov da su odabrani i licencirani u skladu sa zakonom – biće licencirani bikovi sa područja koja su udaljena najmanje 15 km od najbliže veterinarske ambulante. Podrška se opredjeljuje za korišćenje kvalitetnih pastuva za prirodni pripust, uz uslov da su odabrani i licencirani u skladu sa zakonom. Podrška se opredjeljuje za nabavku sjemena za vještačko osjemenjivanje u cjelosti, a za licencirana priplodna grla do 120€ po grlu. Ako broj odabranih i licenciranih priplodnih grla bude veći od planom predviđenih sredstava, iznos po priplodnom grlu se proporcionalno smanjuje. Predmet podrške može biti i korišćenje u rasplodu priplodnjaka drugih stočnih vrsta (pastuvi). Programom je predviđena obuka poljoprivrednih proizvođača radi unapređenja znanja u ovoj oblasti. Podrška se opredjeljuje za steone junice u čistoj rasi od poznatih roditelja, a koje su osjemenjene vještačkim putem. Pravo na podršku imaju grla koja su rođena i uzgajaju se na teritoriji Crne Gore. Podrška iznosi 250€ po grlu. Uz zahtjev za podršku neophodno je dostaviti kopiju pasoša za svako grlo i potvrdu veterinarske ambulante o osjemenjivanju. Rok za podnošenje zahtjeva je 1. mart – 30. april 2023. godine. Podrška se opredjeljuje za krmače u čistoj rasi. Pravo na podršku imaju grla koja su rođena i uzgajaju se na teritoriji Crne Gore i uvezena grla za koja je potrebno dostaviti rješenje o uvozu od graničnog veterinarskog inspektora, sa brojem uvezenih grla i identifikacionim brojevima grla. Minimalni broj grla za ostvarivanje prava na premiju je deset. Uslov za ostvarivanje prava na premiju je da grla borave na gazdinstvu najmanje sedam mjeseci, pravo na podršku ne mogu ostvariti grla koja nemaju komercijalni značaj (ovo se odnosi na sve one rase koje se gaje kao kućni ljubimci). Poljoprivredni proizvođači koji dostave potvrdu o ispunjenosti minimalnih uslova zaštite dobrobiti svinja koju izdaje Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove ostvariće podršku u iznosu 120€ po grlu i to za svako grlo, a poljoprivredni proizvođači koji ne dostave pomenutu potvrdu ostvariće podršku u iznosu od 60€ po grlu. Rok za podnošenje zahtjeva je 1. mart – 30. aprila 2023. godine. Uslov za plaćanje je da je poljoprivredno gazdinstvo registrovano u Registru poljoprivrednih gazdinstava i Centralnom registru gazdinstava i životinja uz obavezu da držalac životinja uredno vodi evidenciju, da vrši godišnje popise svinja u skladu sa zakonom i da su nad životinjama sprovedene mjere po Programu obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u prethodnoj odnosno tekućoj godini. Gazdinstva su dužna da u uzgoju životinja poštuju propise iz zaštete zdravlja i dobrobiti životinja i identifikacije i registracije životinja, kao i preporuke utvrđene Kodeksom dobre poljoprivredne prakse. Podrška može biti namijenjena i interventnim nabavkama sjemena za vještačko osjemenjivanje u cilju održavanja stočarske proizvodnje.

	Podrška za živinarstvo: a) Pileće meso – pravo na podršku mogu ostvariti svi proizvođači pilećeg mesa koji su upisani u Registar gazdinstava držaoca životinja koji vodi Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Visina podrške će iznositi 0,10€ po kilogramu proizvedenog pilećeg mesa (do maksimalnih 2,2 kg po brojleru), koje je plasirano odobrenom, odnosno registrovanom objektu u poslovanju hranom (klanica, mesara), upisanim u Centralni registar odobrenih i registrovanih objekata za obavljanje djelatnosti u poslovanju hranom i hranom za životnije koji vodi organ uprave (Registar objekata za hranu). b) Koke nosilje – pravo na podršku mogu ostvariti svi proizvođači koji su upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar gazdinstava držaoca životinja koji vodi Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Visina podrške će iznositi 5€ na 1000 komada jaja, do maksimalnih 300 komada po kljunu na godišnjem nivou. Prijave za podršku koja se odnosi na živinarstvo će biti realizovane dva puta godišnje kroz dva javna poziva. Proizvodna godina se računa od 15. oktobar 2022. do 15. oktobra 2023. godine. Specifični kriterijumi za podršku, biće definisani navedenim Javnim pozivima (fakture, otpremnice, dokumenti sa linije klanja i sl). Ako ukupna visina zahtjeva za podršku prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, visina podrške se proporcionalno smanjuje.	
Korisnici	Poljoprivredna gazdinstva uključena u realizaciju odgajivačko – selekcijskih programa u stočarstvu. Poljoprivredna gazdinstva koja ispunjavaju kriterijume utvrđene Javnim pozivom.	
Način plaćanja	Isplata po komponentama: • isplata odabranom dobavljaču sjemena u skladu sa zaključenim ugovorom; • uplatom na žiro račun poljoprivrednim gazdinstvima po spiskovima Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva; • na račun nosioca poljoprivrednog gazdinstva u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.	
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na bazi prispjelih zahtjeva putem redovnih prijava na premije , i putem javnih poziva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za stočarstvo; Implementaciona odgovornost – načelnik Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Sjeme za vještačko osjemenjivanje krava	300.000,00
	Premije za licencirane bikove	40.000,00
	Premije za licencirane pastuve	15.000,00
	Premije za steone junice	100.000,00
	Premije za krmače	180.000,00
	Premije za živinarstvo	365.000,00
	UKUPNO:	1.000.000.00

3. PODRŠKA OPŠTIM USLUGAMA I SERVISIMA U POLJOPRIVREDI	
3.3	SERTIFIKACIJA GEOGRAFSKOG PORIJEKLA VINA
Razlozi za podršku	Zakonom o vinu („Sl. list CG“, broj 41/16) uveden je novi sistem označavanja i kategorisanja vina, a donošenjem Odluke o određivanju regiona za proizvodnju vina („Sl. list CG“, broj 65/17) omogućena je implementacija sistema geografskog označavanja i sertifikacija crnogorskih vina, koji je u kompatibilan sa geografskim označavanjem vina u Evropskoj uniji (tzv. PDO/PGI sistem). Sistem podrazumijeva strogu kontrolu porijekla grožđa, a s tim u vezi i (ne)mogućnost dodjele geografske oznake. Oznaka porijekla i geografska oznaka (u daljem tekstu: oznaka) su dva nivoa zaštite geografskog porijekla vina, koja se odnose, prije svega, na definisana homogena područja - regione i subregione (sa približno istim agroekološkim uslovima, karakterističnim sortimentom vinove loze i tehnologijom proizvodnje), a koji opredjeljuju karakteristike vina. Do sada su zaštićeni nazivi za dvije geografske oznake vina (Crnogorski basen Skadarskog jezera i Crnogorsko primorje) i nazivi za osam oznaka porijekla vina (Crmnica, Podgorički subregion, Ulcinjski subregion, Nudo, Boka kotorska, Katunska nahija, Bjelopavlići i Riječka nahija). Budući da su oznake kolektivna intelektualna svojina, potrebno je podstaći udruživanje proizvođača vina u preostalim subregionima radi zaštite naziva preostale dvije oznake porijekla vina. Zaštićeni naziv oznake je preduslov za sertifikaciju vina. Takođe, potrebno je podržati finansijski i logistički aktivnosti vinara na sertifikaciji geografskog porijekla njihovih vina u područjima za koja su već zaštićeni nazivi oznake. Osim unapređenja valorizacije proizvodnje, mogućnosti boljeg plasmana vina na domaćem i međunarodnom tržištu što je cilj svakog proizvođača, sistem označavanja i zaštite geografskog porijekla vina, ekstremno je važan za postizanje i očuvanje atraktivnosti i reputacije države kao vinske destinacije, kao i model za očuvanje autentičnosti, tradicije i različitosti na međunarodnom tržištu vina. Poseban aspekt je sinergetski efekat poljoprivrede i turizma na obostranu korist – obogaćivanje turističke ponude i izvoz vina na kućnom pragu kroz turističku potrošnju.
Ciljevi	• Efikasnija implementacija sistema zaštite geografskog porijekla vina; • Očuvanje autentičnosti i vinske tradicije na međunarodnom tržištu; • Postizanje i očuvanje atraktivnosti i reputacije države kao vinske destinacije kroz promociju lokalnih sredina i za njih karakterističnih vina sa sertifikovanim geografskim porijeklom; • Poboljšanje konkurentnosti sektora vina i tržišne vrijednosti vina; • Podsticanje udruživanja proizvođača u lokalnim sredinama i održivog razvoja od lokalnog nivoa do nacionalnog.
Opis mjere i kriteriju mi za podršku	Komponenta 1: Zaštita naziva oznake Opredjeljuje se podrška za konstituisanje udruženja proizvođača, pripremu i definisanje Specifikacije proizvoda za zaštitu naziva i registraciju oznake. Ostvarivanje prava na podršku za zaštitu naziva oznake imaju registrovana udruženja proizvođača vina, koja zadovoljavaju uslove definisane Zakonom o vinu. Uz zahtjev za podršku Udruženje prilaže Specifikaciju proizvoda za konkretnu oznaku, dokaz o registraciji udruženja, spisak svih vina koje proizvode potpisnici zahtjeva za zaštitu naziva oznake. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascima, koji su propisani Zakonom i pratećim podzakonskim aktima. Iznos podrške je do 5.000€ po oznaci. Komponenta 2: Sertifikacija geografskog porijekla konkretnog vina Opredjeljuje se logistička i finansijska podrška za sertifikaciju geografskog porijekla konkretnog vina samo u prvoj godini sticanja sertifikata zbog dodatnih izdataka generisanih značajnim promjenama u označavanju i predstavljanju vina nakon sticanja sertifikata. Da bi ostvarili pravo na podršku za sertifikovano vino, svako pravno ili fizičko lice, dužno je da u skladu sa Zakonom o vinu, osim kontrole kvaliteta vina radi stavljanja u promet, uredno vodi vinarsku evidenciju, blagovremeno dostavi obavezne izjave o berbi, proizvodnji, obradi i o zalihama vina. Do podnošenja zahtjeva za sertifikaciju, neophodno je da prođu barem dva proizvodna ciklusa (dvije vinske godine) ukoliko vinar raspolaže sa zalihama vina, odnosno, ukoliko zahtjev za sertifikaciju određene količine vina premašuje godišnji obim proizvodnje toga vina. Do podnošenja zahtjeva za sertifikaciju „starijih“ vina, koja su označena i tradicionalnim terminima „arhivsko vino“ i „rezervisano vino“, potrebno je dostaviti obavezne izjave za adekvatni broj kontinuiranih proizvodnih ciklusa. Uz zahtjev za podršku dostavlja se kompletna dokumentacija neophodna za sertifikaciju konkretnog

	vina, etiketa vina prije i nakon sertifikacije. Iznos podrške je do 150€ po proizvodu i ne više od 450€ po proizvođaču u toku budžetske godine.	
Korisnici	Pravna i fizička lica, preduzetnici, registrovana udruženja vinogradara i vinara.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro račun, u skladu sa predviđenom namjenom.	
Procedura realizacije	Osnov za isplatu podrške je: Komponenta 1: odobrena i objavljena na sajtu Ministarstva Specifikacija proizvoda za naziv oznake porijekla/geografske oznake vina. Komponenta 2: sertifikovano vino, tj. sertifikat kojim se dozvoljava označavanje vina konkretnim zaštićenim nazivom geografskog porijekla.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za vino	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška za zaštitu naziva i registraciju oznake	10.000,00
	Podrška za sertifikovano vino	5.000,00
	UKUPNO:	15.000,00

3. PODRŠKA OPŠTIM USLUGAMA I SERVISIMA U POLJOPRIVREDI

3.4	PROGRAM MJERA KONTROLE KVALITETA PROIZVODA	
Razlozi za podršku	Crnogorska poljoprivreda, iako malog obima tržištu nudi veoma široku paletu proizvoda. Zahtjevi potrošača su sve veći, a implementacija zakonskih propisa nalaže da svi proizvodi koji se stavljaju u promet moraju da budu pod odgovarajućim vidovima nadzora i kontrole kvaliteta. Dodatne zahtjeve postavlja usaglašavanje sa pravnom tekovinom EU. Crna Gora je u dosadašnjem periodu podržavala jačanje institucija za kontrolu kvaliteta, prvenstveno kroz formiranje i opremanje novih i jačanje postojećih laboratorija, zatim kroz razne vidove obuke i stručnog osposobljavanja. Budući da je proces usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa propisima EU veoma zahtjevan, potrebno je nastaviti i dinamizirati podršku funkcionisanju laboratorija za kontrolu kvaliteta i sertifikacionih i kontrolnih tijela u skladu sa zakonskim propisima za organsku proizvodnju i šeme kvaliteta. Takođe, potrebno je obezbijediti podršku proizvođačima koji su upisani u Registar subjekata u organskoj proizvodnji i registre predviđene Zakonom o šemama kvaliteta, za kontrolne i sertifikacione usluge.	
Ciljevi	- jačanje institucionalne podrške za razvoj održive poljoprivrede; - brže sprovođenje reformi i uvođenje standarda EU; - jačanje administrativnih kapaciteta za bržu primjenu novih tehnologija i inovacija u poljoprivredi.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za finansiranje operativnih troškova laboratorije za mljekarstvo. Uslov za opredjeljivanje podrške je godišnji program rada sa detaljno razrađenim obimom mjera, dinamikom njihove realizacije, finansijskim aspektima i očekivanim efektima. Takođe, podrška se opredjeljuje i za usluge ovlaštenog kontrolnog tijela u oblasti organske proizvodnje kao i politike kvaliteta. Bliži uslovi za odabir sertifikacionih i kontrolnih tijela biće definisani Javnim pozivom i Ugovorom. Pored podrške odabranim sertifikacionim tijelima podrška se obezbjeđuje takođe i proizvođačima za realizovane kontrolne i sertifikacione usluge. Pravo na nadoknadu troškova kontrolnih i sertifikacionih usluga realizovanih od strane ovlašćenih tijela mogu da ostvare proizvođači upisani u Registar subjekata u organskoj proizvodnji i Registre predviđene Zakonom o šemama kvaliteta. Podrška se ostvaruje na osnovu podnešenih zahtjeva i dokaza (fakture, računi i dr.) o troškovima sertifikacionih usluga. Podrška se ostvaruje nakon administrativne kontrole dostavljenih zahtjeva tokom cijele godine.	
Korisnici	Laboratorija za mljekarstvo i kontrolna tijela koja ispunjavaju kriterijume propisane ovom uredbom i javnim pozivom i sklopljenim ugovorom.	
Način plaćanja	Nakon obrade zahtjeva i razmatranja godišnjeg programa rada i mjesečnih izvještaja, na žiro račun podnosioca zahtjeva. Nakon sklopljenih ugovora sa kontrolnim i sertifikacionim tijelima.	
Procedura realizacije	Osnov za obračun i isplatu je zahtjev korisnika podrške i godišnji program rada laboratorije, dok je za sertifikaciona i kontrolna tijela osnov za obračun i isplatu potpisani ugovor. Osnov za obračun i isplatu proizvođačima za realizovane kontrolne i sertifikacione usluge je zahtjev, Izvještaja o sprovedenoj kontroli od strane od strane ovlaštenog tijela i dokaz o troškovima/računi.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za stočarstvo i načelnik Direkcije za šeme kvaliteta, organsku proizvodnju i zemljišnu politiku.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Laboratorija za mljekarstvo (učešće u finansiranju operativnih troškova)	70.000,00
	Podrška za operativne troškove kontrolnih i sertifikacionih tijela za organsku proizvodnju i šeme kvaliteta.	40.000,00
	Podrška proizvođačima za realizovane kontrolne i sertifikacione usluge od strane ovlašćenih tijela.	90.000,00
	UKUPNO:	200.000,00

3. PODRŠKA OPŠTIM USLUGAMA I SERVISIMA U POLJOPRIVREDI		
3.5	POLITIKA KVALITETA – ŠEME KVALITETA	
Razlozi za podršku	Kvalitet proizvoda je važan element za pozicioniranje na tržištu i postizanje konkurentnosti u poljoprivredi. Konkurentnost je moguće unaprijediti vertikalnim integriranjem poljoprivredne proizvodnje i prerade u jedinstvene šeme kvaliteta. Na taj način je moguće garantovati i veći nivo sledljivosti proizvoda, što je veoma značajno sa stanovišta potrošača. Šeme kvaliteta koje obuhvataju: „oznaku porijekla“, „geografsku oznaku“, „garantovano tradicionalni specijalitet“, „viši kvalitet“, „planinski proizvod“ i „sa moje farme“, dodatni su elementi garancije kvaliteta proizvoda. Ti sistemi su pod posebnom zakonodavnom zaštitom i nadzorom. U crnogorskoj poljoprivredi i prerađivačkoj industriji učinjeni su važni koraci u pravcu uspostavljanja sistema politike kvaliteta, ali su za jačanje konkurentnosti potrebni intenzivniji koraci. Crna Gora ima značajan potencijal za proizvodnju proizvoda višeg kvaliteta, koji treba da prati adekvatan marketing i informacije o dodatnom kvalitetu. Podrška za unapređivanje proizvodnje i podsticaji podizanju kvaliteta proizvoda i uspostavljanju šema kvaliteta, mogu u značajnoj mjeri unaprijediti imogućnosti plasmana poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda na domaćem, tržištu, naročito kroz turističku potrošnju.	
Ciljevi	• unapređivanje kvaliteta proizvoda; • održavanje specifičnosti i raznolikosti crnogorske proizvodnje i kuhinje; • zaštita od bilo kakve zloupotrebe, imitiranja i obmane; • doprinos održivom razvoju područja; • povećanje tržišne vrijednosti proizvoda; • povećano povjerenje potrošača; • održavanje tradicije u poljoprivrednoj praksi; • jačanje konkurentnosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda; • uspostavljanje i jačanje veze između turizma i poljoprivrede; • obezbjeđivanje stabilne ponude bezbjedne i kvalitetne hrane.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Opredjeljuje se podrška za pripremu i definisanje neophodne dokumentacije za registraciju kolektivne šeme kvaliteta, u iznosu do 5.000€, po jednoj oznaci. Podrška se dodjeljuje grupama proizvođača ili prerađivača koji su kroz edukativne aktivnosti stekli znanja u pogledu uvođenja i praćenja šeme kvaliteta i koji su podnijeli zahtjev za registraciju Ministarstvu, sa predviđenom dokumentacijom, u skladu sa odredbama relevantnih pravnih akata: Zakonom o šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda („Službeni list CG“, broj 22/17), i Zakonom o jakim alkoholnim pićima („Službeni list CG“, broj 53/16), kao i za unapređivanje znanja za ocjenjivanje kvaliteta proizvoda. Podrška se opredjeljuje za realizaciju/sprovođenje internih kontrola kvaliteta kod proizvođača koji imaju pravo na korišćenje registrovane šeme kvaliteta (oznaka porijekla, geografska oznaka, garantovano tradicionalni specijalitet i viši kvalitet), objavljene u Službenom listu Crne Gore.	
Korisnici	Nosioci aktivnosti registrovanih šema kvaliteta, proizvođači uključeni u proces registrovanja ili registrovanih šema kvaliteta.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro račun, u skladu sa predviđenom namjenom, priloženim planom aktivnosti i dokazima o realizovanim aktivnostima. U skladu sa objavljenim Javnim pozivom i ugovorom.	
Procedura realizacije	Osnova za obračun i isplatu podrške su uredno pripremljena dokumentacija u skladu sa relevantnim pomenutim propisima i ostala dokumentacija koja potkrepljuje predviđene namjene. Podneseni Plan aktivnosti, dokazi realizovanih aktivnosti. Osnov za obračun podrške za sprovođenje internih kontrola je Javni poziv i ugovor.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za šeme kvaliteta, organsku proizvodnju i zemljišnu politiku.	
Finansijski	Komponente	Iznos u €

plan	Učešće u troškovima pripreme proizvođača za registrovanje kolektivne šeme kvaliteta, u iznosu najviše do 5.000,00€ po jednoj oznaci za pojedinačnu šemu kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.	30.000,00
	Podrška za realizaciju/sprovođenje internih kontrola kvaliteta kod proizvođača koji imaju pravo na korišćenje registrovane šeme kvaliteta (oznaka porijekla, geografska oznaka, garantovano tradicionalni specijalitet i viši kvalitet).	30.000,00
	UKUPNO:	60.000,00

3. PODRŠKA OPŠTIM USLUGAMA I SERVISIMA U POLJOPRIVREDI	
3.6	<i>PODRŠKA PROMOCIJI I PLASMANU ORGANSKIH PROIZVODA</i>
Razlozi za podršku	U posljednjih desetak godina Crna Gora bilježi konstantan porast u broju organskih proizvođača. Pošto interesovanje za ovim vidom proizvodnje raste, potrebno je organski sektor dodatno podržati kroz promociju i plasman organskih proizvoda. U skladu sa novom Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU i Zelenim planom koji je sastavni dio nje, potrebno je povećavati površine pod organskom proizvodnjom. Pored postojećih mjera, veću pažnju treba posvetiti i marketingu organskih poljoprivrednih proizvoda. To znači da treba intenzivno raditi na kreiranju brendova i promociji organskih proizvoda kako bi isti bili prepoznatljivi na tržištu, a što bi ujedno vodilo i uspostavljanju sistema održivog razvoja organske poljoprivrede u Crnoj Gori. Kako je tržište organskih proizvoda u Crnoj Gori još uvijek nedovoljno razvijeno, to bi uspostavljanje mjera usmjerenih na podršku promocije i prodaje ovih proizvoda bilo od velike važnosti. Takve mjere bi doprinijele da se na tržištu prepozna dodatna vrijednost domaćih organskih proizvoda, a samim tim vodile bi i daljem povećanju broja organskih proizvođača i površina pod organskom proizvodnjom. U tu svrhu neophodno je uvođenje adekvatnog marketing pristupa za organsku proizvodnju kojim bi se dodatno animirali privredni subjekti koji vrše prodaju proizvoda krajnjem potrošaču. Sve to će dodatno doprinijeti promociji vrijednosti domaćih organskih proizvoda i učiniti iste dostupnim širem krugu potrošača u Crnoj Gori. Ova mjera je direktno usmjerena na promociju domaćih organskih proizvoda, kao bitne karike u čitavom lancu organske proizvodnje, i koja bi trebala da doprinese njenom intenzivnijem rastu.
Ciljevi	• promocija i jačanje konkurentnosti domaćih organskih proizvoda; • podizanje kvaliteta poljoprivrednih proizvoda; • povećanje broja organskih proizvoda na tržištu; • povećanje broja organskih proizvođača i ukupnih površina pod organskom proizvodnjom; • povećanje ukupne proizvodnje organskih proizvoda; • doprinos afirmaciji Crne Gore kao ekološke države; • doprinos sprovođenju Zelenog plana nove Zajedničke poljoprivredne politike.
Opis mjera i kriterijumi za podršku	Podrška se daje privrednim subjektima koji vrše otkup domaćih organskih proizvoda i proizvoda iz prelaznog perioda sertifikovanih u skladu sa Zakonom o organskoj proizvodnji („Službeni list CG“, broj 56/13) i iste prodaju krajnjim potrošačima. Podrška se ostvaruje u odnosu na otkupljenu vrijednost domaćih organskih proizvoda bez poreza na dodatu vrijednost (PDV) za prodajnu godinu koja se računa od 01. oktobra 2022. do 30. septembra 2023. godine. Pravo na podršku mogu ostvariti privredni subjekti upisani u Centralni registar privrednih subjekata (CRPS), koji se prijave na Javni poziv i dostave odgovarajuću dokumentaciju kojom se dokazuje vrijednost i broj otkupljenih domaćih organskih proizvoda za navedenu prodajnu godinu. Podrška se ostvaruje u iznosu od 10% od nabavljenje vrijednosti bez PDV-a za domaće sertifikovane organske proizvode i proizvode iz prelaznog perioda i 20€ po svakom novom ulistanom proizvodu za navedenu prodajnu godinu. Obračun podrške vrši se na osnovu administrativne kontrole. Ako ukupna visina zahtjeva za plaćanje prevazilazi planirani iznos sredstava opredijeljen ovom mjerom, isti će proporcionalno smanjivati. Bliži kriterijumi koji se odnose na potrebnu dokumentaciju, uslove i postupak za ostvarivanje prava na podršku, iznos podrške, kao i rok za podnošenje zahtjeva, utvrđuje Ministarstvo Javnim pozivom.
Korisnici	Privredni subjekti upisani u Centralni Registar privrednih subjekata koji vrše prodaju proizvoda krajnjim potrošačima.
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro-račun u skladu sa kriterijumima i uslovima definisanim Javnim pozivom.
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na bazi prispjelih zahtjeva u skladu sa Javnim pozivom.
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik za voćarstvo i povrtarstvo.

Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Podrška promociji i plasmanu organskih proizvoda	60.000,00
	UKUPNO:	60.000,00

3. PODRŠKA OPŠTIM USLUGAMA I SERVISIMA U POLJOPRIVREDI	
3.7	<i>UVODENJE STANDARDA KVALITETA I BEZBJEDNOSTI HRANE</i>
Razlozi za podršku	Crna Gora ima znatan potencijal u proizvodnji proizvoda višeg kvaliteta, ali je on za sada još nedovoljno korišćen. Neadekvatna tehnološka opremljenost manjih pogona u kojima se primjenjuju tradicionalne metode proizvodnje hrane otežavaju ispunjavanje zahtjeva iz „higijenskog paketa“ odražavaju se na njihovu konkurentnost. Podrška za unapređivanje proizvodnje (adaptacija objekata, primjena dobre higijenske prakse, dobre proizvođačke prakse) i podsticaji podizanju kvaliteta proizvoda i uspostavljanju šema za postizanje viših standarda, pogotovo uz povezivanje primarne proizvodnje i prerade, mogu u znatnoj mjeri povećati mogućnosti plasmana poljoprivredno prehrambenih proizvoda na domaćem tržištu, naročito preko turizma.
Ciljevi	• unapređivanje kvaliteta proizvoda; • jačanje konkurentnosti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda; • jačanje crnogorskih poljoprivrednih proizvoda za inostrana tržišta; • obezbjeđivanje stabilne ponude bezbjedne i kvalitetne hrane.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za: Uvođenje, sertifikaciju i resertifikaciju sistema kvaliteta i bezbjednosti hrane. Podrška se odnosi na troškove uvođenja, sertifikacije i resertifikacije sistema kvaliteta i bezbjednosti hrane i iznosi najviše 60% ukupnih troškova uvođenja, sertifikacije i resertifikacije, maksimalno do 4.000€ po projektu. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava za podršku biće definisani Javnim pozivom koji će objaviti Ministarstvo. Zahtjev se dostavlja isključivo na obrascu, koji je sastavni dio Javnog poziva, a može se preuzeti u prostorijama Ministarstva, na sajtu Ministarstva i u prostorijama Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje i Direkcije za savjetodavne poslove u oblasti stočarstva. Podrška se realizuje na kraju investicije nakon administrativne kontrole i dobijenog sertifikata od strane akreditovanog tijela. Edukacija za uvođenje sistema kvaliteta i bezbjednosti hrane, za poljoprivredne i prehrambene proizvođače zainteresovane za podizanje kvaliteta proizvoda i proizvodnje. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava za podršku biće definisani Javnim pozivom koji će objaviti Ministarstvo. Laboratorijsku kontrolu kvaliteta poljoprivrednih, prehrambenih proizvoda (vina, alkoholnih pića, eteričnog ulja, maslinovog ulja, meda i drugih pčelinjih proizvoda, proizvodi od voća, povrća i žitarica) i laboratorijsku analizu plodnosti zemljišta. Pravo na nadoknadu troškova za obavljenju fizičko-hemijsku analizu vina, alkoholnog pića, maslinovog i eteričnog ulja, meda i drugih pčelinjih proizvoda prilikom stavljanja proizvoda u promet, mogu da ostvare registrovani proizvođači koji su upisani u odgovarajuće registre Organa uprave čija godišnja proizvodnja ne prelazi: - 30.000 litara vina; - 10.000 litara alkoholnog pića; - 1.000 litara maslinovog ulja; - 100 litara eteričnog ulja i - 2.000 kg meda. Pravo na nadoknadu troškova za obavljenju fizičko-hemijsku analizu prerađenih proizvoda od voća, povrća i žitarica ima registrovano porodično poljoprivredno gazdinstvo, pravno ili fizičko lice ili preduzetnik koje proizvodi, obrađuje i prerađuje male količine primarnih proizvoda, iz sopstvene proizvodnje (do 100 kilograma nedeljno) i koje je upisano u odgovarajuće registre Organa uprave. Visina podrške je do 80% od ukupnih troškova analize, na osnovu dostavljenog zahtjeva, rezultata analize i dokaza o uplati. Maksimalna visina podrške po proizvođaču je 300€. Pravo na nadoknadu troškova za obavljenju analizu plodnosti zemljišta, mogu da ostvare registrovani poljoprivredni proizvođači u godini zasnivanja proizvodnog zasada i koje je upisano u odgovarajuće registre Organa uprave. Minimalna površina zasada je 0,3 ha. Visina podrške je do 80% cijene analize i isplaćuje se na osnovu dostavljenog zahtjeva, rezultata analize sa preporukom za đubrenje i dokaza o uplati. Rok za dostavljanje zahtjeva je 30. novembar.

Korisnici	Pravna lica, koja su registrovana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, nosioci aktivnosti.	
Način plaćanja	Podnosiocima zahtjeva na žiro račun, u skladu sa Javnim pozivom.	
Procedura realizacije	Osnova za obračun i isplatu podrške su računi o realizovanoj investiciji, izvještaji ovlaštenih pravnih lica, izvještaji odgovornih lica.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za šeme kvaliteta, organsku proizvodnju i zemljišnu politiku .	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Učešće u troškovima uvođenja, sertifikacije i resertifikacije sistema upravljanja kvalitetom i bezbjednosti hrane (do 50% ukupne vrijednosti projekta)	20.000,00
	Edukacije za uvođenje sistema kvaliteta i bezbijednosti hrane	10.000,00
	Nadoknada dijela troškova za laboratorijske analize	10.000,00
	UKUPNO:	40.000,00

3. PODRŠKA OPŠTIM USLUGAMA I SERVISIMA U POLJOPRIVREDI		
3.8	PROMOCIJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA I POLJOPRIVREDE, EDUKACIJA I STUDIJSKA PUTOVANJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVOĐAČA	
Razlozi za podršku	Jedna od karakteristika crnogorske poljoprivrede je da tržištu nudi veoma raznovrsnu paletu proizvoda, ali ne i u kontinuitetu. Često potrošači nemaju dovoljno informacija o tim proizvodima, posebno turisti koji dolaze u Crnu Goru, kao i potrošači van Crne Gore. S druge strane, mali proizvođači i prerađivačka industrija nijesu u mogućnosti da samostalno promovišu sopstvene proizvode. U skladu sa tendencijom rasta konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda i potrebom ispunjavanja međunarodnih standarda kvaliteta proizvoda, postoji potreba da crnogorski proizvođači kroz edukaciju, različite vidove posjeta i razmjene iskustava sa kolegama iz inostranstva, steknu nova znanja i unaprijede svoju proizvodnju, koja će doprinijeti daljem razvoja crnogorske poljoprivrede odnosno dati doprinos u primjeni novih tehnologija u proizvodnji. Nedostatak ekonomije obima može se nadomjestiti promovisanjem odgovarajućih tržišnih aktivnosti za specifične proizvode. Stoga je potrebno i dalje pružati podršku i intenzivirati rad na promociji i marketingu crnogorskih proizvoda i usmjeriti aktivnosti na što obimnijem organizovanju studijskih posjeta i edukacija u cilju primjene iskustava međunarodnih proizvođača u svrsi efektivnog iskorištavanja domaćih resursa i uvođenja novih tehnologija u procesu proizvodnje.	
Ciljevi	• jačanje konkurentnosti putem promocije crnogorskih poljoprivrednih proizvoda u zemlji i inostranstvu; • uspostavljanje i jačanje veze između turizma i poljoprivrede; • povećana saradnja između poljoprivrednika iz Crne Gore i inostranstva; • podizanje svijesti potrošača o kvalitetu proizvoda i zdravim stilovima života.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Mjera jačanja konkurentnosti poljoprivrede se sprovodi kroz podršku raznim vidovima promotivnih kampanja: • učešće na regionalnim i međunarodnim sajmovima i izložbama; • organizovanje lokalnih sajmova, izložbi i drugih manifestacija vezanih za poljoprivredu i ruralni razvoj; • studijske posjete poljoprivrednih proizvođača u inostranstvu; • promocija poljoprivrednih proizvoda. Pravo na sredstva podrške za promociju poljoprivrednih proizvoda mogu ostvariti pravna i fizička lica, koja uz zahtjev dostavljaju plan promocije/studijske posjete sa finasijskim planom. Prednost za dobijanje podrške imaju kooperative i udruženja u odnosu na individualne poljoprivredne proizvođače. Podrška se sprovodi u vidu kofinansiranja.	
Korisnici	Podnosiocima zahtjeva na žiro račun.	
Način plaćanja	Po ispostavljenom planu i programu, zahtjevu, izvještaju i fakturi za tekuću godinu, kao i dokazima o ostvarenim troškovima.	
Procedura realizacije	Na bazi prispjelih zahtjeva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik III za direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Promocija poljoprivrednih proizvoda i poljoprivrede	75.000,00
	UKUPNO:	75.000,00

3. PODRŠKA OPŠTIM USLUGAMA I SERVISIMA U POLJOPRIVREDI		
3.9	TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA	
Razlozi za podršku	Sprovođenje agrarne politike, ispunjavanje standarda bezbjednosti hrane i reforma ribarske politike uključujući ispunjavanje već preuzetih brojnih međunarodnih obaveza koje zahtijevaju jačanje institucionalnih administrativnih kapaciteta iziskuje značajnu finansijsku podršku. Brojne su obaveze u oblasti usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, a posebno u efikasnoj i kvalitetnoj primjeni zakonske regulative. Brojni međunarodni projekti nameću dodatne finansijske obaveze Ministarstvu. Proces pregovora sa Evropskom komisijom i sprovođenje reformi zahtijevaju saradnju s najširim krugom zainteresovanih strana: udruženjima poljoprivrednih proizvođača, civilnim sektorom, lokalnim samoupravama. Takođe, za uspjeh reformskih aktivnosti veoma je važna pravovremena i kvalitetna medijska prezentacija. Time se doprinosi podizanju standarda kvaliteta života, posebno u ruralnim područjima. U skladu sa navedenim, angažovanje i uključivanje mladih ljudi, stvaralaca, konsultanata je od presudne važnosti za uspjeh svih poljoprivrednih politika.	
Ciljevi	• jačanje tehničke i institucionalne podrške za razvoj poljoprivrede; • brže i efikasnije sprovođenje reformi u procesu pregovora s Evropskom komisijom; • jačanje kadrovskih potencijala i uslova za njihov rad; • sprovođenje pregovaračkog procesa sa EU; • redovno i kvalitetno informisanje javnosti o mjerama agrarne politike i stepenu napretka u procesu EU integracija; • sprovođenje EU projekata u skladu sa predviđenom dinamikom; • izrada tehničke dokumentacije za prioritetne projekte od interesa za poljoprivredu; • jačanje direktnog prisustva Crne Gore kroz angažovanje jednog eksperta u okviru stalne diplomatske misije Crne Gore u Briselu.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se daje za: • sprovođenje obaveza u EU integracijama: prije svega, vođenje pregovora s Evropskom komisijom, praćenje obaveza koje proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kao i za dodatne troškove usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU i druge aktivnosti koje proizilaze iz pregovaračkog postupka pristupanja EU; • učlanjivanje Crne Gore u međunarodne organizacije; • podrška implementaciji projekata finansiranih od strane IPA fondova u sektoru poljoprivrede i ribarstva; • realizaciju međunarodnih projekata koji se realizuju u sektoru poljoprivrede i ribarstva; • aktivnosti savjetodavnih tijela; • izradu tehničke dokumentacije za prioritetne projekte od interesa za poljoprivredu; • jačanje administrativnih i institucionalnih kapaciteta kroz dodatnu obuku kadrova, stipendije za studente i srednjoškolce u oblasti poljoprivrednih i veterinarskih nauka, angažovanje konsultanata i deficitarnih kadrova; • modernizaciju postojeće i nabavku nove opreme za sprovođenje procesa rada; • odnose sa javnošću u sprovođenju agrarne politike i predstavljanju procesa pristupanja EU.	
Korisnici	Zaposleni u Ministarstvu, eksperti, obrazovne institucije, konsultantske firme, elektronski i štampani mediji.	
Način plaćanja	Na bazi ovjerenog zahtjeva, fakture, ugovora, dostavljenog izvještaja, specifikacije opreme, tehničke dokumentacije, završenog uspješnog tendera ili javnog oglasa.	
Procedura realizacije	Podrška se sprovodi na osnovu rješenja Ministarstva.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za biljnu proizvodnju.	
Finansijski	Komponente	Iznos u €

plan	EU integracije: vođenje pregovora sa EK, sprovođenje SSP, troškove usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, troškovi rada pregovaračkog tima za pregovore sa EU, angažovanje eksperta u okviru stalne diplomatske misije u Briselu	75.000,00
	Usluge prevođenja	15.000,00
	Jačanje tehničkih, administrativnih i institucionalnih kapaciteta, operativni troškovi, štampanje, promocija, konsultantske usluge, projektne aktivnosti u poljoprivredi	30.000,00
	Podrška implementaciji projekata Food4Health	40.000,00
	Odnos sa javnošću: sprovođenje agrarne politike i predstavljanje procesa pristupanja EU na domaćim i međunarodnim skupovima, u elektronskim i štampanim medijima i slično.	30.000,00
	UKUPNO:	190.000,00

4. SOCIJALNI TRANSFERI SEOSKOM STANOVNIŠTVU		
4.1	PROGRAM STARAČKIH NAKNADA	
Razlozi za podršku	U Crnoj Gori u ruralnim sredinama žive domaćinstva čiji članovi su se bavili poljoprivredom kao jednim i glavnim zanimanjem, ali zbog specifičnosti socijalne politike nijesu bili u mogućnosti da ostvare pravo na penziju, drugu vrstu naknade ili socijalnog davanja. Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju utvrdio je da nosiocu porodičnog poljoprivrednog gazdinstva pripada pravo na staračku naknadu. Većina domaćinstava u ruralnoj sredini bave se poljoprivredom uglavnom za svoje potrebe i na taj način održavaju život na selu kojem prijete depopulacija. Pored staračkih naknada, kroz ovu mjeru Ministarstvo može odobriti jednokratnu interventnu novčanu pomoć.	
Ciljevi	- održavanje i podizanje kvaliteta života na selu, stvaranje povoljnijih uslova za život; - pomoć najugroženijim seoskim i staračkim domaćinstvima u vidu jednokratne interventne novčane pomoći.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Staračka naknada obezbjeđuje se za jednog supružnika, Ako živi na selu i bavi se poljoprivredom za svoje potrebe, pri čemu ni jedan od supružnika nema primanja po drugom osnovu. Jednokratnu interventnu novčanu pomoć mogu ostvariti najugroženija seoska domaćinstva, a odluka o visini podrške se donosi na osnovu mišljenja Direkcije u oblasti biljne proizvodnje ili Direkcije u oblasti stočarstva. Navedenu pomoć mogu da ostvare i porodice u stanju socijalne potrebe, koje nijesu u mogućnosti da obezbijede osnovne životne uslove.	
Korisnici	Muškarci koji su navršili 65 godina života, žene koje su navršile 60 godina života, koji nemaju nikakva druga primanja i koji se bave poljoprivredom za svoje potrebe. Najugroženija seoska i staračka domaćinstva kojima Ministarstvo odobri jednokratnu interventnu novčanu pomoć.	
Način plaćanja	Staračka naknada isplaćuje se putem pošte korisniku staračke naknade lično. Jednokratna interventna novčana pomoć vrši se uplatom sredstava na račun korisnika pomoći.	
Procedura realizacije	Pravo na staračku naknadu se ostvaruje u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju i Odlukom o bližim uslovima i postupku za isplatu staračke naknade („Službeni list CG“, br. 52/15, 4/16 i 21/17).	
Nadzor i kontrola	Operativna odgovornost – generalni direktor Direktorata za poljoprivredu; Implementaciona odgovornost – samostalni savjetnik I za staračke naknade i poljoprivredno osiguranje, načelnik Direkcije za stocarstvo i načelnik Direkcije za biljnu proizvodnju.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Sredstva za isplatu staračkih naknada, troškovi distribucije i za druge socijalne transfere u poljoprivredi i jednokratna interventna novčana pomoć za seoska i staračka domaćinstva.	7.452.800,00
	UKUPNO:	7.452.800,00

B) RIBARSTVO

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE		
5.1. Mjera jačanja profesionalne ribolovne flote		
5.1.1	MODERNIZACIJA PROFESIONALNE RIBOLOVNE FLOTE ZA ULOV DEMERZALNIH RESURSA	
Razlozi za podršku	Ribarstvo je od posebnog značaja za ekonomski razvoj priobalnih zemalja kao što je Crna Gora koja ima dragocjene, ali nedovoljno iskorišćene resurse. Sektor morskog ribarstva i marikulture potrebno je osnažiti, modernizovati i unaprijediti ribolovnu flotu sa ciljem iskorišćavanja raspoloživih ribljih resursa i poboljšanja konkurentnosti na EU tržištu. Ribolovni plovni objekti koji izlovljavaju demerzalne resurse su prilično stari, nedostaje im snaga i kapacitet da svoju aktivnost obavljaju u lošim vremenskim uslovima i na većim dubinama gdje, po istraživanju, postoje komercijalne količine kvalitetne demerzalne ribe i škampa. Evidentno je da, iz gore navedenih razloga, naši ribari imaju ograničen broj ribolovnih dana na moru (prosjeck 60 dana u godini), smanjen prihod od izlovljene ribe, kao i pojačanu aktivnost u dijelu teritorijalnog mora gdje su manje dubine. Poboljšanje standarda bezbjednosti plovidbe, uslova rada i očuvanja higijenskih i zdravstvenih standarda na ribolovnim plovnim objektima, predstavlja značajno kapitalno ulaganje, te pri pokušaju da realizuju ove aktivnosti, vlasnici ribolovnih plovnih objekata se suočavaju sa nepovoljnom kreditnom podrškom i nemogućnošću zalaganja svog plovnog objekta za obezbjeđenje kredita kod banaka.	
Ciljevi	- modernizacija profesionalne ribolovne flote za ulov demerzalnih resursa; - poboljšanje standarda bezbjednosti plovidbe, uslova rada i očuvanja higijenskih i zdravstvenih standarda.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška modernizaciji profesionalne ribolovne flote za ulov demerzalnih resursa odnosi se na kofinansiranje profesionalnih ribara (nosilaca dozvole za obavljanje velikog privrednog ribolova) u troškovima rekonstrukcije ribolovnih plovnih objekata, zamjene glavnog motora, opravke i servisa glavnog motora, veza ribolovnog plovnog objekta, nabavke novog pomoćnog motora, povećanja higijenskih i zdravstvenih standarda na plovilu, nabavke ribolovnog alata i opreme, nabavke sigurnosne opreme na ribolovnom plovnom objektu, uređaja za monitoring, kontrolu i nadzor ribolovnih aktivnosti, kao i elektronskih uređaja za povećanje efikasnosti prilikom ulova. Maksimalan iznos budžetskih sredstava je do 50% vrijednosti ispostavljenih računa, maksimalno do 10.000 €. Kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere i o tome obavijestiti profesionalne ribare, nosioce dozvole za obavljanje velikog privrednog ribolova.	
Korisnici	Profesionalni ribari (nosioci dozvole za obavljanje velikog privrednog ribolova), uz upotrebu ribolovnog alata mreže kočice i drugih ribolovnih alata za ulov demerzalnih resursa.	
Način plaćanja	Na osnovu zahtjeva za isplatu, na žiro račun korisnika.	
Procedura realizacije	Uslovi za korišćenje sredstava za modernizaciju profesionalne ribolovne flote za ulov demerzalnih resursa su: da je podnosilac zahtjeva nosilac dozvole za obavljanje velikog privrednog ribolova, da je u toku kalendarske godine uredno vodio elektronski dnevnik ulova, te da je u toku 2022. godine bio u ribolovu minimum 45 ribolovnih dana, kao i da nema nerasknjiženih ulovljenih količina u elektronskoj evidenciji o ulovu. Kada su u pitanju nosioci dozvole koji su prvi put izvadili dozvolu za privredni ribolov u periodu od oktobra 2022 i tokom 2023. godine, isti takođe moraju imati evidentiranih 45 ribolovnih dana u toku 2023. godine.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere - generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – Samostalni savjetnik I za upravljanje resursima i planiranje u ribarstvu.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Modernizacija profesionalne ribolovne flote za ulov demerzalnih resursa odnosi se na kofinansiranje profesionalnih ribara u troškovima rekonstrukcije ribolovnih plovnih objekata, zamjene glavnog motora, opravke i servisa glavnog motora, nabavke novog pomoćnog motora, veza ribolovnog plovnog objekta, povećanja higijenskih i zdravstvenih standarda na plovilu, nabavke ribolovnog alata i opreme, nabavke	140.000,00

	sigurnosne opreme na ribolovnom plovnom objektu, uređaja za monitoring, kontrolu i nadzor ribolovnih aktivnosti, kao i elektronskih uređaja za povećanje efikasnosti prilikom ribolova.	
	UKUPNO:	140.000,00

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE**5.1. Mjera jačanja profesionalne ribolovne flote**

5.1.2	MODERNIZACIJA PROFESIONALNE RIBOLOVNE FLOTE ZA ULOV PELAGIČNIH RESURSA	
Razlozi za podršku	Sektor za izlov plave ribe je veoma slabo razvijen, odnosno karakteriše ga veoma mala ribarska flota. Trenutno, u izlovu plave ribe učestvuje 25 ribolovnih plovniha objekata, od kojih su šest duži od 12 m. Iako na osnovu naučnih procjena postoji mogućnost za izlov do 2500 t plave ribe, ribari se teško odlučuju za povećanje broja ribolovnih plovniha objekata, kao i prenamjenu ili modernizaciju postojećih, kako bi se mogli iskoristiti raspoloživi resursi plave ribe u Crnoj Gori. Imajući u vidu da je flota koja se bavi izlovom pelagičnih vrsta mala i nedovoljno razvijena, neophodno je osavremeniti i unaprijediti postojeću ribolovnu flotu.	
Ciljevi	- modernizacija profesionalne ribolovne flote za ulov pelagičnih vrsta; - povećanje efikasnosti prilikom ulova.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška modernizaciji profesionalne ribolovne flote za ulov pelagičnih resursa odnosi se na kofinansiranje profesionalnih ribara (nosilaca dozvole za obavljanje velikog privrednog ribolova) u troškovima rekonstrukcije ribolovnih plovniha objekata, zamjene glavnog motora, opravke i servisa glavnog motora, veza ribolovnog plovniha objekta, nabavke novog pomoćnog motora, povećanja higijenskih i zdravstvenih standarda na plovilu, nabavke ribolovnog alata i opreme, nabavke sigurnosne opreme na ribolovnom plovnom objektu, uređaja za monitoring, kontrolu i nadzor ribolovnih aktivnosti, kao i elektronskih uređaja za povećanje efikasnosti prilikom ulova. Maksimalan iznos budžetskih sredstava je do 50% vrijednosti ispostavljenih računa, maksimalno do 10.000 €. Kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere i o tome obavijestiti profesionalne ribare nosioce dozvole za obavljanje velikog privrednog ribolova.	
Korisnici	Profesionalni ribari (nosioci dozvole za obavljanje velikog privrednog ribolova)	
Način plaćanja	Na osnovu zahtjeva za isplatu, na žiro račun korisnika.	
Procedura realizacije	Uslovi za korišćenje sredstava za modernizaciju ribarske flote za ulov pelagičnih resursa su: da je podnosilac zahtjeva nosilac dozvole za obavljanje velikog privrednog ribolova, da je u toku kalendarske godine uredno vodio elektronski dnevnik ulova, te da je u toku 2022. godine bio u ribolovu minimum 45 ribolovnih dana, kao i da nema nerasknjiženih ulovljenih količina u elektronskoj evidenciji o ulovu. Kada su u pitanju nosioci dozvole koji su prvi put izvadili dozvolu za privredni ribolov u periodu od oktobra 2022 i tokom 2023. godine, isti takođe moraju imati evidentiranih 45 ribolovnih dana u toku 2023. godine.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere - generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – Samostalni savjetnik I za upravljanje resursima i planiranje u ribarstvu.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Modernizacija profesionalne ribolovne flote za ulov pelagičnih resursa odnosi se na kofinansiranje profesionalnih ribara u troškovima rekonstrukcije ribolovnih plovniha objekata, zamjene glavnog motora, opravke i servisa glavnog motora, veza ribolovnog plovniha objekta, nabavke novog pomoćnog motora, povećanja higijenskih i zdravstvenih standarda na plovilu, nabavke ribolovnog alata i opreme, nabavke sigurnosne opreme na ribolovnom plovnom objektu, uređaja za monitoring, kontrolu i nadzor ribolovnih aktivnosti, kao i elektronskih uređaja za povećanje efikasnosti prilikom ribolova.	50.000,00
	UKUPNO:	50.000,00

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE**5.1. Mjera jačanja profesionalne ribolovne flote**

5.1.3	MODERNIZACIJA PROFESIONALNE RIBOLOVNE FLOTE U MALOM PRIVREDNOM RIBOLOVU	
Razlozi za podršku	Sektor malog privrednog ribolova, odnosno ulov u priobalnom dijelu ribolovnog mora Crne Gore plovilima do 10 m dužine čini preko 70% crnogorske ribolovne flote. Ribolovni plovni objekti do 10 m dužine su stari, nedostaje im snaga i kapacitet da svoju aktivnost obavljaju u lošim vremenskim uslovima, na većim dubinama i ostvare veći broj ribolovnih dana na moru. Prosjek ribolovnih dana koji ostvaruje crnogorska ribolovna flota u malom privrednom ribolovu kreće se između 50 i 90 dana u godini. Imajući u vidu da se mali privredni ribolov obavlja na tradicionalan način koji omogućava da se na tržište, odnosno u promet stavlja najkvalitetnija riba, neophodno je povećati efikasnost ulova i pomoći u osavremenjivanju tehnike na ribolovnim plovnim objektima koja učestvuju u ovom tipu ribolova. Posebnu pažnju treba posvetiti tradicionalnim obalnim mrežama potegačama, s obzirom na specifične tradicionalne vrijednosti i značaj koji ova djelatnost ima posebno u području Bokotorskog zaliva. Crna Gora smatra da je ovaj ribolov izrazitog socio-ekonomskog značaja, te da ima značajnu ulogu u očuvanju tradicije i populacije u obalnim područjima, dok sa druge strane može značajno poboljšati turističku ponudu, kako u pogledu ponude proizvoda, tako i u smislu kulturne ponude.	
Ciljevi	• poboljšanje efikasnosti ulova i tehnike u malom privrednom ribolovu; • modernizacija postojećih plovila u malom privrednom ribolovu.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška u modernizaciji i osavremenjivanju postojećih ribolovnih plovnih objekata dužine od 3 do 10 m dužine u malom privrednom ribolovu odnosi se na kofinansiranje u troškovima zamjene motora, opravke i servisa glavnog motora, veza ribolovnog plovnog objekta, nabavke novog pomoćnog motora, nabavke novog plovila, rekonstrukcije i adaptacije plovila, zamjene ribolovne opreme za povećanje efikasnosti prilikom ulova, odnosno prelaska na selektivnije alate, nabavke sigurnosne opreme na ribolovnom plovnom objektu. Maksimalan iznos budžetskih sredstava je do 50% vrijednosti ispostavljenih računa, maksimalno do 6.500€. Kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere i o tome obavijestiti profesionalne ribare nosioce dozvole za obavljanje malog privrednog ribolova.	
Korisnici	Profesionalni ribari (nosioci dozvole za obavljanje malog privrednog ribolova)	
Način plaćanja	Na osnovu zahtjeva za isplatu, na žiro račun korisnika.	
Procedura realizacije	Uslovi za korišćenje sredstava za modernizaciju i osavremenjivanje profesionalne ribolovne flote u malom privrednom ribolovu za plovila do 10m dužine su: da je podnosilac zahtjeva nosilac dozvole za obavljanje malog privrednog ribolova, da je u toku kalendarske godine uredno vodio elektronski dnevnik ulova, te da je u toku 2022. godine bio u ribolovu minimum 50 ribolovnih dana, kao i da nema nerasknjiženih ulovljenih količina u elektronskoj evidenciji o ulovu. Kada su u pitanju nosioci dozvole koji su prvi put izvadili dozvolu za privredni ribolov u periodu od oktobra 2022 i tokom 2023. godine, isti takođe moraju imati evidentiranih 50 ribolovnih dana u toku 2023. godine.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – Samostalni savjetnik I za upravljanje resursima i planiranje u ribarstvu.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Modernizacija i osavremenjivanje postojećih ribolovnih plovnih objekata dužine do 10m u malom privrednom ribolovu odnosi se na kofinansiranje u troškovima zamjene motora, opravke i servisa glavnog motora, nabavke novog pomoćnog motora, nabavke novog plovila, rekonstrukcije i adaptacije plovila, nabavke sigurnosne opreme na ribolovnom plovnom objektu, zamjene ribolovne opreme za povećanje efikasnosti prilikom ulova, odnosno prelaska na selektivnije alate.	160.000,00
	UKUPNO:	160.000,00

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE		
5.2. Mjera unapređivanja sektora marikulture		
5.2.1	POBOLJŠANJE KONKURENTNOSTI I EFIKASNOSTI SEKTORA MARIKULTURE	
Razlozi za podršku	Marikultura je u posljednje vrijeme svuda u svijetu brzorastući sektor koji predstavlja mehanizam koji može da obezbijedi zdravu hranu iz mora i smanji negativni uticaj ribolova na postojeće riblje resurse i samim tim pomogne očuvanju istih. Crnogorski sektor marikulture, zbog djelimično neefikasnog načina uzgoja u kombinaciji sa sporim prirastom, teško da bi mogao ostati konkurentan bez velikog smanjenja proizvodnih troškova i osavremenjivanja proizvodnje. Stoga je potrebno nastaviti izgradnju efikasnog i konkurentnog sektora kroz podršku uzgajivačima školjaka i ribe kako bi se poboljšali uslovi uzgoja i plasmana ovih proizvoda na tržište. U Crnoj Gori postoje odlični uslovi za uzgoj školjki i planirano je dalje povećanje obima uzgoja. Na taj način stvoriće se uslovi za pokrivanje domaće potražnje, kao i mogućnost izvoza. Zbog izuzetno velikih šteta koje su na uzgajalištima prethodnih godina uzrokovala orade (<i>Sparus aurata</i>), Institut za biologiju mora je sprovodio eksperimentalni projekat čiji je osnovni cilj bio pronalaženje novih tehničkih rješenja radi adekvatne i trajne zaštite postojećih uzgajališta mušulja i kamenica od predatora. S tim u vezi, potrebno je obezbijediti podršku uzgajivačima školjki radi uvođenja neophodnog sistema zaštite – nabavke mreža, u skladu sa preporukom Instituta.	
Ciljevi	• poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture; • uvođenje novih tehnologija u pogledu zaštite uzgajališta od predatora.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška poboljšanju konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture odnosi se na: kofinansiranje troškova uzgajivača ribe i školjaka za rekonstrukciju uzgajališta; izgradnju ili rekonstrukciju objekata za skladištenje hrane i skladištenje opreme; nabavku opreme za automatizaciju procesa uzgoja, nabavku opreme za poboljšanje higijene u pogledu bezbjednosti hrane i plasiranja proizvoda uzgoja na tržište, rekonstrukciju ili nabavku splava za operativni rad uzgajališta; nabavku zaštitnih mreža radi zaštite uzgajališta od predatora. Maksimalno učešće budžetskih sredstava iznosi do 50% vrijednosti odobrene investicije, maksimalno do 8.000€. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti privredna društva i preduzetnike koji imaju dozvolu za marikulturu odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.	
Korisnici	Privredna društva i preduzetnici koji imaju dozvolu za marikulturu.	
Način plaćanja	Po dostavljenom zahtjevu za isplatu, na žiro račun korisnika.	
Procedura realizacije	Uslov za korišćenje sredstava za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture je da privredna društva i preduzetnici imaju dozvolu za marikulturu, da je uzgajivač dostavio kopiju dnevnika uzgoja za 2022. godinu Ministarstvu, kao i da proizvodi količinu veću od 5 t ribe ili školjaka.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za upravljanje resursima i ribolovnom flotom.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška poboljšanju konkurentnosti i efikasnosti sektora marikulture odnosi se na kofinansiranje u troškovima: rekonstrukcije uzgajališta; izgradnje/rekonstrukcije objekata za skladištenje hrane ili skladištenje opreme; nabavke opreme za automatizaciju procesa uzgoja; nabavke opreme za poboljšanje higijene u pogledu bezbjednosti hrane i plasiranje proizvoda uzgoja na tržište; rekonstrukcije ili nabavke splava za operativni rad uzgajališta; nabavke zaštitnih mreža radi zaštite uzgajališta od predatora.	35.000,00
UKUPNO:		35.000,00

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE	
5.2. Mjera unapređivanja sektora marikulture	
5.2.2	DIREKTNA PLAĆANJA U MARIKULTURI – UZGOJ ŠKOLJAKA
Razlozi za podršku	Uzgajališta školjaka (mušulja i kamenica) su raspoređena na području Bokokotorskog zaliva. Pored izvanredne prirodne pogodnosti za uzgoj školjaka koje ima Zaliv, proizvodnja školjaka se i dalje može okarakterisati kao djelimično neefikasna. U cilju podizanja konkurentnosti i efikasnosti ovoga sektora Ministarstvo je uzgajivačima posljednjih godina kroz svoje aktivnosti i mjere omogućavalo podršku za finansiranje unapređenja infrastrukture uzgajališta i pratećih objekata, kao i opreme za poboljšanje procesa uzgoja i stavljanja proizvoda marikulture na tržište. Uprkos gore navedenim mjerama, ukupna proizvodnja školjaka u Crnoj Gori se procjenjuje na oko 186 t mušulja i oko 32 t kamenica godišnje i ne pokazuje neki značajni trend povećanja proizvodnje posljednjih godina. Problem se uglavnom ogleda u nedovoljnom korišćenju raspoloživih proizvodnih kapaciteta. Kako bi se postigli ciljevi zacrtani Strategijom ribarstva, koji podrazumijevaju povećanje proizvodnje u marikulturi, potrebno je kroz direktnu podršku uzgajivačima stimulirati maksimalno korišćenje proizvodnih kapaciteta.
Ciljevi	• podizanje konkurentnosti uzgoja školjaka i stvaranje tržišno konkurentnih uzgajivača; • privođenje namjeni svih raspoloživih proizvodnih kapaciteta; • unapređivanje poslovanja; • povećanje ukupne proizvodnje u marikulturi.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Pravo na podršku za direktna plaćanja u marikulturi imaju privredna društva i preduzetnici koji imaju dozvolu za marikulturu. Podrška se ostvaruje isključivo za proizvodnju školjaka (mušulja i kamenica). Podršku ostvaruju isključivo za proizvodnju školjaka ostvarenu na sopstvenom uzgajalištu. Visina podrške se ostvaruje na osnovu površine uzgajališta navedene u dozvoli za marikulturu i na osnovu ostvarene prosječne proizvodnje za posljednje dvije godine na sledeći način: • 0,3 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta, ako je prosjek proizvedenih školjaka iznosio preko 2 kg/m²; • 0,2 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta, ako je prosjek proizvedenih školjaka iznosio između 1-2 kg/m²; • 0,1 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta, ako je prosjek proizvedenih školjaka iznosio ispod 1 kg/m². Zahjev za podršku se dostavlja Ministarstvu na obrascu, koji se može preuzeti na sajtu ili u kancelariji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Uz zahtjev se dostavljaju: • bilanci stanja za posljednje dvije godine (2021. i 2022. godine); • normativi u proizvodnji, specifikacija internih prenosa za period 1. januar – 31. decembar za prethodne dvije godine, kao i finansijska kartica zaliha i lager lista na dan podnošenja zahtjeva kako bi se utvrdila tačnost proizvedenih količina školjaka na uzgajalištu; • specifikacija svih ulaza od inostranih i domaćih dobavljača za period 1. januar – 31. decembar za prethodne dvije godine, kao i finansijska kartica zaliha robe na dan podnošenja zahtjeva kako bi se utvrdila tačnost podataka o eventualno uvezenim količinama školjaka; • zaključni list za prethodne dvije godine. Traženi podaci moraju da budu pripremljeni i ovjereni od strane knjigovodstvene agencije. U slučaju da nosilac dozvole za marikulturu podliježe paušalnom oporezivanju uz zahtjev se dostavljaju: • rješenja o paušalnom oporezivanju prihoda od samostalne djelatnosti za 2021. i 2022. godinu; • knjiga prometa za 2021. i 2022. godinu; • bankovna kartica prometa preduzetnika za 2021. i 2022. godinu; • normativi u proizvodnji, specifikacija internih prenosa za period 1. januar – 31. decembar za prethodne dvije godine, kao i finansijska kartica zaliha i lager lista na dan podnošenja zahtjeva kako bi se utvrdila tačnost proizvedenih količina školjaka na uzgajalištu;

	specifikacija svih ulaza od inostranih i domaćih dobavljača za period 1. januar – 31. decembar za prethodne dvije godine, kao i finansijska kartica zaliha robe na dan podnošenja zahtjeva kako bi se utvrdila tačnost podataka o eventualno uvezenim količinama školjaka. Rok za dostavljanje zahtjeva je 30. septembar 2023. godine. Ministarstvo zadržava pravo provjere dostavljenih dokumenata, odnosno proizvedenih i uvezenih količina i njihovu provjeru sa ostalim nadležnim institucijama. Ako ukupna visina zahtjeva za plaćanja direktne podrške prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, proporcionalno se smanjuju jedinična plaćanja po m².	
Korisnici	Privredna društva i preduzetnici koji imaju dozvolu za marikulturu.	
Način plaćanja	Po dostavljenom zahtjevu za isplatu, na žiro račun korisnika.	
Procedura realizacije	Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva i ostale propisane dokumentacije.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere - generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost - načelnik Direkcije za upravljanje resursima i ribolovnom flotom.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška povećanju proizvodnje u marikulturi-uzgoj školjki	60.000,00
	UKUPNO:	60.000,00

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE		
5.3. Mjera održivog upravljanja i očuvanja resursa ribe i drugih morskih organizama		
5.3.1	ODRŽIVO UPRAVLJANJE I OČUVANJE RESURSA RIBE I DRUGIH MORSKIH ORGANIZAMA	
Razlozi za podršku	U okviru zajedničke ribarske politike EU, države članice moraju prikupljati biološke, ekološke, tehničke i socio-ekonomske podatke potrebne za upravljanje ribarstvom na održivim osnovama (DCF), upravljati prikupljenim podacima i iste učiniti dostupnim krajnjim korisnicima. Takođe, Generalna komisija za ribarstvo u Mediteranu i Crnom moru (GFCM), kao regionalna organizacija za upravljanje ribarstvom na ovom području, a čija je Crna Gora punopravna članica od 2004. godine, od svojih članica zahtijeva prikupljanje i podnošenje referentnih podataka o ulovu, floti, ribolovnom naporu, socio-ekonomskom stanju sektora, kao i biološkim podacima riba i drugih morskih organizama (DCRF). Naime, iskorišćavanje ribljih resursa treba da se vrši u skladu sa održivim ekonomskim, ekološkim i socijalnim razvojem, što se ostvaruje, između ostalog, pravilnim i racionalnim obavljanjem ribolova i primjenom principa predostrožnosti u sprovođenju mjera zaštite i očuvanja živih resursa mora uz održavanje biološkog diverziteta. Istraživanja u ribarstvu su neophodna radi boljeg razumijevanja potreba sektora ribarstva, postizanja ciljeva odgovornog upravljanja, kao i identifikovanja novih mogućnosti za upravljanje morskim ribarstvom na održiv način. S tim u vezi, Institut za biologiju mora iz Kotora, kao naučna ustanova nadležna za poslove morskog ribarstva, ima ključnu ulogu u istraživanju i procjeni resursa, praćenju stanja i procjeni održivog korišćenja ribe i drugih morskih organizama, monitoringu populacione dinamike riba, monitoringu potencijalnih lokacija za marikulturu i sprovođenju istraživanja. Crna Gora mora sprovoditi naučna istraživanja u kontinuitetu i prikupljati sve relevantne podatke o stanju sektora morskog ribarstva, kao i obezbijediti uspostavljanje i implementaciju efikasnijih i selektivnijih tehnika ribolova i mehanizama za smanjenje nelegalnih ribolovnih aktivnosti, odnosno primijeniti sve mehanizme za održivo iskorišćavanje resursa koji su propisani Zajedničkom ribarskom politikom EU.	
Ciljevi	• procjena raspoloživih resursa ribe i drugih morskih organizama; • praćenje stanja i procjena održivog korišćenja ribe i drugih morskih organizama; • prikupljanje i obrada podataka o ulovu, floti i ribolovnom naporu, kao i bioloških, ekoloških i socio-ekonomskih podataka u morskome ribarstvu; • monitoring populacione dinamike riba, istraživanje potencijalnih lokacija za marikulturu na otvorenom moru.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje Institutu za biologiju mora za sprovođenje godišnjeg programa prikupljanja podataka u morskome ribarstvu (DCF-DCRF), vršenje istraživanja potencijalnih lokacija za marikulturu na otvorenom moru i procjenu resursa školjaka u Bokokotorskom zalivu.	
Korisnici	Institut za biologiju mora iz Kotora.	
Način plaćanja	Institut za biologiju mora, na osnovu zahtjeva za isplatu i priložene kopije dokaznog materijala o visini ostvarenih troškova.	
Procedura realizacije	Podrška Institutu za biologiju mora u dijelu sprovođenja godišnjeg plana prikupljanja podataka (DCF-DCRF) isplaćuje se kvartalno, na osnovu podnešenog zahtjeva i ispostavljenih dokaza o ostvarenim troškovima. Isplata u dijelu ostvarenih troškova za istraživanje potencijalnih lokacija za marikulturu na otvorenom moru, sprovođenje istraživanja radi procjene resursa školjaka isplaćuje se polugodišnje, na osnovu podnešenog zahtjeva, izvještaja i ispostavljenih dokaza o ostvarenim troškovima.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere - generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za upravljanje resursima i ribolovnom flotom i samostalni savjetnik I za prikupljanje, unos i obradu podataka u ribarstvu (DCF-DCRF).	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	A. Sprovođenje godišnjeg plana prikupljanja podataka (DCF-DCRF)	57.900,00
	• Angažovanje posmatrača za uzorkovanje (četiri posmatrača, dvanaest mjeseci)	48.400,00
	• Otkup ciljanih vrsta ribe i drugih morskih organizama za potrebe laboratorijskih istraživanja (oslić, barbun, kozica, srdela, inćun,	1.500,00

	bukva, hobotnica i jegulja)	
	• Troškovi goriva za terenski rad	1.000,00
	• Naučna obrada podataka (priprema, obrada i unos naučnih podataka u bazu bioloških i istraživačkih podataka)	4.000,00
	• Priprema naučnih izvještaja o prikupljenim podacima i prezentacija rezultata u skladu sa zahtjevima DCF-DCRF	3.000,00
	B. Istraživanje potencijalnih lokacija za marikulturu na otvorenom moru	35.000,00
	• Program uzimanja uzoraka vode (12 terenskih dana)	3.000,00
	• Laboratorijski materijal i neophodne hemikalije	5.000,00
	• Obrada podataka – kvalitet vode (kiseonik, hlorofil a, nutrijenti, fizičko-hemijski parametri, fitoplankton, mikrobiologija)	5.000,00
	• Hidrodinamika vodenih masa (morske struje sa batimetrijom)	4.000,00
	• Obrada podataka – karakteristike morskog dna (struktura sedimenta-granulometrije, teški metali)	2.000,00
	• Analiza diverziteta (mikrobentos, demerzalni i pelagični resursi)	3.000,00
	• Analiza ranih razvojnih stadijuma riba (larvalnih stadijuma, zona mriješćenja i ishrane)	5.000,00
	• Analiza čvrstog otpada sa kategorizacijom	2.000,00
	• Organografski uslovi (talasi, minimalne i maksimalne amplitude, izloženost vjetrovima, hidrodinamika)	3.000,00
	• Priprema bazne studije uključujući dodatne interne i eksterne revizije	3.000,00
	C. Procjena resursa školjaka u Bokokotorskom zalivu	5.500,00
	• Program uzimanja uzoraka (terenski rad na brodu, ronjenje na 6 lokacija dvije sezone)	1.800,00
	• Laboratorijski materijal	800,00
	• Troškovi goriva za terenski rad (4 terenska izlaska brodom)	500,00
	• Toškovi dnevnica za ronioce	900,00
	• Priprema izvještaja – šestomjesečni izvještaji, uključujući dodatne interne i eksterne revizije	1.500,00
	D. Podrška za održavanje i unapređenje rada akvarijuma Boka	15.100,00
	• Laboratorijski rad i hemikalije za kontrolu i održavanje dobrog stanja morske sredine u akvarijumima	15.100,00
	F. Troškovi agentiranja stranih naučnoistraživačkih plovila	2.500,00
	• UKUPNO:	116.000,00

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE		
5.3. Mjera održivog upravljanja i očuvanja resursa ribe i drugih morskih organizama		
5.3.2.	UPRAVLJANJE SISTEMOM MONITORINGA I KONTROLE U RIBARSTVU (RMC)	
Razlozi za podršku	U okviru Direktorata za ribarstvo, uspostavljen je sistem monitoringa i kontrole ribolovnih aktivnosti - Ribarski monitoring centar (u daljem tekstu: RMC). RMC je skup aktivnosti, opreme, alata i sistema koji omogućava svim zainteresovanim stranama dostupnost informacija od značaja za održivo upravljanje raspoloživim resursima, borbi protiv nelegalnog, neprijavljenog i neregulisanog ribolova, kao i prikupljanju, obradi i distribuciji statističkih podataka u ribarstvu. Zajedničkom ribarskom politikom EU posvećena je posebna pažnja i potreba svih zemalja članica, kao i zemalja koje pretenduju da budu članice EU, za prikupljanjem i obradom podataka o ribolovnim aktivnostima. Najznačajniji podaci koje je neophodno kontinuirano prikupljati odnose se na: izlovljene količine, kapacitet ribolovnih plovni objekata, kretanja ribolovnih plovni objekata, ribolovni napor nad raspoloživim resursima, prodajna statistika, biološki, ekološki, tehnički i socio-ekonomski podaci, kao i podaci o izvršenim inspekcijskim kontrolama i sprovedenim sankcijama. Činjenica da je RMC veoma složen i kompleksan sistem, Crna Gora mora obezbijediti dovoljno ljudskih i finansijskih sredstava za njegovo nesmetano funkcionisanje, kako bi se omogućila puna primjena propisa iz oblasti ribarstva i uspostavili mehanizmi kontrole, prikupljanja i obrade podataka propisani Zajedničkom ribarskom politikom EU. S toga će Direktorat za ribarstvo ovom mjerom obezbijediti neophodna finansijska sredstva za nesmetano funkcionisanje RMC-a u 2023. godini i učiniti korak više u uspostavljanju ključnih mehanizama iz Zajedničke ribarske politike EU.	
Ciljevi	• funkcionalnost satelitskog sistema monitoringa ribolovnih plovni objekata (SSMP); • automatsko lociranje ribolovnih plovni objekata (ALC); • unapređenje elektronske evidencije o ribolovnim aktivnostima; • unapređenje elektronske evidencije o kupoprodaji, stavljanju na tržište, transportu i sljedljivosti ribe i proizvoda od ribe; • analitička i statistička obrada podataka u ribarstvu; • unapređenje kontrole i suzbijanje svih vidova nelegalnih ribolovnih aktivnosti u slatkovodnom i morskom ribarstvu; • dugoročno održavanje i upravljanje RMC-om.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje satelitskim i mobilnim operaterima, privrednim društvima, preduzetnicima i drugim pravnim i fizičkim licima koje Direktorat za ribarstvo angažuje u skladu sa Zakonom, a radi postizanja navedenih ciljeva.	
Korisnici	Operateri za satelitske i mobilne komunikacione sisteme, privredna društva, preduzetnici i druga pravna i fizička lica angažovana u skladu sa Zakonom.	
Način plaćanja	Operateri za pružanje satelitskih i mobilnih komunikacionih servisa, na osnovu zaključenog ugovora i ispostavljenog računa. Privredna društva preduzetnici i druga pravna i fizička lica na osnovu zaključenog ugovora.	
Procedura realizacije	Ministarstvo, odnosno Direktorat za ribarstvo zaključuje ugovor o pružanju usluga u skladu sa Zakonom, i vrši isplatu na način i pod uslovima definisanim zaključenim ugovorima.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere - generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost - savjetnik I za informacione tehnologije u ribarstvu i monitoring.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	A. Prenos podataka putem satelitskih i mobilnih komunikacionih servisa za potrebe Satelitskog sistema monitoringa ribolovnih plovni objekata (SSMP)	20.000,00
	B. Izvođenje pripremnih radova i priključenje na vodovodnu i elektrodistributivnu mrežu elektronskih uređaja na mjestima prvog iskrcaja	20.000,00
	C. Dugoročno održavanje uspostavljenih informacionih i drugih elektronskih sistema koji funkcionišu unutar RMC-a (održavanje RIS-a i drugih tehničkih i hardverskih komponenti RMC-a)	5.000,00
	D. Kontinuirana kontrola ribolovnih aktivnosti na moru, uz upotrebu plovnog objekta i savremenih tehnologija (održavanje i redovno servisiranje inspekcijskog plovila, vez, gorivo i angažovanje upravitelja čamca)	40.000,00

	UKUPNO:	90.000,00
--	----------------	------------------

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE		
5.3. Mjera održivog upravljanja i očuvanja resursa ribe i drugih morskih organizama		
5.3.3	MIDAS 2 – KOMPONENTA 3 MODERNIZACIJA SEKTORA RIBARSTVA	
Razlozi za podršku	Komponenta 3 koncipirana je u cilju pružanja podrške za ispunjavanje dva mjerila u okviru Poglavlja 13 (Ribarstvo): usvajanje zakonodavstva koje pruža značajan stepen usklađenosti sa pravnom tekovinom EU u oblasti ribarstva i obezbjeđuje da će Crna Gora moći u potpunosti da primijeni Zajedničku politiku ribarstva nakon pristupanja, i jačanje administrativnih, inspeksijskih i kontrolnih kapaciteta koje zahtijeva Zajednička politika ribarstva, što osigurava da će zahtevi EU biti u potpunosti ispunjeni danom pristupanja. Ovom komponentom biće finansirane investicije u javnom sektoru čiji je cilj postizanje dva cilja: unaprjeđenje proizvodnih kapaciteta sektora ulaganjem u osnovnu infrastrukturu i opremu koja će ribarima obezbijediti bezbjedan i sanitarni sistem ukrcaja i pristup luci, i jačanje institucionalnih kapaciteta za primjenu Zajedničke ribarske politike (ZRP) nakon pristupanja EU, kao i značajno jačanje administrativnih, inspeksijskih i kontrolnih kapaciteta. Investicije za podršku unapređenja kapaciteta ribara (brodovi i ostala oprema) podržava se kroz grantove za ribarstvo. za jačanje kapaciteta, korisnika i relevantnih institucija za sprovođenje Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.	
Ciljevi	• unapređivanje konkurentnosti sektora ribarstva; • unapređivanje kopnene infrastrukture za vez ribarskih plovila i iskrcaj ribe; • prikupljanje i obrada podataka o ulovu, floti i ribolovnom naporu u morskom ribarstvu; • uspostavljanje sistema sljedljivosti u sektoru ribarstva; • uspostavljanje sistema elektronske evidencije u morskom ribarstvu; • unapređivanje inspekcije i nadzora ribolovnih aktivnosti; • jačanje konkurentnosti ribarskog sektora kroz uvođenje novih znanja i novih tehnologija; • uspostavljanje i jačanje veze između ribarstva, poljoprivrede i turizma; • poboljšanje saradnje između profesionalnih ribara iz Crne Gore i ribara iz drugih primorskih zemalja; • poboljšanje promocije i marketinga proizvoda ribarstva.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Aktivnosti kroz koje se pruža podrška korisnicima u okviru Komponente 2 MIDAS 2 projekta definisani su Ugovorom o zajmu, Operativnim priručnikom MIDAS 2 projekta i procedurama Svjetske Banke. Kriterijumi za grant podršku biće definisani kroz javni poziv/operativni priručnik ili ostale procedure definisane MIDAS 2 projektom.	
Korisnici	Korisnici su pravna i fizička lica i ostali subjekti u skladu sa procedurama/javnim pozivima/operativnim priručnicima definisanim Projektom.	
Način plaćanja	Plaćanja će se vršiti u skladu sa procedurama Svjetske banke.	
Procedura realizacije	Realizacija će se vršiti u skladu sa Operativnim priručnikom MIDAS 2 projekta i procedurama Svjetske banke. Za grant podršku u skladu sa Javnim pozivom, Operativnim priručnikom MIDAS 2 projekta i procedurama Svjetske banke.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator projekta MIDAS 2 – ministar; Operativna odgovornost – generalni direktor Direktorata za ribarstvo.	
Finansijski plan	Komponenta:	Iznos u €
	A. Podrška unapređenju konkurentnosti privrednog ribolova kroz grantove	2.500.000,00
	B. Unapređivanje kopnene infrastrukture za vez ribarskih plovila i iskrcaj ulova	1.500.000,00
	Ukupno:	4.000.000,00

5. PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE	
5.4. Podrška opštim uslugama i servisima u morskom ribarstvu	
5.4.1.	TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA ZA SPROVOĐENJE POLITIKE RIBARSTVA I IMPLEMENTACIJU PROGRAMA MJERA ZA 2023. GODINU
Razlozi za podršku	Reforma ribarske politike, uključujući ispunjavanje već preuzetih brojnih međunarodnih obaveza koje zahtijevaju jačanje institucionalnih i administrativnih kapaciteta, iziskuje značajnu finansijsku podršku. Brojne su obaveze u oblasti usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, a posebno u efikasnoj i kvalitetnoj primjeni zakonske regulative. Sektor morskog ribarstva, imajući u vidu da se radi o upravljanju zajedničkim djeljivim resursima riba i drugih morskih organizama, kao i upravljanje ribolovnim aktivnostima unutar teritorijalnog mora Crne Gore i međunarodnim vodama, ima veoma aktivno učešće na međunarodnim skupovima, seminarima i sličnim organizacijama, te je neophodno obezbijediti kontinuirano prisustvo svim relevantnim sastancima kako bi se ovaj sektor izborio za jednaka prava na Mediteranu i Jadranskom moru. S tim u vezi, ovaj sektor iz godine u godinu ima sve više međunarodnih i regionalnih projekata, za čiju reallizaciju je neophodno obezbijediti značajna finansijska sredstva. Pregovarački proces u poglavlju 13. Ribarstvo i sprovođenje reformi iz Zajedničke ribarske politike EU, zahtijevaju saradnju s najširim krugom zainteresovanih strana: udruženjima ribara, civilnim sektorom, lokalnim samoupravama i nevladinim sektorom. Takođe, za uspjeh reformskih aktivnosti veoma je važna pravovremena i kvalitetna medijska prezentacija. U skladu sa navedenim, angažovanje i uključivanje mladih ljudi, stvaralaca, konsultanata, privrednih i sportskih ribara u proces donošenja odluka od značaja za ribarstvo, kao i usavršavanje službenika je od presudne važnosti za unapređenje sektora ribarstva u cjelini.
Ciljevi	• jačanje institucionalne podrške za razvoj održivog ribarstva; • brže i efikasnije sprovođenje reformi u procesu pregovora s Evropskom unijom; • uvođenje i primjena evropskih standarda, jačanje međunarodne saradnje i afirmacija Crne Gore i njenih potencijala; • jačanje kadrovskih potencijala i uslova za njihov rad; • brža primjena novih i savremenih tehnologija i inovacija u ribarstvu; • podizanje svijesti o značaju ribarstva i njegovog razvoja; • redovno i objektivno informisanje javnosti o mjerama ribarske politike i stepenu napretka u procesu EU integracija; • izrada tehničke dokumentacije za prioritetne investicione i kapitalne projekte od interesa za sektor ribarstva.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se obezbjeđuje za: • sprovođenje mjera iz Zajedničke ribarske politike EU i Zakona o morskom i slatkovodnom ribarstvu; • realizaciju i praćenje IPA, međunarodnih i regionalnih projekata i strategija u sektoru ribarstva; • učešće na međunarodnim, regionalnim i lokalnim sastancima, radnim grupama i drugim oblicima diskusije; • pripremu i izradu tehničke dokumentacije za prioritetne investicione i kapitalne projekte od interesa za ribarstvo; • jačanje administrativnih i institucionalnih kapaciteta kroz dodatnu obuku i usavršavanje kadrova, angažovanje mladih i deficitarnih kadrova, konsultanata i modernizaciju postojeće i nabavku nove tehničke opreme koju koristi Direktorat za ribarstvo i inspektori za ribarstvo; • promocija aktivnosti i mjera ribarske politike kroz saradnju sa medijskim kućama koje se bave informisanjem javnosti u Crnoj Gori.
Korisnici	Privredna društva, preduzetnici i druga pravna i fizička lica, zaposleni u Direktoratu za ribarstvo, konsultanti, elektronski mediji i dr.
Način plaćanja	Na žiro račun korisnika.
Procedura realizacije	Na osnovu ugovora o pružanju usluga, zahtjeva za isplatu uz izvještaj o realizovanim aktivnostima ili rješenja o obrazovanju komisija.

Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ribarstvo Operativna odgovornost: Samostalni savjetnik I za upravljanje resursima i planiranje u ribarstvu	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Tehnička i administrativna podrška za sprovođenje politike ribarstva i implementaciju programa mjera za 2023. godinu i realizaciju međunarodnih, regionalnih i IPA projekata u ribarstvu	30.000,00
	UKUPNO:	30.000,00

5: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA MORSKOG RIBARSTVA I MARIKULTURE	
5.5. Mjera podrške organizovanom djelovanju u sektoru ribarstva	
5.5.1.	<i>PODRŠKA AKTIVNOSTIMA ZAJEDNIČKOG DJELOVANJA I UDRUŽIVANJA U SEKTORU RIBARSTVA CRNE GORE</i>
Razlozi za podršku	Uzimajući u obzir veličinu i strukturu ribarstva u odnosu na druge privredne grane u Crnoj Gori, sektor ribarstva možemo okarakterisati kao veoma mali i nerazvijen, što značajno doprinosi manjoj konkurentnosti na tržištu, a time i slabijoj ekonomskoj održivosti privrednih društava, preduzetnika i drugih pravnih i fizičkih lica koja posluju u sektoru ribarstva. Takođe, niskoj konkurentnosti ovog sektora doprinosi i nedostatak adekvatne kopnene infrastrukture, dotrajalo ribolovne flote, primjena zastarjelih tehnologija, nedostatak radne snage, neorganizovanost i dr., a što u konačnom uzrokuje i veoma niske i otežane investicijske i razvojne potencijale sektora u cjelini. Ponuda i stavljanje na tržište riba i drugih vodenih organizama u Crnoj Gori uglavnom je neorganizovana, te je u narednom periodu neophodno osnažiti i podstaći udruživanje i zajedničko djelovanje u sektoru ribarstva, ne bi li se time podstakli investicioni i razvojni potencijali ovog sektora u bliskoj budućnosti. S tim u vezi, Ministarstvo će kroz realizaciju ove mjere podržati nevladine organizacije, organizacije proizvođača, udruženja, kooperative i druge oblike zajedničkog rada i djelovanja u sektoru ribarstva, kako bi se sektor izborio sa sve zahtjevnijim prilikama na tržištu ribe i proizvoda od ribe i time obezbijedila stabilna egzistencija i održivost poslovanja u sektoru ribarstva Crne Gore.
Ciljevi	• zajedničko djelovanje, planiranje i stavljanje na tržište riba i drugih vodenih organizama; • promocija ribe i proizvoda od ribe koja potiče iz ulova; • povezivanje sektora ribarstva sa trgovačkim lancima u zemlji i inostranstvu; • objedinjavanje selekcija, kategorizacija, obilježavanje i pakovanje ulova radi stavljanja na tržište, odnosno u promet; • bolje informisanje potrošača; • poboljšanje infrastrukture neophodne za rad i funkcionisanje zajedničkog djelovanja; • planiranje ulova/proizvodnje prema zahtjevima tržišta u dijelu količina i kvaliteta ribe i drugih vodenih organizama.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška u radu i djelovanju nevladinih organizacija, organizacija proizvođača, kooperativa i drugih organizacionih oblika zajedničkog djelovanja privrednih ribara i uzgajivača obezbjeđuje se samo za registrovane u Crnoj Gori u skladu sa zakonom, i kojima su osnivači registrovani privredni ribari i uzgajivači. Pravo na podršku mogu ostvariti registrovane organizacije koje imaju najmanje 5 stalnih članova, ako ispunjavaju sljedeće uslove: • da imaju pod zakup ili vlasništvo kancelarijski prostor; • da su statutom i drugim aktima jasno utvrđeni organi upravljanja (skupština, upravni ili izvršni odbor, kontrolni ili nadzorni odbor, direktor ili predsjednik i drugi organi upravljanja od značaja za nesmetano funkcionisanje organizacije u skladu sa zakonom i statutom); • da je organizacija redovno održavala skupštinska zasijedanja, najmanje jednom godišnje; • da organizacija posjeduje uredan tekući račun u poslovnim bankama u Crnoj Gori, koji nije u blokadi; • da je skupština organizacije ili drugi nadležni organ organizacije usvojio plan rada i djelovanja čiji su ciljevi u skladu sa ciljevima ove mjere; • da je usvojenim planom rada i djelovanja jasno utvrđen budžet, aktivnosti, ciljevi i način realizacije. Maksimalno učešće budžetskih sredstava iznosi do 50% vrijednosti usvojenog plana rada i djelovanja u tekućoj godini, maksimalno do 10.000€. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Ukoliko ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za odobravanje podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će obustaviti dalju realizaciju ove mjere i o tome, sredstvima javnog informisanja (putem zvanične internet stranice ministarstva i štampanih

	medija), obavijestiti zainteresovane subjekte.	
Korisnici	Registrovane kooperative, nevladina udruženja, organizacije proizvođača i drugi srodni oblici organizovanja u ribarstvu, akvakulturi i marikulturi.	
Način plaćanja	Na osnovu zahtjeva za odobravanje isplate, na žiro račun korisnika, u skladu sa kriterijumima i uslovima za ostvarivanje prava na podršku.	
Procedura realizacije	Realizacija mjere podrške organizovanom djelovanju u sektoru ribarstva vršiće se na sljedeći način: • podnošenje zahtjeva za odobravanje podrške; • administrativna provjera podnešenih zahtjeva; • zahtjevi za dopunu dokumentacije, ukoliko to bude potrebno; • izvršenje plana rada i djelovanja; • podnošenje zahtjeva za odobravanje isplate; • odobravanje isplate nakon izvršene i potvrđene administrativne i terenske kontrole.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za upravljanje resursima i planiranje u ribarstvu.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Podrška u realizaciji plana rada i djelovanja registrovanih kooperativa, nevladinih udruženja, organizacija proizvođača i drugih srodnih oblika organizovanog djelovanja u ribarstvu, akvakulturi i marikulturi.	30.000,00
	UKUPNO:	30.000,00

6: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA SLATKOVODNOG RIBARSTVA I AKVAKULTURE	
6.1 Mjera unapređivanja sektora slatkovodnog ribarstva	
6.1.1	ODRŽIVO UPRAVLJANJE SLATKOVODNIM RIBARSTVOM
Razlozi za podršku	Ribolovne vode u Crnoj Gori svojim kapacitetima - čistom i kiseonikom bogatom vodom predstavljaju veliki potencijal za razvoj sportsko-ribolovnog turizma. Međutim, jedan od izazova za korisnike riba i drugih vodenih organizama je suzbijanje nelegalnog ribolova i upotrebe nedozvoljenih ribolovnih alata i opreme. Imajući u vidu da su korisnici ribolovnih voda uglavnom sportsko ribolovna društva (neprofitne organizacije), to je podrška radu na očuvanju ribe i drugih vodenih organizama od izuzetnog značaja za njihovo dalje održivo korišćenje i zaštitu. Istraživanja ribolovnih voda i izrada ribolovnih osnova predstavlja osnov za održivo gazdovanje ribama i drugim vodenim organizmima i planiranje poribljavanja sa kvalitetnom mladi odgovarajućeg rječnog sliva. Udruženje privrednih ribara Skadarskog jezera osnovano je radi ispunjavanja ciljeva neophodnih za rad i funkcionisanje privrednih ribara sa Skadarskog jezera, zaštititi njihovih prava, ali i zaštititi samog jezera i očuvanju ribljeg fonda kroz poštovanje važećih propisa. Udruživanje korisnika ribljeg fonda treba da bude uspostavljeno u cilju zaštite životne sredine, očuvanju prirodnih resursa, zaštita vodenih ekosistema i njihovo održivo korišćenje i unapređenje, čime bi se postiglo poboljšanje primjene postojećih zakona, kao i zajedničko djelovanje svih korisnika riba i drugih vodenih organizama na zaštiti, unapređenju i očuvanju vodnih ekosistema. Poribljavanje ribolovnih voda je propisano Zakonom o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi. Troškove poribljavanja u potpunosti snosi Korisnik riba i drugih vodenih organizama odnosno upravljač prirodnim dobrom, dok lokalne samouprave, Ministarstvo, privredna društva, preduzetnici i druga pravna lica (koja vrše eksploataciju ribolovnih voda u skladu sa članom 23 tog zakona) mogu učestvovati u troškovima poribljavanja u skladu sa članom 24 tog zakona. Jednu od bitnih uloga u procesu upravljanja ima nauka i to posebno u dijelu predloga mjera za zaštitu i očuvanje riba i drugih vodenih organizama kao i u dijelu poribljavanja, proglašenja zaštićenih ribolovnih područja, ribolovnih zabrana i potreba za obavljanjem selektivnog, odnosno sanacionog ribolova. Podrška uzgajivačima slatkovodne akvakulture da osiguraju uzgajališta od šteta prouzrokovanih prirodnim nepogodama i drugim vanrednim događajima. Podrška privrednim ribarima sa mora i sa Skadarskog jezera da dodatno osiguraju svoja plovila i opremu na njima, čime se obezbjeđuje smanjivanje dugoročno negativnih posljedica šteta prouzrokovanih prirodnim nepogodama i drugim vanrednim događajima.
Ciljevi	• razvoj sportsko-ribolovnog turizma; • jačanje kontrole sportsko-ribolovnih aktivnosti u cilju zaštite i unapređenja ribolovnih voda i ribljih resursa; • pouzdana procjena raspoloživih ribljih resursa u slatkovodnim ribolovnim vodama - ribolovna osnova; • podrška funkcionisanja udruženja privrednih ribara i korisnika riba i drugih vodenih organizama; • učešće u troškovima poribljavanja ribolovnih voda, u skladu sa čl. 23 i 24 Zakona o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi; • unapređivanje upravljanja slatkovodnim resursima na osnovu raspoloživih naučnih podataka; • finansiranja dijela troškova osiguranja od šteta na uzgajalištima slatkovodne i morske akvakulture za privredna društva ili preduzetnike koji posjeduju dozvolu za datu djelatnost ovog Ministarstva; • finansiranje dijela troškova osiguranja od štete na plovilima privrednih ribara koji imaju važeću dozvolu za privredni ribolov.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška korisnicima riba i drugih vodenih organizama, Sportsko ribolovnim klubovima i Savezu za organizovanje sportsko-ribolovnih manifestacija kako na nacionalnom tako i međunarodnom nivou, sa ciljem promocije sportsko-ribolovnog turizma. Podrška za unapređivanje čuvanja i zaštite ribolovnih voda. Na osnovu Sporazuma o zajedničkom upravljanju ribarstvom na Skadarskom jezeru i rijeci Bojani, podrška za aktivnosti Komiteta za zajedničko upravljanje ribarstvom na

	Skadarskom jezeru i rijeci Bojani. Podrška naučnoj ustanovi koju ovlasti Ministarstvo za izradu ribolovne osnove. Podrška Udruženju privrednih ribara i Udruženje korisnika riba i drugih vodenih organizam. Podrška u troškovima poribljavanja korisnicima riba i drugih vodenih organizama odnosno upravljačima prirodnim dobrom, u skladu sa čl. 23 i 24 Zakona o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi. Naknadno, sredstva za poribljavanje, mogu biti opredijeljena iz neke druge mjere Agrobudzeta. Podrška naučnoj ustanovi koju ovlasti Ministarstvo za praćenje stanja riba i dugih vodenih organizama na ribolovnim vodama, za monitoring stanja resursa jegulje, nabavku laboratorijskog materijala za uzorkovanje riba i drugih vodenih organizama kao i saradnji sa sportsko rekreativnim klubovima u procesu poribljavanja i obavljanja selektivnog odnosno sanacionog ribolova. Podrška za osiguranje od štete na plovilima može da iznosi do 60% od ukupne premije osiguranja, ali ne više od 500,00 €.	
Korisnici	Savez sportsko-ribolovnih organizacija Crne Gore, sportsko-ribolovni klubovi i korisnici riba i drugih vodenih organizama. Naučna ustanova koju ovlasti Ministarstvo. Udruženje privrednih ribara, korisnika riba i drugih vodenih organizama i uzgajivača riba. Korisnik riba i drugih vodenih organizama i upravljači prirodnim dobrima. Zajednički komitet za ribarstvo za Skadarsko jezero i rijeku Bojanu. Privredni ribari sa mora i Skadarskog jezera koji posjeduju dozvolu za privredni ribolov. Uzgajivači koji posjeduju dozvolu ili odobrenje za slatkovodnu ili morsku akvakulturu.	
Način plaćanja	Na osnovu dostavljenog zahtjeva i dokaznog materijala, na žiro račun korisnika. Na osnovu dostavljenog zahtjeva i propisane dokumentacije, na žiro račun dobavljača riba i drugih vodenih organizama za potrebe poribljavanja. Po zaključenju polise osiguranja i ispostavljenom zahtjevu na račun osiguravajućeg društva.	
Procedura realizacije	Podrška korisnicima riba i drugih vodenih organizama i Savezu se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog plana i zahtjeva za održavanje manifestacije. Podrška korisnicima riba i drugih vodenih organizama se obezbjeđuje na osnovu zahtjeva za jačanje kontrole sportsko-ribolovnih aktivnosti. Podrška naučnoj ustanovi se obezbjeđuje na osnovu urađene ribolovne osnove, odnosno odredbi ugovora o izradi ribolovne osnove. Podrška udruženjima se obezbjeđuje na osnovu zahtjeva. Podrška u troškovima poribljavanja ribolovnih voda, isplaćuje se korisnicima riba i drugih vodenih organizama odnosno upravljačima prirodnim dobrima na osnovu dostavljene dokumentacije propisane članom 24 Zakona o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi, na žiro račun dobavljača riba i drugih vodenih organizama. Podrška u troškovima unosa alohtonih vrsta riba i drugih vodenih organizama u ribolovne vode, isplaćuje se korisnicima riba i drugih vodenih organizama na osnovu dostavljenog zahtjeva i dokumentacije propisane članom 21 Zakona o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi. Podrška naučnoj ustanovi se obezbjeđuje na osnovu podnešenog zahtjeva, izvještaja o sprovedenim aktivnostima uz priloženu kopiju dokaznog materijala o ostvarenim troškovima. Podrška osiguranju sprovodi se na bazi dostavljenih spiskova/polisa osiguravajućih društava. Isplata se vrši osiguravajućim društvima.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za slatkovodno ribarstvo.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	A. Sportsko-ribolovne manifestacije	10.000,00
	B. Unapređivanje čuvanja i zaštite ribolovnih voda	55.000,00
	C. Ribolovna osnova	20.000,00
	D. Podrška aktivnostima udruženja privrednih ribara, korisnika riba i drugih vodenih organizama i uzgajivača riba	10.000,00
	E. Učešće u troškovima poribljavanja ribolovnih voda odnosno unosa alohtonih vrsta riba i drugih vodenih organizama u ribolovnim vodama	15.000,00
	F. Podrška naučnoj ustanovi	10.000,00
	G. Podrška osiguranja u ribarstvu	10.000,00
	UKUPNO:	130.000,00

6: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA SLATKOVODNOG RIBARSTVA I AKVAKULTURE		
6.1 Mjera unapređivanja sektora slatkovodnog ribarstva		
6.1.2	UNAPREĐENJE PRIVREDNOG RIBOLOVA NA SKADARSKOM JEZERU	
Razlozi za podršku	Privredni ribolov na slatkim vodama u Crnoj Gori dozvoljen je jedino na ribolovnom području Skadarsko jezero, te isti predstavlja privrednu granu koja je od velikog značaja za stanovništvo koje živi na ovom prostoru posebno u dijelu Vranjine, Zetske ravnice i Krajine. Privredni ribolov na Skadarskom jezeru već godinama unazad predstavlja osnovni izvor prihoda za lokalno stanovništvo. Privrednim ribolovom kao tradicionalnom djelatnošću danas se bavi oko 300 registrovanih ribara, koji svoju djelatnost obavljaju sa dosta zastarjelim ribolovnim plovnim objektima, kao i ribolovnim alatima. Ova mjera ima za cilj da pomogne privrednim ribarima sa Skadarskog jezera za bolju i sigurniju osposobljenost za obavljanje privrednog ribolova. Podrška nosiocima dozvole za privredni ribolov odnosiće se na kofinansiranje u troškovima nabavke ribolovnog plovnog objekta, nabavke motora, nabavke ribolovne opreme za povećanje efikasnosti prilikom ulova i nabavke ledomata. Podrška lokalnim samoupravama za razvoj i održavanje plovnih puteva na Skadarskom jezeru odnosi se na čišćenje i održavanje kanala koji služe za izlaz na otvoreno jezero, kako bi olakšali lov ribarima.	
Ciljevi	• poboljšanje efikasnosti ulova u privrednom ribolovu na Skadarskom jezeru; • poboljšanje standarda bezbjednosti plovidbe; • poboljšanje higijenskih i zdravstvenih standarda. • poboljšanje prilaznih plovnih puteva na Skadarskom jezeru	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška jačanja privrednog ribolova na Skadarskom jezeru odnosi se na kofinansiranje privrednih ribara (nosilaca važeće dozvole za obavljanje privrednog ribolova koje su izdate od strane NP Skadarsko jezero) u troškovima nabavke ribolovnog plovnog objekta, nabavkemotora, nabavke ribolovne opreme za povećanje efikasnosti prilikom ulova i nabavke ledomata. Maksimalan iznos budžetskih sredstava je do 50% vrijednosti ispostavljenih računa, maksimalno do 4.000€. Kriterijumi za podršku biće definisani Javnim pozivom. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere i o tome obavijestiti ribare, nosioce dozvole za obavljanje privrednog ribolova na Skadarskom jezeru. Podrška lokalnim samoupravama za razvoj i održavanje prilaznih plovnih puteva na Skadarskom jezeru na osnovu dostavljenog zahtjeva i plana za izvođenje radova na kanalu.	
Korisnici	Nosioci važeće dozvole za privredni ribolov za Skadarskom jezeru. Lokalne samouprave.	
Način plaćanja	Na osnovu dostavljenog zahtjeva, na žiro račun korisnika.	
Procedura realizacije	Uslov za korišćenje sredstava za modernizaciju ribolovne flote je da je nosilac važeće dozvole za obavljanje privrednog ribolova na Skadarskom jezeru koji je u prethodnom dvogodišnjem periodu redovno obavljao djelatnost privrednog ribolova, da je u toku kalendarske godine uredno vodio evidenciju o ulovu u elektronskoj formi, da je u toku 2022. godine bio u ribolovu minimum 30 ribolovnih dana i da podnosilac zahtjeva nije kažnjavao u skladu sa članom 326 Krivičnog zakonika Crne Gore. Podrška lokalnim samoupravama za razvoj i održavanje plovnih puteva na Skadarskom jezeru.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere - generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – samostalni savjetnik I za slatkovodno ribarstvo.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	A. Podrška modernizaciji ribolovne flote na Skadarskom jezeru odnosi se na kofinansiranje privrednih ribara (nosilaca važeće dozvole za obavljanje privrednog ribolova) u troškovima nabavke ribolovnog plovnog objekta, nabavke motora, nabavke ribolovne opreme za povećanje efikasnosti prilikom ulova i nabavke ledomata	50.000,00
	B. Podrška lokalnim samoupravama za razvoj i održavanje plovnih puteva na Skadarskom jezeru	20.000,00
	UKUPNO:	70.000,00

6: PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA SLATKOVODNOG RIBARSTVA I AKVAKULTURE**6.2 Mjera unapređivanja sektora slatkovodne akvakulture**

6.2.1	POBOLJŠANJE KONKURENTNOSTI I EFIKASNOSTI SEKTORA SLATKOVODNE AKVAKULTURE	
Razlozi za podršku	Crna Gora, naročito njen centralni i sjeverni dio, obiluje čistim i kiseonikom bogatim vodama koje predstavljaju veliki potencijal za uzgoj ribe, posebno pastrmke. Međutim, slatkovodna akvakultura, odnosno uzgoj pastrmke, zbog djelimično neefikasnog načina uzgoja u kombinaciji sa sporim prirastom, kao i zbog gubitka vode na uzgajalištima teško da bi mogao ostati konkurentan bez velikog smanjenja proizvodnih troškova i osavremenjivanja proizvodnje. Stoga je potrebno nastaviti izgradnju efikasnog i konkurentnog sektora kroz podršku uzgajivačima ribe, kako bi se poboljšali uslovi uzgoja i plasmana ovih proizvoda na tržište. Zbog velikih šteta koje su na uzgajalištima prethodnih godina uzrokovali prirodni predatori riba – ptice i vidra (<i>Lutra lutra</i>), pojavila se potreba za uvođenjem tehničkih rješenja radi adekvatne i trajne zaštite postojećih uzgajališta slatkovodne akvakulture od predatora. S tim u vezi potrebno je obezbijediti podršku uzgajivačima radi uvođenja neophodnog sistema zaštite – nabavke mreža ili drugih sistema za zaštitu.	
Ciljevi	• poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture; • uvođenje novih tehnologija u pogledu zaštite uzgajališta od predatora.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška poboljšanju konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture odnosi se na kofinansiranje troškova uzgajivača ribe za rekonstrukciju uzgajališta; izgradnju ili rekonstrukciju objekata za skladištenje hrane i skladištenje opreme; nabavku opreme za automatizaciju procesa uzgoja, nabavku opreme za poboljšanje higijene u pogledu bezbjednosti hrane i plasiranja proizvoda uzgoja na tržište; nabavku zaštitnih mreža ili drugih tehničkih rješenja za zaštitu uzgajališta od predatora. Maksimalno učešće budžetskih sredstava iznosi do 50% vrijednosti odobrene investicije, maksimalno do 8.000 €. Bliži kriterijumi i uslovi za ostvarivanje prava na podršku biće definisani Javnim pozivom. Ako ukupna visina podrške, na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške, prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, Ministarstvo će prekinuti dalju realizaciju mjere, obavijestiti privredna društva i preduzetnike koji imaju dozvolu za akvakulturu odnosno proporcionalno smanjiti iznos sredstava podrške u odnosu na svaki pojedinačni zahtjev za dodjelu podrške.	
Korisnici	Privredna društva i preduzetnici koji imaju dozvolu za akvakulturu.	
Način plaćanja	Po dostavljenom zahtjevu za isplatu, na žiro račun korisnika.	
Procedura realizacije	Sredstva podrške za poboljšanje konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture mogu koristiti privredna društva i preduzetnici koji imaju dozvolu za akvakulturu i proizvode količinu veću od 5t ribe godišnje.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za upravljanje resursima i ribolovnom flotom.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška poboljšanju konkurentnosti i efikasnosti sektora slatkovodne akvakulture odnosi se na kofinansiranje u troškovima rekonstrukcije uzgajališta; izgradnje/rekonstrukcije objekata za skladištenje hrane ili skladištenje opreme; nabavke opreme za automatizaciju procesa uzgoja, nabavke opreme za poboljšanje higijene u pogledu bezbjednosti hrane i plasiranje proizvoda uzgoja na tržište i nabavku zaštitnih mreža ili drugih tehničkih rješenja za zaštitu uzgajališta od predatora.	64.000,00
	UKUPNO:	64.000,00

6 PODRŠKA RAZVOJU SEKTORA SLATKOVODNOG RIBARSTVA I AKVAKULTURE**6.2. Mjera unapređivanja sektora slatkovodne akvakulture**

6.2.2	DIREKтна PLAĆANJA U AKVAKULTURI
Razlozi za podršku	Uzgajališta slatkovodne akvakulture su uglavnom raspoređena u centralnom i sjevernom dijelu Crne Gore koji obiluju čistim i kiseonikom bogatim vodama. I pored postojanja ovakvog vodnog potencijala za uzgoj ribe, posebno pastrmke, proizvodnja u akvakulturi se i dalje može okarakterisati kao djelimično neefikasna. U cilju podizanja konkurentnosti i efikasnosti ovoga sektora Ministarstvo je uzgajivačima posljednjih godina kroz svoje aktivnosti i mjere omogućavalo podršku za finansiranje unapređenja infrastrukture uzgajališta i pratećih objekata, kao i opreme za poboljšanje procesa uzgoja i stavljanja proizvoda akvakulture na tržište. Uprkos gore navedenim mjerama, ukupna proizvodnja slatkovodnih vrsta riba u Crnoj Gori se procjenjuje na oko 560 t godišnje i ne pokazuje neki značajni trend povećanja proizvodnje posljednjih godina. Problem se uglavnom ogleda u nedovoljnom korišćenju raspoloživih proizvodnih kapaciteta. Kako bi se postigli ciljevi zacrtani Strategijom ribarstva, koji podrazumijevaju povećanje proizvodnje u akvakulturi do nivoa da se postane „uvozno nezavisan”, potrebno je kroz direktnu podršku uzgajivačima stimulirati maksimalno korišćenje proizvodnih kapaciteta.
Ciljevi	• podizanje konkurentnosti proizvodnje u slatkovodnoj akvakulturi i stvaranje tržišno konkurentnih uzgajivača; • privođenje namjeni svih raspoloživih proizvodnih kapaciteta; • unapređivanje poslovanja; • povećanje ukupne proizvodnje u akvakulturi.
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Pravo na podršku za direktna plaćanja u akvakulturi imaju privredna društva i preduzetnici koji imaju dozvolu za akvakulturu. Podršku ostvaruju isključivo za proizvodnju ostvarenu na sopstvenom uzgajalištu. Visina podrške se ostvaruje na osnovu površine uzgajališta navedene u dozvoli za akvakulturu i na osnovu ostvarene prosječne proizvodnje za posljednje dvije godine na sledeći način: • 3,5 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta ako je prosjek svih proizvedenih uzrasnih struktura ribe iznosio preko 27 kg/m² • 3,0 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta ako je prosjek svih proizvedenih uzrasnih struktura ribe iznosio između 22 i 27 kg/m² • 2,5 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta ako je prosjek svih proizvedenih uzrasnih struktura ribe iznosio između 22 i 17 kg/m² • 2,0 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta ako je prosjek svih proizvedenih uzrasnih struktura ribe iznosio između 17 i 12 kg/m² • 1,5 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta ako je prosjek svih proizvedenih uzrasnih struktura ribe iznosio između 12 i 7 kg/m² • 1,0 €/m² prijavljene korisne površine uzgajališta ako je prosjek svih proizvedenih uzrasnih struktura ribe iznosio ispod 7 kg/m² Zahjev za podršku se dostavlja Ministarstvu na obrascu, koji se može preuzeti na sajtu ili u kancelariji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Uz zahtjev se dostavljaju: • bilansi stanja za posljednje dvije godine (2021. i 2022. godine); • normativi u proizvodnji, specifikacija internih prenosa za period 1. januar – 31. decembar za prethodne dvije godine, kao i finansijska kartica zaliha i lager lista na dan podnošenja zahtjeva kako bi se utvrdila tačnost proizvedenih količina ribe na uzgajalištu; • specifikacija svih ulaza od inostranih i domaćih dobavljača za period 1. januar – 31. decembar za prethodne dvije godine, kao i finansijska kartica zaliha robe na dan podnošenja zahtjeva kako bi se utvrdila tačnost podataka o uvezenim količinama ribe; • zaključni list za prethodne dvije godine. Traženi podaci moraju da budu pripremljeni i ovjereni od strane knjigovodstvene agencije. U slučaju da nosilac dozvole za akvakulturu podliježe paušalnom oporezivanju uz zahtjev se dostavljaju:

	• rješenja o paušalnom oprezivanju prihoda od samostalne djelatnosti za 2021. i 2022. godinu; • knjiga prometa za 2021. i 2022. godinu; • bankovna kartica prometa preduzetnika za 2021. i 2022. godinu; • normativi u proizvodnji, specifikacija internih prenosa za period 1. januar – 31. decembar za prethodne dvije godine, kao i finansijska kartica zaliha i lager lista na dan podnošenja zahtjeva kako bi se utvrdila tačnost proizvedenih količina ribe na uzgajalištu; • specifikacija svih ulaza od inostranih i domaćih dobavljača za period 1. januar – 31. decembar za prethodne dvije godine, kao i finansijska kartica zaliha robe na dan podnošenja zahtjeva kako bi se utvrdila tačnost podataka o uvezenim količinama ribe. Rok za dostavljanje zahtjeva je 30. septembar 2023. godine. Ministarstvo zadržava pravo provjere dostavljenih dokumenata, odnosno proizvedenih i uvezenih količina i njihovu provjeru sa ostalim nadležnim institucijama. Ako ukupna visina zahtjeva za plaćanja direktne podrške prevazilazi budžetom planirani godišnji iznos, proporcionalno se smanjuju jedinična plaćanja po m².	
Korisnici	Privredna društva i preduzetnici koji imaju dozvolu za akvakulturu.	
Način plaćanja	Po dostavljenom zahtjevu za isplatu, na žiro račun korisnika.	
Procedura realizacije	Podrška se obezbjeđuje na osnovu dostavljenog zahtjeva i ostale propisane dokumentacije.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator mjere – generalni direktor Direktorata za ribarstvo; Operativna odgovornost – načelnik Direkcije za upravljanje resursima i ribolovnom flotom.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Podrška povećanju proizvodnje u akvakulturi	75.000,00
	UKUPNO:	75.000,00

C) OPERATIVNI PROGRAMI UPRAVE

7. PROGRAM MJERA BEZBJEDNOSTI HRANE I HRANE ZA ŽIVOTINJE		
Razlozi za podsticaj	Crna Gora ulaže znatna sredstva u bezbjednost hrane i harmonizaciju pravnih i institucionalnih okvira sa zahtjevima EU i međunarodnim standardima. Bezbjedna hrana i hrana za životinje je hrana odgovarajućeg kvaliteta i hrana koja ne sadrži mikrobiološke, fizičke, hemijske ili druge opasnosti koje mogu biti štetne po zdravlje ljudi i životinja. Mogućnost kontaminacije hrane biljnog ili životinjskog porijekla prisutna je na svakom koraku u lancu hrane, od primarne proizvodnje, prerade, skladištenja i distribucije sirovina do stavljanja na tržište gotovih proizvoda. Imajući u vidu da proizvodnja hrane predstavlja veoma važnu granu crnogorske privrede, a da propisani integrisani sistem upravljanja bezbjednošću hrane zahtjeva kontinuirano sprovođenje mjera sistematskog praćenja potencijalnih opasnosti u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije uključujući i primarnu proizvodnju. Uspostavljeni program monitoringa potencijalnih rizika u hrani i hrani za životinje čini osnov za ciljano uzimanje uzoraka određenih vrsta hrane radi provjere usaglašenosti sa propisanim zahtjevima bezbjednosti i kvaliteta. Rezultati sprovedih monitoringa i informacije zaprimljenih putem RASSF-a u 2021.godinu ukazuju na potrebu pojačanog praćenja i nadzora određenih kategorija hrane, u skladu sa analizom rizika i načelom predostrožnosti. Brojne su obaveze u oblasti usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, a posebno u efikasnoj i kvalitetnoj primjeni zakonske regulative u ovoj oblasti što zahtjeva kontinuiranu specifičnu obuku administracije i inspekcije.	
Ciljevi	Uspostavljanje i funkcionisanje efikasnog sistema otkrivanja opasnosti u hrani i hrani za životinje, smanjenje pojave bolesti prenosivih hranom, obezbjeđivanje visokog nivoa zaštite zdravlja ljudi, povećanje proizvodnje i obezbjeđivanje nesmetane trgovine hranom i hranom za životinje. Jačanje institucionalnih i administrativnih kapaciteta za implementaciju EU standarda u ovoj oblasti. Proces pregovora sa Evropskom komisijom i sprovođenje reformi zahtijevaju saradnju sa najširim krugom zainteresovanih strana: subjektima u poslovanju hranom, udruženjima poljoprivrednih proizvođača, civilnim sektorom, lokalnim samoupravama, medijima.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Podrška se daje za: izradu i sprovođenje programa monitoringa rezidua u hrani životinjskog porijekla i hrani za životinje, rezidua pesticida i sredstava za ishranu bilja, zoonoza, mikrobioloških kriterijuma, kontaminenata i drugih programa u skladu sa propisima, planiranim i sistematskim uzimanjem uzoraka hrane i hrane za životinje u skladu sa analizom rizika i posebnim programima monitoringa; jačanje institucionalnih kapaciteta za sprovođenje službenih kontrola hrane i hrane za životinje u skladu sa EU zahtjevima, kroz obuke i izradu i primjenu procedura za vršenje službenih kontrola i drugo; sprovođenje obaveza u EU integracijama: pregovori, realizacija aktivnosti za zatvaranje pregovora, rad u radnim timovima za izradu propisa u procesu usklađivanja, pripremu projekata i dr. i prema potrebi angažovanje stručnjaka iz zemlje i inostranstva; organizovanje tematskih radionica za subjekte u poslovanju hranom i hranom za životinje.	
Korisnici	Ovlašćene laboratorije, subjekti u poslovanju hranom i hranom za životinje, Organ uprave i ostali korisnici u skladu sa Programom monitoringa bezbjednosti hrane i hrane za životinje.	
Način plaćanja	Za obavljeni posao ma bazi odobrenog zahtjeva, ugovora, fakture, izvještaja odnosno rješenja dostavljenih Organu uprave i dijelom avansno.	
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na osnovu Programa monitoringa bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2022. godinu.	
Nadzor i kontrola	Organ uprave, koordinator mjere – direktor Organa uprave; Operativna odgovornost – pomoćnik direktora Organa uprave, Sektor za bezbjednost hrane.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Program monitoringa bezbjednosti hrane i hrane za životinje	316.979,65
	UKUPNO:	316.979,65

8. PROGRAM OBAVEZNIH MJERA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽIVOTINJA		
Razlozi za podsticaj	Crna Gora ulaže znatna sredstva za održavanje stabilne epizootiološke situacije i zaštitu zdravlja životinja. Imajući u vidu da stočarska proizvodnja predstavlja najznačajniju granu poljoprivrede, sve je veći značaj blagovremenog i sveobuhvatnog sprovođenja mjera od strane veterinarske službe za efikasno funkcionisanje sistema očuvanja zdravlja životinja i posljedično bezbjedne proizvodnje proizvoda životinjskog porijekla. Stoga je potrebno nastaviti podršku sprovođenju programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u cilju izvršavanja zakonskih obaveza u oblasti veterinarske politike kako bi se obezbijedio visok nivo zaštite zdravlja životinja od bolesti koje mogu izazvati velike ekonomske štete, kao i zaštitu zdravlja ljudi od zoonoza i bolesti prenosivih hranom. Brojne su obaveze u oblasti usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, a posebno u efikasnoj i kvalitetnoj primjeni zakonske regulative u ovoj oblasti.	
Ciljevi	Uspostavljanje i funkcionisanje efikasnog sistema zdravstvene zaštite i kontrole zdravlja životinja kao i dobijanje statusa zemlje slobodne od pojedinih zaraznih bolesti kao preduslova za nesmetanu trgovinu životinjama i proizvodima životinjskog porijekla. Jačanje institucionalne podrške za bržu implementaciju EU standarda u oblasti zdravlja životinja i identifikacije i registracije životinja. Proces pregovora sa Evropskom komisijom i sprovođenje reformi zahtijevaju saradnju s najširim krugom zainteresovanih strana: držaocima životinja, udruženjima poljoprivrednih proizvođača, civilnim sektorom, lokalnim samoupravama, medijima.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja utvrđuju se: mjere radi praćenja, sprječavanja pojave, otkrivanja, suzbijanja i iskorijenjivanja zaraznih i parazitskih bolesti primjerene epizootiološkoj situaciji i stepenu opasnosti čije je sprovođenje obavezno na cijelom epizootiološkom području Crne Gore; identifikacija i registracija životinja, naknade štete vlasnicima životinja za uginule životinje u skladu sa zakonom i mjere u slučaju pojave bolesti većih razmjera i iznenadne pojave bolesti u zemljama u okruženju i opasnosti od unošenja na teritoriju Crne Gore. Za jačanje institucionalnih kapaciteta za sprovođenje službenih kontrola u skladu sa EU zahtjevima, kroz obuku-organizovanjem studijskih posjeta, radionica, simulacijskih vježbi i izradu procedura i drugo; sprovođenje obaveza u EU integracijama: vođenje pregovora sa Evropskom komisijom, realizacija aktivnosti za zatvaranje pregovora, rad u radnim timovima i grupama za izradu propisa i drugih dokumenata u procesu usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, pripremu projekata i drugo i prema potrebi angažovanje stručnjaka iz zemlje i inostranstva; organizovanje tematskih radionica za držaoce životinja i veterinarske organizacije.	
Korisnici	Veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija i ovlašćene laboratorije, poljoprivredna gazdinstva, Organ uprave i ostali korisnici u skladu sa Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja za 2022. godinu.	
Način plaćanja	Držaocima životinja preko banaka, a ostalim korisnicima po ispostavljenoj fakturi Organu uprave za obavljeni posao uz izvještaj i dijelom avansno.	
Procedura realizacije	Mjere se sprovode na bazi Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja.	
Nadzor i kontrola	Organ uprave, koordinator mjere – direktor Organa uprave; Operativna odgovornost – pomoćnik direktora Organa uprave, Sektor za veterinu.	
Finansijski plan	Komponenta	Iznos u €
	Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja	2,038,513.44
	UKUPNO:	2,038,513.44

9. PROGRAM FITOSANITARNIH MJERA

Razlozi za podsticaj	Zdravstvena zaštita bilja je garancija za uspješnu i održivu biljnu proizvodnju, za očuvanje zdravlja šume, drugih prirodnih područja, ekosistema i biološke raznolikosti u Crnoj Gori. Štetni organizmi ugrožavaju zdravlje bilja kako zbog globalizacije trgovine biljem, tako i zbog klimatskih promjena, zbog čega je povećan rizik od unosa štetnih organizama i na područje Crne Gore. Kako bi se ta prijetnja smanjila na najmanji mogući nivo, potrebno je planirati i kontinuirano sprovoditi fitosanitarne mjere, utvrđivati fitosanitarne rizike od štetnih organizama i smanjivati ih na prihvatljiv nivo. Sprječavanjem unošenja i širenja, kao i iskorjenjivanjem štetnih organizama, registracija i pravilna upotrebe sredstava za zaštitu i ishranu bilja, praćenje rezidua pesticida i drugih kontaminanata, sprovođenjem monitoringa zemljišta, monitoringa rezidua pesticida u/na hrani obezbjeđuje se visok nivo zaštite potrošača, i životne sredine, a istovremeno se doprinosi i jačanju konkurentnosti kroz primjenu fitosanitarnih standarda u proizvodnji hrane biljnog porijekla. Štetni organizmi bilja najčešće ne predstavljaju direktnu opasnost za zdravlje ljudi i životinja, ali svojom pojavom u većim razmjerama dovode do uništavanja ili smanjenja prinosa odnosno kvaliteta hrane biljnog porijekla, a mogu prouzrokovati i neprocjenjive ekonomske štete, a u drastičnim slučajevima mogu dovesti i do nestanka određenih biljnih vrsta. Da bi se spriječilo propadanje i smanjenje prinosa poljoprivrednih usjeva i obezbjedile dovoljne količine bezbjedne hrane biljnog porijekla, neophodno je blagovremeno sprovoditi fitosanitarne mjere.	
Ciljevi	• uspostavljanje i funkcionisanje efikasnog sistema zaštite zdravlja bilja; • sprovođenje nadzora nad štetnim organizmima, utvrđivanje njihovog statusa, sprečavanje unošenja i širenja štetnih organizama i njihova eradikacija, sprovođenje kriznih i akcionih planova za pojedine štetne organizme; • obezbjeđivanje dovoljne količine bezbjedne hrane biljnog porijekla; • proizvodnja kvalitetnog sjemenskog i sadnog materijala, uključujući i monitoring GMO; • očuvanje biljnih genetskih resursa.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Fitosanitarne mjere se sprovode na osnovu Programa fitosanitarnih mjera za 2022. godinu, koji se objavljuje u „Službenom listu Crne Gore“, a koji sadrži detaljan pregled mjera sa potrebnim iznosom finansijskih sredstava za njihovu implementaciju. Program sadrži mjere iz oblasti: zdravstvene zaštite bilja; sredstava za zaštitu bilja i njihovih rezidua i sredstava za ishranu bilja; sjemeni i sadnog materijala, GMO i biljnih genetičkih resursa, kao i neophodnu tehničku i administrativnu podršku za implementaciju programa. U slučaju pojave štetnih organizama većih razmjera u zemlji i u okruženju i opasnosti od unošenja na teritoriju Crne Gore sprovode se mjere po posebnim programima ministarstva u skladu sa procjenom opasnosti, standardima i preporukama EK, uz dodatno obezbjeđivanje neophodnih finansijskih sredstava. Jačanje institucionalnih i administrativnih kapaciteta za implementaciju EU standarda u ovoj oblasti. Proces pregovora sa Evropskom komisijom i sprovođenje reformi zahtijevaju saradnju sa najširim krugom zainteresovanih strana: držaocima bilja, operaterima, udruženjima poljoprivrednih proizvođača, civilnim sektorom, lokalnim samoupravama, medijima.	
Korisnici	Ovlašćene institucije za vršenje javnih poslova, laboratorije, držaoci bilja i ostali korisnici u skladu sa Programom fitosanitarnih mjera.	
Način plaćanja	Dijelom avansno; po ispostavljenoj fakturi za obavljeni posao ili nabavku; po zahtjevu, izvještaju, rješenju ili ugovoru.	
Procedura realizacije	Mjera se sprovodi na osnovu Programa fitosanitarnih mjera za 2022. godinu.	
Nadzor i kontrola	Organ uprave, koordinator mjere – direktor Organa uprave; Operativna odgovornost – pomoćnik direktora Organa uprave, Sektor za fitosanitarne poslove.	
Finansijski Plan	Komponente:	Iznos u €
	1. Program zdravstvene zaštite bilja 2. Program praćenja sredstava za zaštitu bilja i njihovih rezidua i sredstava za ishranu bilja 3. Program kontrolnih ispitivanja sjemenskog i sadnog materijala i	179.058,12

	biljni genetički resursi	
	4. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa	
	UKUPNO:	179.058,12

10. DRUGI PROJEKAT INSTITUCIONALNOG RAZVOJA I JAČANJA POLJOPRIVREDE U CRNOJ GORI (MIDAS 2)- Komponenta 2 – Podrška ispunjenju mjerila za zatvaranje poglavlja 12 Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika

Razlozi za podsticaj	Vlada Crne Gore i Ministarstvo kao nosioci realizacije projekta, sklopili su projektni aranžman sa Svjetskom Bankom pod nazivom Drugi Projekat Institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede Crne Gore“ (MIDAS 2 projekat) koji ima za cilj da crnogorsku poljoprivredu i njene institucije pripremi za buduće članstvo u EU. MIDAS 2 projektom ojačaće se potrebne strukture, kako logistički (bezbjedno odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla, izgradnja i opremanje fitosanitarne laboratorije, nabavka opreme, itd), tako i obezbjeđivanjem ekspertске podrške i ostalih vidova podrške kojim se osposobljava kadar Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove za ispunjavanje zahtjeva iz oblasti EU pregovaračkog procesa u okviru Poglavlja 12 odnosno ispunjavanje mjerila za zatvaranje pregovora. U cilju stvaranja uslova za sprovođenje obaveza u oblasti bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarnoj oblasti, neophodna je podrška jačanju stručnih i institucionalnih kapaciteta.	
Ciljevi	• jačanje institucionalne podrške za unaprjeđenje postojećih sistema službenih kontrola u oblasti bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarnoj oblasti; • blagovremena i efektivna realizacija planiranih aktivnosti; • usvajanje i implementacija EU metoda i tehnika službenih kontrola i laboratorijskih kapaciteta,bezbjednog odlaganja nusproizvoda životinjskog porijekla i drugih preporučenih standarda u oblasti bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarnoj oblasti; • informisanje korisnika usluga i obavješćavanje javnosti o preduzetim aktivnostima u ovim oblastima.	
Opis mjere i kriterijumi za podršku	Aktivnosti kroz koje se pruža podrška korisnicima u okviru Komponente 2 MIDAS 2 projekta definisani su Ugovorom o zajmu, Operativnim priručnikom MIDAS 2 projekta i procedurama Svjetske Banke.	
Korisnici	Ministarstvo i Organ uprave	
Način plaćanja	Plaćanja će se vršiti u skladu sa procedurama Svjetske banke.	
Procedura realizacije	Realizacija će se vršiti u skladu sa Operativnim priručnikom MIDAS 2 projekta i procedurama Svjetske banke.	
Nadzor i kontrola	Ministarstvo, koordinator projekta MIDAS 2 Operativna odgovornost - direktor Organa uprave Implementaciona odgovornost – pomoćnik direktora Organa uprave.	
Finansijski plan	Komponente	Iznos u €
	Uspostavljanje sistema za bezbjedno odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla	200.000,00
	Razvoj Veterinarsko informacionog sistema	1.000.000,00
	Jačanje dijagnostičkih kapaciteta fitosanitarne laboratorije	400.000,00
	UKUPNO:	1.600.000,00